

falsa debeant æstimari, sed quia liber ille qui sub nomine ejus offertur, non vere ab illo scriptus, sed sub titulo noninis ejus ab alio quodam editus videtur. Si enim vere ejus esset, non esset fidei sanæ contrarius. Nunc autem quia multa incredibilia continet, in quibus illud est de gigantibus, quod non habuerint homines patres, sed angelos, merito doctis claret non esse viri veracis scripta quæ mendacio sordent. Unde et hæc eadem Judæ Epistola, quia de apocrypho libro testimonium habet, primis temporibus a plerisque rejiciebatur. Tamen auctoritate jam et vetustate et usu meruit ut inter sanctas Scripturas computetur, maxime quia tale testimonium de apocrypho Judas assumpsit, quod non apocryphum ac dubium, sed veræ lucis lucida esset veritate conspicuum.

Hi sunt murmuratores, querulosi, etc. Tanto amplius quisque murmurat, et queritur de præsentibus Ecclesiæ laboribus, quanto minus in se desideria carnis extinxit. At contra sanctus Daniel et cæteri cælestium desideriorum viri, quantum obnixè superna sola desiderant, tantum contemptius transitoria cuncta quæ videntur adversa despiciunt.

Hi sunt qui segregant semetipsos, etc. Ideo semetipsos reprobi segregant a sorte justorum, ideo sunt animales, id est, proprias animæ suæ concupiscentias sequentes, quoniam Spiritum unitatis quo Ecclesia congregatur, quo spiritualis efficitur, habere non meruerunt. Ideo diffiunt, quia coagulum non habent charitatis.

Vos autem, charissimè, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, etc. In Spiritu sancto oramus, quando inspiratione divina compuncti supernum petimus auxilium, ad percipienda bona quæ ex nobis ipsis habere nequimus. Ita ergo nos admonet beatus Judas superædificare nosmetipsos super fundamentum sanctæ fidei, ita nos ad domus Dei, quæ est Ecclesia, lapides vivos adjungere, ita nos in dilectione Dei servare præcepit, ut nunquam de nostris viribus præsumamus, sed in divinæ tuitionis adjuviorum speremus, ne quis juxta dogma Pelagii

a seipso salvari posse pronuntiet, sed omnes Spiritus sancti in nos petamus adventum, quo inspirati ardentius orare valeamus, ne forte cum his qui Spiritum non habent, ideoque animales perseverant, a sanctæ Ecclesiæ societate segregemur.

Et hos quidem arguite judicatos, illos vero salvate de igne rapientes, etc. Quod ait in timore ad cuncta tria quæ proposuerat jungendum est. Quia et apostatas quisquis arguit ac damnabiles ostendit, in timore debet agere, ne forte sibi suisve quos diligit aliquid tale contingat. Et qui de incendio vitiorum alterum castigans eripuit, considerare se debet, ne et ipse tentetur. Et qui pœnitenti miseretur proximo, etiam illum necesse est hoc circumspicere agere, ne forte plus justo vel severus existat vel pius.

Odientes et eam quæ carnalis est maculatum tunicam. Carnalem tunicam corpus nostrum dicit. Non autem corpus nostrum odisse debemus, sed maculatum hoc omnimodis debemus odisse, et quantum valemus agere, ut hoc immaculatum reddamus, ut de carnali spirituale mereatur effici. Quod quia non nostri arbitrii potestate, sed Dei gratia perficiendum est, recte subjungitur :

Ei autem qui potens est conservare vos sine peccato, etc. Bene hic dicit in exultatione nos constituendos ante conspectum gloriæ Dei, quos superius admonebat in timore Deo servire. Quia quanto magis trepidi de actibus nostris in præsentem fuerimus, tanto amplius in futuro de percepta mercede lætabimur.

Soli Deo Salvatori nostro per Jesum Christum Dominum nostrum gloria et magnificentia. Hæc clausula et Patri et Filio coæqualem et coæternam per omnia et ante omnia sæcula, gloriam refert, ac regnum. Et eorum quoque qui minorem aut posteriorem Patre Filium credunt coarguit errorem, cum dicit Deo Patri gloriam, magnificentiam, imperium et potestatem, esse per Jesum Christum Dominum nostrum. Et hoc non ab initio temporis alicujus, sed ante omne sæculum, et nunc et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

EXPLANATIO APOCALYPSIS.

EPISTOLA AD EUSEBIUM.

DILECTISSIMO FRATRI EUSEBIO, BEDA SALUTEM.

Apocalypsis sancti Joannis, in qua bella et incendia intestina Ecclesiæ suæ Deus verbis figurisque revelare dignatus est, septem mihi (frater Eusebi) videtur esse divisa periochis.

In quarum prima, post præfationem copiosam, ad roborandam fidem fragillium, ac Domini passionem, et posteriores glorias enumeratas, similem Filio hominis Ecclesia cernit indutum; qui, commemoratis his quæ specialiter in septem Asiæ gesta vel gerenda sint Ecclesiis, generales totius Ecclesiæ luctas describit et palmas. Ubi sexto loco consulte

D subjiciendos Ecclesiæ Judæos, et tentationem orbis universi futuram, seque promisit cito esse venturum; septimo autem, tepidam ponit Laodiceam. *Filius enim hominis veniens, putas inveniet fidem in terra (Luc. xviii)?*

In secunda autem periocha, descriptis in sede Dei quatuor animalibus et viginti quatuor senioribus, Agnum videt apertis septem libri signati sigillis, confictus et triumphos Ecclesiæ reserare futuros. Ubi juxta consuetudinem libri istius, usque ad sextum numerum ordinem custodit, et prætermisso septimo, recapitulat, ac duas narrationes.

quasi ordinem secutus, septimo concludit. Sed et ipsa recapitulatio, pro locis intelligenda est: aliquando enim ab origine passionis, aliquando a medio tempore, aliquando de sola ipsa novissima pressura, aut non multo ante dicturus recapitulat. Illud tamen fixum servat, ut a sexto recapitulet.

Tertia vero periocha, sub specie septem angelorum tuba canentium, varios Ecclesiæ describit eventus.

Quarta, sub figura mulieris parturientis, et draconis eam persequentis, ejusdem Ecclesiæ labores et victorias aperit; et utriusque militiæ præmia digna reperdit. Ubi septem quoque angelorum dicta commemorantur, et facta, etsi non pariter, ut supra. Hunc enim mystica solertia numerum pene ubique servat, cum et moris sit ejusdem Joannis, in Evangeliiis quoque et Epistolis, nihil tepide et breviter dicere.

Quinta autem periocha per septem angelos, septem plagis novissimis terram perfudit.

Sexta, damnationem meretricis magnæ, id est, impiæ civitatis.

Septima, ornatum uxoris Agni, sanctæ videlicet Jerusalem de cælo a Deo descendentis ostendit.

Septem quoque regulas Tychonii, viri inter suos eruditissimi, quibus ad intelligendas Scripturas studiosi plurimum adjuvantur, breviter commemorandas putavi. Harum prima de Domino et ejus corpore est, quando a capite ad corpus, vel a corpore transitur ad caput, et tamen ab una eademque persona non receditur. Una enim persona loquitur dicens: *Sicut sponso imposuit mihi mitram, et sicut sponsam ornavit me ornamento*; et tamen quid horum capiti, quid corpori, id est, quid Christo, quid Ecclesiæ conveniat, utique intelligendum est.

Secunda est de corpore Domini bipertito, vel potius de Domini corpore vero atque simulato, ut sancto Augustino magis appellari placuit. Dicit enim Ecclesia: *Fusca sum et speciosa, ut tabernacula Cedar, et ut pellis Salomonis (Cant. 1)*. Non enim ait: Fusca fui et speciosa sum; sed utrumque se esse dixit, propter communionem sacramentorum, et propter temporaneam commistionem intra una retia piscium bonorum et malorum. Tabernacula quippe Cedar ad Ismaelem pertinent, quia non erit hæres cum filio liberæ.

Tertia de promissis et lege, quæ alio modo de spiritu et littera, vel de gratia et mandato potest appellari. Hæc sancto Augustino magna quæstio magis quam regula quæ solvendis est quæstionibus adhibenda videtur. Ipsa est enim quam non intelligentes Pelagiani, vel condiderunt suam hæresim, vel auxerunt.

Quarta est de specie et genere. Species enim pars est. Genus autem totum, cujus ea pars est. Sicut unaquæque civitas pars est totius provinciæ, et unaquæque provincia pars est totius orbis. Unde et in notitiam vulgi verba ista venerunt, ut etiam idiotæ intelligant quid specialiter quid generaliter in quocunque præcepto imperiali sit constitutum. Fit hoc etiam de hominibus, sicut ea quæ de Salomone

dicuntur excedunt ejus modum, et potius ad Christum et Ecclesiam, cujus ille pars est, relata clarescunt. Nec species semper exceditur. Sæpe enim talia dicuntur, quæ vel ei quoque, vel ei fortasse tantummodo apertissime congruant. Sed cum a specie transitur ad genus, quasi adhuc de specie loquente Scriptura, ibi vigilare debet lectoris intentio.

Quintam ponit regulam, quam de temporibus nuncupat. Potest autem (ut mihi videtur) etiam de numeris appellari. Hanc tropo synecdoche vel legitimis numeris vigere dicit. Tropos synecdoche est aut a parte totum, aut a toto partem. Quo locutionis modo etiam illa de resurrectione Christi solvitur quæstio; pars enim novissima diei quo passus est, nisi pro tota die accipiatur, id est, adjuncta etiam nocte præterita; et nox in cujus parte ultima resurrexit, nisi totus dies accipiatur, adjuncto scilicet illucescente die Dominico, non possunt esse tres dies et tres noctes, quibus se in corde terræ prædixit futurum. Legitimos autem numeros dicit, quos eminentius divina Scriptura commendat, sicut septenarium, vel denarium, vel duodenarium, quibus plerumque vel universitas temporis, vel rei alicujus perfectio designatur. Sicut: *Septies in die laudem dixi tibi (Psal. cxviii)*, nihil est aliud, quam *semper laus ejus in ore meo (Psal. xxxiii)*. Tantumdem autem valent, et cum multiplicantur sive per denarium, sicut septuaginta et septingenti; unde possunt et septuaginta anni Jeremiæ pro universo tempore, spiritualiter accipi, quo est apud alienos Ecclesia, sive per seipsum, sicut decem per decem centum, sicut duodecim per duodecim centum quadraginta quatuor, quo numero significatur universitas sanctorum in Apocalypsi.

Sextam regulam Tychonius recapitulationem vocat. Sic enim dicuntur in Scripturis quædam, quasi sequantur in ordine temporis, vel rerum continuatione narrentur, cum ad priora quæ prætermissa sunt latenter narratio revocetur. Sicut in Genesi quod dicitur: *Iti filii Noe in tribus et linguis suis. Ab his divisæ sunt insulæ gentium super terram (Gen. 1)*. Et statim: *Erat autem omnis terra labii unius et sermonum eorundem (Gen. 11)*. Ita dictum videtur, tanquam eo jam tempore quo dispersi fuerunt una fuerit omnibus lingua, cum potius recapitulando latenter adjungeret: Qualiter sint linguæ divisæ.

Septima ejusdem regula est de diabolo et ejus corpore. Aliquando enim in diabolum dicitur quod non in ipso, sed in ejus corpore possit agnosci, sicut Dominus beato Job, ejusdem hostis fraudes et vires exponens, inter alia dicit: *Nunquid ad te preces multiplicabit, aut loquetur tibi mollia? Non enim ipse diabolus legitur uspiam penitentiam acturus, sed corpus ipsius quod damnatum in fine dicturum sit: Domine, Domine, aperi nobis (Luc. xiii)*. Has ergo regulas non in Apocalypsi tantum, id est, in Revelatione sancti Joannis apostoli, quam idem Tychonius et vivaciter intellexit, et veridice satisque catholice disseruit, præter ea duntaxat loca in quibus, sæpe

partis, id est, Donatistarum, schisma defendere nisus, A ut percepta talenta cum usuris referamus ad Dominum. Cumque opus memoratum in tres libellos relevandæ mentis gratia fludi placuisset, nescio quo enim modo, ut beatus Augustinus ait, « ita libri termino reficitur lectoris intentio, sicut labor viatoris hospitio, » nihilominus tamen ut facilius quærentibus inventio redderetur, eadem capitulum intermerata series, juxta quod in ipso libello quondam præpositis brevibus distinxeram, per omnia videbatur esse servanda. Nostræ siquidem, id est, Anglorum, gentis inertæ consulendum ratus, quæ et non dudum, id est, temporibus beati Gregorii papæ, semen accepit fidei, et idem quantum ad lectionem tepide satis excoluit, non solum dilucidare sensus, verum sententias quoque stringere, disposui. Nam ei aperta magis brevis quam disputatio proluxa memoriæ solet insigi. Opto in Christo valeas, dilectissime frater, Bedæque tui semper memor esse digneris.

persecutiones quas ipsi a religioso Valentiniano principe, videlicet, ut hæretici pertulerunt, Ecclesiis eorum et plebibus, dumibusque et possessionibus sub catholicorum manum contraditis, et sacerdotibus exsilio retrusus, deflet, et martyria vocans, has in eadem gloriatur Apocalypsi fuisse præditas; verum in omni quoque Scriptura canonica, et præcipue prophetica, easdem vigere regulas, quisquis vigilanter intenderit, inveniet. Cujus quidem auctoris et nos in hoc opere sensum secuti, nonnulla quæ extrinsecus posuit, breviandi causa omisimus: plura vero quæ illi utpote viro ingenioso, et qui, sicut de eo dictum est, veluti rosa in spinis effloruit, aperta, nec quæsitum digna, videbantur, quantum vel magistrorum traditione, vel memoria lectionis, vel etiam B

EPIGRAMMA

DE BEATO JOANNE ET EJUS APOCALYPSI.

Exsul ab humano dum pellitur orbe Joannes
 Et vetitus Coici est cernere regna soli,
 Intrat ovans cœli Domino dilectus in aulam
 Regis et altithroni gaudet adesse choris.
 Illic ubi subjectum sacra lumina vertit in orbem,
 Currere fluctivagas cernit ubique rates,
 Et Babel ac Solymam mistis configere castris,
 Hinc atque hinc vicibus tela fugamque capi.
 Sed mitem sequitur miles qui candidus agnum,
 Cum duce percipiat regna beata poli.
 Squameus est anguis, per Tartara cæca maniplos

Submergit flammis, peste fameque suos.
 Illius quæ facies studiumve ordove duelli,
 Ars quæ, quæve phalanx, palma vel arma forent,
 Pandere dum cuperem, veterum sata lata peragrans
 Excerpti campis germina pauca sacris,
 Copia ne potior generet fastidia mensis,
 Convivam aut tenuem tanta parare vetet.
 Nostra tuis ergo sapiant si fercula labris,
 Regnanti laudes da super astra Deo.
 Sin alias, animos tamen amplexatus amicos,
 Quæ cano corripuens, pumice frange, rogo.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi, etc. Fundata per apostolos Ecclesia, quali vel cursu dilatanda, vel fine perficienda esset, ad roborandos contra mundi adversa fidei prædicatores oportuit revelari. Cujus revelationem mysterii Joannes, more suo, Filii gloriam ad Patrem referens, Jesum Christum a Deo percepisse testatur.

Quæ oportet fieri cito. Id est, quæ in præsentem tempore sunt Ecclesiæ ventura.

Et significavit. Mysticis eandem Apocalypsim dicitur innexuit, ne cunctis manifesta vilesceret.

Mittens per angelum suum. Angelus enim Joanni in Sgura Christi usus est, sicut in sequentibus manifestius apparebit.

Servo suo Joanni. Ut per Joannem, qui, singularis privilegio castitatis, hæc præ cæteris cernere promeruit eadem omnibus suis palam faceret servis.

Qui testimonium perhibuit Verbo Dei, et testimonium Jesu, etc. Ne de persona Joannis dubites, ipse est qui Verbo Dei æterno et eidem incarnato, sicut vidit, testimonium perhibuit, dicens: *Cujus gloriam vidimus, gloriam quasi Unigeniti a Patre (Joan. 1).*

C *Beatus qui legit, etc.* Ideo doctores et auditores beati sunt, quia verbum Dei servantibus tempus breve laboris gaudia sequuntur æterna.

Joannes septem, etc. Per has septem Ecclesias omni Ecclesiæ scribit. Solet enim universitas septenario numero designari, quod septem diebus cunctum hoc sæculi tempus evolvatur.

Gratia vobis, etc. Gratiam nobis optat et pacem a Deo Patre æterno, et a Spiritu septiformi, et a Jesu Christo, qui in homine suscepto testimonium perhibuit Patri. Filium tertio loco nominat, de quo erat plura locuturus. Nominat et novissime, quod ipse primus et novissimus, quia jam nominaverat illum in Patre dicendo, *qui venturus est.*

Primogenitus mortuorum, etc. Hoc est quod Apostolus ait: *Vidimus Jesum Christum propter passionem mortis gloria et honore coronatum.* Et alibi, contumeliam crucis exponens, adjecit: *Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen.*

Et fecit nos regnum, etc. Quia Rex regum et Sacerdos cœlestis se offerendo pro nobis nos suo corpori adunavit, nemo sanctorum est qui spiritualiter

sacerdotii officio careat, cum sit membrum æterni A sacerdotis.

Ecce venit cum nubibus, etc. Qui iudicandus primo venit occultus, tunc iudicaturus veniet manifestus. Hæc ideo commemorat, ut ad tolerantiam passionum confirmet Ecclesiam, nunc ab hostibus oppressam, tunc cum Christo regnaturam.

Et qui eum pugnauerunt, etc. In eadem illum forma videntes iudicem potentem, in qua velut minimum iudicaverunt, sera semetipsos pœnitentia lamentabunt.

Etiã Amen. Quod novit certissime Deo revelante futurum, interponens *Amen*, firmat sine dubitatione venturum.

Ego sum α et ω, initium et finis, etc. Initium, quem nullus præcedit; finis, cui nullus in regno succedit. B

Qui est, et qui erat, etc. Hoc idem dixerat de Patre. Deus enim Pater et venit et venturus est in Filio.

Ego Johannes, etc. Personam, locum, tempus, causamque visionis insinuat. Quam se etiam in Spiritu vidisse testatur, ne a carnali phantasmate putaretur illusus.

Fuit in insula, etc. Historia nota est, Joannem a Domitiano Cæsare propter evangelium in hanc insulam relegatum, cui tunc congrue secreta datum est cœli penetrare, cum certa terrarum spatia negabatur excedere.

Fui in spiritu in Dominica die. Congruum quoque spirituali visioni tempus indicat. Solet enim Scriptura terminos causarum, sicut sæpe loci, vel corporis vel aeris, sic etiam temporis exprimere statutos. Abraham quippe angeli meridie, Sodomam vespere visitant. Adam post meridiem ad vocem Domini deambulantis expavit. Et Salomon nocte sapientiam, non servaturus, accepit.

Et audivi post me, etc. Voce prius admonetur, ut ad visionem convertat intuitum.

Et mitte septem Ecclesiis, etc. Non his tantum locis fuit tunc Christi Ecclesia, sed in septenario numero omnis plenitudo consistit. Asia quæ interpretatur elevatio, superbam mundi altitudinem, in quo peregrinatur Ecclesia, designat; et, ut divini mysterii mos est, in specie genus convenit. Nam et Apostolus Paulus septem scribit Ecclesiis; non tamen iisdem quibus et Joannes. Et licet ista septem loca figura sint totius Ecclesiæ septiformis, tamen gesta sunt in his specialiter quæ increpat aut laudat.

Et conversus, etc. Pulchre hic forma describitur Ecclesiæ, lumen amoris divini in pectoris casti fulgore præferentis. Juxta hoc quod Dominus ait: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes* (Luc. xii). Cujus interioris exteriorisque perfectionem per duas septenarii numeri partes designat, dum in ea singuli quatuor corporis qualitatibus consistentes Dominum Deum suum ex toto corde, tota anima, totaque virtute, diligunt.

Et in medio septem candelabrorum similem Filio hominis. Similem Filio hominis dicit, cum morte

devicta ascendisset in cœlum. Etsi enim noveramus Christum secundum carnem, sed jam nunc non novimus. Bene autem, *IN MEDIO*. *Omnes enim*, inquit, *qui in circuitu ejus sunt, offerent munera*.

Vestitum podere. Poderis, quæ Latine tunica talaris dicitur, et est vestis sacerdotalis, Christi sacerdotium ostendit, quo se pro nobis in altari crucis obtulit hostiam Patri.

Et præcinctum ad mamillas zona aurea. Mamillas, duo testamenta hic dicit, quibus sibi connexum sanctorum corpus imbut. Zona enim aurea, chorus sanctorum est, concordie charitate Domino adhærens, et testamenta complectens, *servantes* (ut inquit Apostolus) *unanimitatem Spiritus in vinculo pacis* (Ephes. iv).

Caput autem ejus et capilli erant candidi, etc. Antiquitas et immortalitas majestatis in capite candor ostenditur, cui præcipui quique velut capilli adhærentes, propter oves ad dexteram futuras, instar lanæ, et propter dealbatorum innumerabilem turbam, et electorum a cœlo datorum, instar nivis effulgent.

Et oculi ejus velut flamma ignis. Oculi Domini prædicatores sunt, igne spirituali, et fidelibus lumen, incredulis præbentes incendium.

Et pedes ejus similes orichalco sicut in camino ardenti. Pedes ignitos, novissimi temporis Ecclesiam dicit, quæ vehementibus est examinanda et probanda pressuris. Orichalcum quippe est æs multo igne et medicamine perductum ad aureum colorem. C Alia translatio, quæ dicit similes orichalco Libani, significat in Judæa, cujus Libanus mons est, Ecclesiam esse persequendam, præcipue novissime. Nam et templum sæpe Libani nomen accepit, cui dicitur: *Aperi, Libane, portas tuas, et comedat ignis cedros tuas* (Zach. xi).

Et vox illius tanquam aquarum multarum. Vox confessionis et prædicationis et laudis, non in Judæa tantum sed in multis populis resonat.

Et habebat in dextera sua stellas septem. In dextera Christi, est spiritualis Ecclesia. *Astitit*, inquit, *regina a dextris tuis in vestitu deaurato* (Psal. xliiv). Cui astanti ad dexteram dicit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum* (Matth. xxv).

Et de ore ejus gladius ex utraque parte acutus exibat. Qui de visibilibus et invisibilibus iudicans, postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam ignis.

Et facies ejus, sicut sol lucet in virtute sua. Qualis in monte discipulis, talis post iudicium Dominus omnibus sanctis apparebit. Impii enim in iudicio videbunt in quem pupugerunt (Joan. xix). Totus autem hic Filius hominis habitus etiam Ecclesiæ convenit, cum quæ una natura ipse factus est Christus, honorem illi sacerdotalem, et judiciariam tribuens potestatem, et ut solgeat, sicut sol, in regno Patris sui (Matth. xiii).

Et cum vidiissem eum, cecidi ad pedes ejus. Tan-

quam homo ad spiritualem trepidat visionem, sed A v'rit. Qui et omnia creavit, et omnia moriendo Domini clementia timor pellitur humanus.

Nclite timere, ego sum primus et novissimus. Primus, quia omnia per ipsum facta sunt. Novissimus, quia in ipso restaurantur omnia.

Et habeo claves mortis et inferni. Non solum, inquit, mortem resurrectione devici; sed et ejusdem mortis habeo dominium. Quod etiam Ecclesie Spiritum sanctum insufflando tribuit. *Quorum*, inquit, *dimiseritis peccata, dimittuntur eis*, et cætera.

Scribe ergo quæ vidisti, etc. Quæ solus vidisti cunctis manifesta, varios scilicet Ecclesie labores, et malos in ea cum bonis, usque in finem sæculi commiscendos.

Septem stellæ angeli sunt septem Ecclesiarum. Id est, rectores Ecclesiarum. *Sacerdos enim*, ut Malachias ait, *anglus Domini exercituum est* (Malach. 11).

CAPUT II.

Et angelo Ephesi Ecclesie scribe. Hujus Ecclesie juxta nominis qualitatem, partem increpat, et partem laudat. Ephesus enim et lapsus magnus et voluntas mea in ea, interpretari dicitur.

Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua. Id est, vos in manu sua habet, suaque potestate regit et continet.

Qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Qui in medio vestri digrediens corda singulorum, et renes investigat.

Scio opera tua, et laborem tuum, etc. Video te (inquit) opera bona soleriter agentem, et injurias malorum intolerabiles æquanimitèr tolerantem; qui pseudoapostolorum verba factaque diligenter examinans, nullatenus eis cedere voluisti.

Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti, etc. In quibusdam quidem cœptum deseruisti amorem; quem nisi recuperaverint, lucis eos promissæ munere privabo. In quibusdam vero pravorum exempla, idololatriam scilicet et fornicationem, odisti. Hæc enim sunt facta Nicolaitarum, sicut in sequentibus aperitur.

Qui habet aurem audiendi, audiat, etc. Quæ singulis scribit, universis se dicere demonstrat Ecclesiis. Non enim Ephesiorum Ecclesia sola, si eam non pœniteret, de loco suo movenda erat, aut Pergamis tantum sedes est Satanæ, et non ubique. Sic et cætera singularum, omni communia sunt Ecclesie.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ quod est in paradiso. Lignum vitæ Christus est, cujus in cœlesti paradiso visione, et in præsentis Ecclesie corpore, sanctæ reficiuntur animæ.

Et angelo Smyrnæ Ecclesie scribe. Huic Ecclesie de toleranda persecutione suggerit, cui et nomen congruit. Smyrna enim myrrha dicitur, quæ mortificationem carnis designat.

Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et

restauravit. Apta præfatio patientiam suasuro.

Scio tribulationem tuam et paupertatem, sed dives es. Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Quod pulchre Fortunatus brevi versus exposuit dicens:

Pauper in angusto regnat habendo Deum.

Qui se dicunt Judæos esse, et non sunt. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Judæus enim religionis est nomen. Unde et apostolus: *Qui in abscondito* (inquit) *Judæus est, et circumcisio cordis in spiritu, non littera.*

Ecce missurus est ex vobis diabolus in carcerem, ut tentemini. Universali Ecclesie hæc dicta conveniunt, adversus quam diabolus inextricabiles semper inimicitias exercet.

Et habebitis tribulationem diebus decem. Totum tempus significat, in quo Decalogi sunt necessaria mandata. Quandiu enim lucem verbi divini sequeris, carcerem necesse est adversantis inimici patiaris. Quidam decem gentium persecutiones a Nerone Cæsare usque ad Diocletianum significatas intelligunt.

Esto fidelis usque ad mortem, etc. Quo decem dies pertingant, ostendit, qui usque ad mortem fidem servare suadet.

Qui vicerit, non lædetur a morte secunda. Qui fidelis permanserit usque ad mortem carnis, mortem animæ non timebit æternam.

Et angelo Pergami Ecclesie scribe. Pergamus interpretatur dividens cornua eorum, qui judicando distinxit inter virtutem fidelium, et Nicolaitarum perfidiam, ut cornua peccatorum confringerentur, et exaltarentur cornua justis.

Hæc dicit, qui habet romphæam utraque parte acutam. Judicariam potestatem congrue præmisit, qui erat victoribus præmia, et pœnam redditurus errantibus.

Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, etc. Approbo quidem patientiam tuam, quæ inter reprobos, qui thronus sunt diaboli, commorata, me non nomine tantum, quo Christiana diceris, sed fide colis integra etiam in tempore persecutionis cruentæ, sed improbo quod seductores etiam in te cerno doctores.

Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, etc. Quidam martyrem Pergamo passum, alii Dominum Christum intelligunt, qui ab incredulis etiam nunc, quantum in ipsis est, occiditur.

Edere et fornicari. Hæc duo sunt principalia, quibus carnales quique militant, quorum deus venter est, et gloria in confusione ipsorum. Sed et omne opus malum idololatria est, et fornicatio spiritualis.

Tenentes doctrinam Nicolaitarum. Nicolaitæ sunt dicti a Nicolao diacono, quem refert Clemens de zelo pulcherrimæ conjugis increpatum respondisse ut quicumque vellet eam acciperet uxorem, et ob hoc infideles docuisse quod apostoli cunctis promiscua communiaque feminarum consortia permit-

terent. Dicuntur autem Nicolaitæ quædam etiam A licitis? *Perdes*, inquit, *omnes qui fornicantur abs te* (Psal. LXXII). Et idem qui hæc audit apostolus Joannes, cum de falsis fratribus disputaret, ita conclusit: *Filioli*, inquit, *custodite vos a simulacris* (I Joan. v).

Vincenti dabo manna absconditum. Qui carnis illecebram, hypocritis licet suadentibus, contempserit, jure dulcedine panis invisibilis, qui de cælo descendit, saturabitur.

Et dabo illi calculum candidum. Id est, corpus nunc baptismo candidatum, tunc incorruptionis gloria refulgens.

Et in calculo nomen novum scriptum. Ut filii Dei nominemur et simus.

Quod nemo scit, nisi qui accipit. Quia qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est. Non enim gustat hypocrita quam suavis est Dominus. B

Et angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe. Thyatira transfertur in hostiam. Sancti autem exhibent corpora sua hostiam viventem.

Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis. Qui sunt oculi flammei, inferius aperit, dicens: *Ego sum scrutans renes et corda: et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra*.

Et pedes ejus similes aurichalco. Et hoc exponit quod hujus Ecclesiæ novissima sint opera plura prioribus.

Sed habeo adversus te, quia permittis mulierem Jezabel, etc. In tuo quidem opere et fide laudabilis es, sed in hoc vituperabilis, quia pseudoapostolorum synagogam, quæ se Christianam fingit, non digna invectione redarguis. Nomen Jezabel, quod fluxum sanguinis sonat, convenit hæreticis. Et specialiter fuisse conjicitur mulier in supradicta Ecclesia docens memorata facinora, quæ figura esset totius Jezabel per orbem, cui etiam manifestam comminatur ultionem.

Et seducere servos meos, fornicari, etc. Utique sub Christi nomine fornicationem et idololatriam spiritualem docebat. Nam quomodo aperte idolorum culturam doceret, quæ in Ecclesia prophetam se dicebat.

Ecce mitto eam in lectum. Justo Dei judicio agitur, ut in lecto pœnæ jaceat æternæ, quæ miseros in lecto libidinis stravit.

Et filios ejus in mortem. Filios hic posterioritatem et opera mulieris nominat, quibus mortem non momentaneam corporis, sed animæ, minatur æternam.

Et scient omnes Ecclesiæ quia ego sum scrutans renes et corda. In renibus, delectationes; in corde, cogitationes significat.

Et dabo unicuique vestrum opera vestra. Opera ergo nostra, et dicta, possunt esse nota hominibus; sed quo animæ stant et quo per illa pervenire cupiamus, solus ille novit qui perspicit quid quisque cogitet, quid quemque delectet. Qua autem consequentia fornicationem et idololatriam, quæ crimina sunt manifesta, puniens occultorum dicitur cognitor, nisi quia hæc in minimis etiam possunt appellari de-

Vobis autem dico et cæteris qui Thyatiræ estis. Sicut impiis pœnitentiam suadet, et pœnam minatur, sic ad patientiam pios præmiis hortatur æternis.

Qui non cognoverunt altitudines Satanæ, etc. Sic et qui operantur iniquitatem, non cognoscunt Deum, licet ipsum prædicent. Hoc modo et Deus, licet omnes noverit, non cognovit operarios iniquitatis.

Non mittam super vos aliud pondus, etc. Non patiar vos tentari supra id quod potestis sustinere. Aliter. *Attendite*, inquit, *a falsis prophetis* (Matth. VII). Non enim ego vobis novam mitto doctrinam, sed quam accepistis, servate in finem.

Qui enim vicerit falsa, et mea jussa custodierit, etc. In Christo habet Ecclesia hanc potestatem tanquam corpus in capite. In que, secundum Apostolum, nobis Deus omnia donavit (Rom. VIII).

Et reget illas in virga ferrea. Inflexibili justitia regit mites, ut fructum plus afferant; destruit vero contumaces, ut vel in æternum pereant, vel conterantur in eis cupiditates terrenæ, et veteris hominis lutulenta negotia, quidquid de peccatorum limo contractum atque inolitum est.

Et dabo illi stellam matutinam. Christus est stella matutina, qui, nocte sæculi transacta, lucem vitæ sanctis promittit et pandit æternam. C

CAPUT III.

Et angelo Ecclesiæ Sardis scribe. Hunc angelum, id est sacerdotem minus solertem in malis corrigendis arguit. Quosdam tamen in albis ambulantes habere collaudat, quibus nomen Sardis lapidis utique pretiosi congruit.

Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. Tibi quidem vivus esse videris, sed si non in pravorum correctione vigilaveris, jam inter mortuos computaberis.

Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. Plena coram Deo non sunt opera rectoris, si non et cæteros excitare contenderit, quamvis hominibus innoxius esse videatur.

Veniam ad te tanquam fur. Sicut in evangelica parabola, sic et hic exemplo furis cavendi, vigilare præmonet.

Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inveniuntur vestimenta sua. Non dixit paucos, sed pauca nomina. Proprias enim oves vocat nominatim; qui Moysen novit ex nomine, et suorum nomina scribit in cælo sanctorum

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis. Omnes ad illorum provocat habitum qui holosericum baptismi inviolatam servaverunt.

Et angelo Philadelphicæ Ecclesiæ scribe. Philadelphia, dilectio fraterna interpretatur, qui janua regni aperitur, et a Domino diligi promittitur.

Hæc dicit sanctus et verus, qui habet clavem David. A tribus amabilis Domini, sive fuerunt in vomitu. Erant enim ibi et quibus diceret : *Incipiam te evomere ex ore meo.* Et quibus item : *Ego quos amo, arguo et castigo.* Ex Græco autem populus justus interpretatur.

Qui aperit, et nemo claudit, etc. Legis divinæ secreta solius Christi potestate panduntur fidelibus, clauduntur infidelibus.

Ecce dedi coram te ostium apertum, etc. Janua scientiæ cœlestis, quam Ecclesiæ suæ Christus aperuit, nullius unquam vi aut nisu præcluditur.

Quia modicam habes virtutem, etc. Causam ostendit, quod ideo hæc dona promereatur Ecclesia, quia non in suis viribus, sed in regis Christi gratia confidit, lausque est protegentis Dei et devotionis Ecclesiæ quod modicæ fidei aperiatur ostium vincendi, et quod modica virtus fide roboretur.

Ecce dabo de synagoga Satanæ, qui dicunt se Judæos esse, et non sunt. Hoc omni Ecclesiæ tunc promisit, quia non Philadelphiæ tantum crediderunt ex Synagoga Judæorum, sicut in Actibus apostolorum invenimus.

Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, etc. Quoniam exemplum meum servasti in adversis tolerandis, et ego te vicissim ab imminentibus servabo pressuris; non quidem ut non tenteris, sed ut non vincaris adversis. Et licet Ecclesia semper exerceatur adversis, potest tamen hic hora tentationis et humiliatio Judæorum sub tempore Antichristi significari, ut sicut in sequentibus in sexto sæpius ordine, sic et hic in sexto angelo novissima persecutio designetur. In qua quidem Judæorum mali decipiendi et decepturi, alii autem Eliæ magni prophetæ monitis legem spiritualiter intellecturi, et Ecclesiæ membris incorporati, creduntur hostem fortiter esse victuri.

Ecce venio cito. Tene, quod habes, etc. Ne tolerando lassescas. Cito enim auxiliabor, ne forte, te deficiente, alius tibi decretam accipiat mercedem. Sic sanctorum numerum, qui apud Deum fixus est, impossibile est zizaniorum crescentium perfidia breviam. Si enim corona alteri tradatur amissa, non vacat locus ejus qui quod tenebat amisit.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, etc. Qui adversa propter me devicerit, gloriosus in templo Ecclesiæ nullam adversitatis timebit ultra jacturam. Hæ columnæ, id est, sancti viri, nunc sustinendo Ecclesiam muniunt, tunc eminendo decorant, sicut illæ dux in foribus templi Salomonis.

Et scribam super eum nomen Dei mei. Quia videlicet per adoptionem filii Dei dicimur.

Et nomen civitatis Dei mei, Novæ Jerusalem. Unitati Ecclesiæ sociabitur, quæ gratia cœlesti in novam vitam generata est.

Et nomen meum novum. Hoc est nomen Christianum, non quod novum sit istud Filio Dei, qui hanc habuit claritatem antequam mundus fieret, sed novum Filio hominis qui fuit mortuus et resurrexit, et sedet ad dexteram Dei.

Et angelo Laodicæ Ecclesiæ scribe. Laodicia dicitur

Hæc dicit Amen, testis fidelis et verus, etc. Amen vere sive fideliter interpretatur. Christus ergo, qui est in divinitatis essentia veritas, per Incarnationis mysterium principium creaturæ Dei factum se esse commemorat, ut per hæc ad tolerantiam passionum conformet Ecclesiam.

Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, etc. Nec in fide fervidus es, nec in totum infidelis. Quod si adhuc infidelis esses, adhuc tibi spes convertendi maneret; nunc vero quia voluntatem Domini, quam cognovisti, non facis, de visceribus Ecclesiæ meæ projiciaris.

Quia dicis quod dives sum, et locupletatus, etc. Sola fide contentus, justitiæ tibi frustra divitias usurpas, sed si vere dives esse desideras, fervorem charitatis pressurarum flamma probatum, derelictis omnibus, eme, atque oculos mentis non stibio fallacis jactantiæ, sed divinæ scientiæ perunge collyrio. Collyrio oculos inungere, est executione boni operis intelligentiam Scripturæ sanctæ promereri.

Ego quos amo, arguo et castigo. Ne refugias pati adversa, cum hoc speciale sit indicium amari a Domino.

Emulare ergo et pœnitentiam age. Ostendit fuisse illic qui æmulandi sequendique fuissent.

Ecce sto ad ostium et pulso, etc. Ostium quidem cordis tui exhortationis dextera pulso, quam si libenter receperis, me inhabitatore et cohære dignus habebis.

Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Confessorem participem dicit potestatis et judicii.

Qui consedere, inquit, nos fecit in cœlestibus in Christo.

Sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. Vincens Dominus in throno cum Patre sedit, quia post passionis certamina, post palmam resurrectionis, clarius se omnibus quod potestati Patris esset æqualis indicavit. Nota in singulis Ecclesiis primo Dominum suam indicare potentiam, dehinc opera Ecclesiæ vel laudanda vel vituperanda, intermixta semper admonitione, retere. Postremo, mercedem quæ et in præsentem et in futuro potest intelligi, utrique parti rependere debitam. Cum vero adjungit : *Qui habet aures, audiat, aures procul dubio cordis ad mandatorum obedientiam intelligere convenit.*

CAPUT IV.

Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cælo. Descriptis Ecclesiæ operibus, quæ et qualis futura esset, recapitulat a Christi nativitate, eadem aliter dicturus. Totum enim tempus Ecclesiæ variis in hoc libro figuris repetit. *Ecce, inquit, ostium apertum in cælo.* Convenienter ostium cœlestis ascensurus aspicit, cui celsa mysteria pandi promittuntur. Vel quia ostium Christus est, qui illum crediderit natum

et passum, conscendit cœlum, id est, Ecclesiæ altitudinem, et videt futura spiritualis effectus sicut dicit.

Et statim sui in Spiritu. Et vox prima quam audivi. Similis utique priori voci, quæ dixerat: *Quod vides, scribe in libro (Apoc. i).*

Et ecce sedes posita erat in cœlo, et supra sedem sedens. Ecclesiam in cœlesti conversatione positam Dominus inhabitat. Gregorius papa solium Dei in visione Micheæ angelicas potestates interpretatur. Quarum mentibus altius præsidens, inferius cuncta disponit.

Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis. Jaspidus color aquam, sardis ignem significat. Quibus duobus iudicium novimus celebrari. *Sicut enim, inquit, in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis (Matth. xxiv).*

Et iris in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae. Iris, qui sit sole nubes irradiante, et post diluvium primo propitiationis indicio factus est, intercessu sanctorum quos Dominus illustrat Ecclesiam muniri designat. Qui bene smaragdo lapidi nimis viriditatis comparantur; quo enim hæreditatem immarcessibilem fide perfectiori exspectant, eo potentius etiam cæteros orando protegent.

Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, etc. Ecclesiam quam propter societatem fidei in una sede viderat, eandem per geminum testamentum de patriarchis et apostolis generatam, in viginti quatuor sedilibus cernit, sedentem autem propter judicariam ejus in Christo dignitatem. Sedebunt enim et iudicabunt universa membra, sed in uno et per unum caput. Nam quomodo poterunt sancti in iudicio sedere, stantes ad dexteram Judicis? Possunt etiam viginti quatuor seniores in illis intelligi, qui perfectionem operis, quæ senario numero commendatur, clara Evangelii prædicatione consummant. Nam quater seni viginti quatuor faciunt.

Circumamictos vestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas. Id est, bonis operibus indutos, perenni mentis memoria gaudia superna quærentes. Sæpe enim capitis nomine mens solet intelligi.

Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Hoc est quod Marcus ait: *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis (Marc. xvi).*

Et septem lampades ardentes, ante thronum, etc. Unum Spiritum dicit septiformem, unus enim est Spiritus. Septiformitas autem perfectio est et plenitudo. Commemorato vero Spiritu sancto, convenienter unda baptismi sequitur, in qua idem Spiritus percipi creditur.

Et in conspectu sedis, tanquam mare vitreum, simile crystallo. Propter fidem veri baptismi refertur ad vitrum, in quo non aliud videtur exterius quam quod gestat interius. Crystallo quoque, quod de aqua in glaciem et lapidem pretiosum efficitur, baptismi gratia figuratur.

Et in medio sedis et in circuitu sedis, quatuor uni-

malia plena oculis ante et retro. Cunctas throni Dei, id est, Ecclesiæ partes, lumen Evangelii de præteritorum futurorumque scientia replet.

Et animal primum simile leoni, etc. Hæc animalia multifarie, interpretantur. Beatus autem Augustinus juxta ordinem libri istius Matthæum in leone dicit intelligi, qui regis dignitatis in Christo prosapiam narrat, qui et vicit *Leo de tribu Juda. Catulus enim leonis Juda (Gen. xxxiv).* Et in quo ut rex a rege timetur, a magis adoratur. Ubi etiam rex cum servis rationem ponit, rex nuptias filio facit, et ad ultimum rex segregat oves ab hædis. Lucam in vitulo, qui hostia magna fuit in lege. Ejus enim non solum principia circa templum et sacrificia diversantur, sed et ita concluditur: *Et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum (Luc. xxiv).* Facies vero hominis Marcum significat, qui, nihil de regali vel de sacerdotali Domini potentia locutus, tantum hominis Christi gesta simpliciter narrat. Aquila autem Joannes est, qui nativitatem Verbi velut ortum solem perspicaciter aspectat. Animalia autem, nunc evangelistas, nunc totam significant Ecclesiam. Cujus fortitudo in leone, victimatio in vitulo, humilitas in homine, sublimitas in aquila volante monstratur.

Singula eorum habebant alas senas. Perfectione suæ doctrinæ Ecclesiam ad alta sublevant. Senarius enim numerus ideo perfectus dicitur, quia primus suis partibus impletur. Unum quippe, quod est sexta senarii pars, et duo, quod est tertia, et tria, quod est dimidium, eundem senarium faciunt. Aliter. Alæ senæ quatuor animalium, quæ sunt viginti quatuor, totidem veteris instrumenti libros insinuant, quibus evangelistarum et fulcitur auctoritas, et veritas comprobatur.

Et in circuitu et intus plena sunt oculis, etc. Sancta Ecclesia et coram Deo et coram hominibus se vigilantanter attendit. Cujus interiores oculos aspexerat Psalmista, cum dicit: *Omnis gloria ejus filia regum ab intus (Psal. xliiv).* Exteriores vero, cum continuo subdit: *In fimbriis aureis circumamicta varietate (Ibid.).* Aliter. Sive litteram attendas, sive allegoriam quæras, lucem semper ex Evangelio reperies. Alia translatio sic habet: *Plena oculis ante se et retro.* Quia lux Evangelii in ænigmata legis irradiat, et novæ gratiæ mundo fulgorem infundit.

Et requiem non habebant die ac nocte, etc. Sancta animalia cuncto tempore sæculi unam dominationem Deitatis, omnipotentiam et æternitatem sanctæ Trinitatis affirmant, manente intellectualis creaturæ perpetua in cœlestibus laude.

Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant. Animalibus personantibus laudem, id est, Evangelistis prædicantibus Christi dispensationem, omnis Ecclesia, quæ in præpositis constat et populis (hoc enim geminatus duodenarius numerus significat), statim cæcus in faciem, adorat viventem in sæcula sæculorum.

Et mittebant coronas suas ante thronum. Duo videlicet assignant quidquid virtutis, quidquid habe-

bant dignitatis. Quippe qui ex nihilo cuncta creavit.

CAPUT V.

Et vidi in dextera sedentis super thronum, librum scriptum intus et foris. Hæc visio mysteria nobis sanctæ Scripturæ per Incarnationem Domini patefacta demonstrat. Cujus unitas concors Vetus Testamentum quasi exterius, et Novum continet interius.

Signatum sigillis septem. Id est, vel omni latentium mysteriorum plenitudine tectum, vel Spiritus septiformis dispositione conscriptum.

Et audiui angelum fortem prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum? Prædicationem legis insinuat. Multi enim prophetæ et justi cupierunt videre quæ apostoli viderunt (*Matth. xiiii*). Et de hac salute, ut Petrus ait, *exquisierunt atque scrutati sunt prophetæ (I Petr. i)*. Hic est liber qui in Isaia et scienti litteras et nescienti irereserabilis est. Cujus tamen etiam illic ita prædicatur apertio: *In die illa audient surdi, verba libri (Isai. xxix)*. De quo et Ezechiel: *Et vidi, inquit, et ecce manus missa ad me, in qua erat liber involutus, et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris (Ezech. ii)*. Ubi et hoc quod Joannes tacuit, quid videlicet in libro scriptum esset, adjunxit, dicens: *Et scriptæ in eo erant lamentationes et carmen et vœ (Ibid.)*. Cuncta enim series Veteris et Novi Testamenti, pœnitentiam pro peccatis agendam, regnum cœlestis quærendum, et fletus infernales præmonet esse fugiendos.

Et nemo poterat in cœlo, neque in terra, etc. Neque angelus, neque ullus justorum etiam carnis vinculo absolutus, mysteria divinæ legis revelare vel investigare potuerunt, neque respicere illum, id est, contemplari splendorem gratiæ Novi Testamenti. Sicut filii Israel in faciem latoris Veteris Testamenti, Novum continentis, non poterant aspiciere.

Et ego flebam multum. Commonem humani generis miseriam agnoscens doluit.

Et unus de senioribus dixit mihi: Ne flevieris, etc. Flere prohibetur, quia jam tunc impletum erat in Christi passione quod diu latebat mysterium, cum illo tradente Spiritum, *velum templi scissum est (Marc. xv)*. Cui dicitur: *Catulus leonis Juda, ad prædam, filii mi, ascendisti (Gen. xlix)* etc. Sequitur, et describit quomodo et ubi vicerit Leo de tribu Juda.

Et vidi in medio throni..... et Agnum stantem tanquam occisum. Idem Dominus qui Agnus est innocenter moriendo, leo quoque factus est mortem fortiter evitacendo. Tychonius agnum Ecclesiam dicit, quæ in Christo accepit omnem potestatem.

Habentem cornua septem et oculos septem. Spiritus in Christo septiformis, propter eminentiam potestatis: cornibus, propter illuminationem gratiæ comparatur oculis.

Et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. Librum de dextera Dei, dispensationem ipsam Incarnationis a Patre et a seipso, secundum id quod Deus est, dispositam accepisse Filius hominis dicitur, quia uterque cum Spiritu sancto in throno ha-

bitat. Christus enim qui in humanitate Agnus, ipse in Deitate dextera Patris est.

Et cum aperuisset librum, etc. Cum passione sua Dominus utriusque Testamenti præconia in se comprobaret impleri, Ecclesia, gratias referens, ipsa quoque se passionibus offert, ut, juxta Apostolum, impleat ea quæ desunt passionum Christi in carne sua (*Coloss. i*). Citharis enim ubi ligno chordæ tenduntur, corpora mori parata; phialis vero, corda latitudine charitatis patula designantur.

Et cantabant canticum novum, etc. Sacramenta Novi Testamenti, quæ in Christo sunt completa, celebrant, illam ipsam ejus dispensationem laudibus prosequentes, quam soli fatentur Christo competere.

Et redemisti nos Deo in sanguine tuo, etc. Hic amplius declaratur animalia et seniores Ecclesiam esse, quæ Christi est sanguine redempta, et congregata de gentibus. Ostendit etiam in quo cœlo sint, dicendo: *Et regnabunt super terram.* Et vidi et audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium et seniorum.

Et erat numerus eorum millia millium. Innumera millia populorum ad Ecclesiam confluentium Deum laudant.

Cui data est omnis potestas in cœlo et in terra. Si enim filii Dei dicitur sunt justi, cur non et angeli? Licet et cœlestis quoque militia redemptioni nostræ congratulando possit ista concinere. Sicut et sanctus papa Gregorius exposuit, subjungens: « Vox namque angelorum est in laude Conditoris, ipsa admiratio intimæ contemplationis. »

Et quatuor animalia dicebant Amen, etc. Populis in Ecclesia Domini laudes resonantibus, doctores idem confirmant, et, exempli gratia, Dominum simul adorant.

CAPUT VI.

Et vidi quod aperuisset Agnus unum de sigillis. Cum signa primo solvantur, deinde liber aperiat, certa ratione præposteravit usitatum ordinem. Dominus enim patiens et resurgens finem se esse legis edlocuit. Scendens autem in cœlum, Spiritu sancto misso, secretioris arcani munere firmavit Ecclesiam. Tunc ergo librum aperuit, et nunc ejus signacula solvit. In primo igitur sigillo, decus Ecclesiæ primitivæ; in sequentibus tribus, trifforme contra eam bellum; in quinto, gloriam sub hoc bello triumphatorum; in sexto, illa quæ ventura sunt tempore Antichristi, et paululum superioribus recapitulatis; in septimo, cernit initium quietis æternæ.

Et audiui unum de quatuor animalibus dicens: Veni et vide. Nos quoque gloriam Ecclesiæ cernere magnis Evangelii vocibus admonemur.

Et ecce equus albus, etc. Ecclesiæ, quæ super nivem gratia dealbata est, Dominus præsidet, et spiritualis doctrinæ contra impios arma ferens, victor in suis coronam percipit. De quo dicitur: *Accipit dona in hominibus (Psal. lxxvii)*. In quibus etiam cœlo præsidens, a Saulo persequabatur.

Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, etc. Contrarium quoque equitatum solerter attendere jubetur, ut sicut de prosperis Ecclesiæ gaudium, sic de adversis cautelam ex præscientia sunat.

Et exiit alius equus rufus. Contra victricem vinctentemque Ecclesiam exiit equus rufus, id est, populus sinister, ex sessore suo diabolo sanguinolentus. Quamvis legerimus apud Zachariam equum Domini rufum; sed ille suo sanguine rufus, hic alieno.

Et qui sedebat super eum, datum est ei ut sumeret pacem de terra. Scilicet, suam. Ecclesia vero æternam pacem, quam sibi Christus reliquit, accepit.

Et datus est illi gladius magnus. Sive in eos quos prævaricatores fidei, sive quos martyres facit. De quo ad beatum Job dicitur: *Qui fecit eum, applicavit gladium ejus (Job. xl)*, id est, vel ne tantum sanctos tentet quantum impius velit, vel quod suæ rabie in seipsum vindicta redeat.

Et ecce equus niger, etc. Equus niger, falsorum caterva est fratrum, qui stateram rectæ professionis habent, sed socios lædunt per opera tenebrarum. Dum enim in medio animalium dicitur Ne læseris, ostenditur illic esse qui lædit. De hoc præcurrente equo dicit Apostolus: *Foris pugnæ, intus timores.*

Bilibris tritici denario uno, etc. Cave, inquit, ne exemplo pessimo fratrem tuum scandalizes propter quem Christus mortuus est, et sacri sanguinis chrismatique portat insignia. Quia sive perfecti meritis, sive etiam minimi, quique in Ecclesia fide tamen sanctæ Trinitatis imbuti, omnes eodem perfecto pretio sanguinis dominici sunt redempti. Nec immerito bilibri et non simplici libra fidei vel operis perfectio exprimitur, quæ utraque in radice geminæ consistit charitatis.

Et ecce equus pallidus, etc. Hæretici qui se catholicos palliant, morte inhabitatrice digni, perditorum post se rapiunt exercitum. Diabolus enim et ministri ejus, metonymicæ mors et infernus dicti sunt, eo quod multis causa mortis et infernorum sint. Potest et simpliciter accipi, quod hic spiritualiter mortuos, ibi pœna sequatur æterna.

Et data est illi potestas super quatuor partes terræ. Ecce Arii vesania de Alexandria nascens ad Gallicum usque pervenit oceanum, non fame tantum verbi Dei, sed et gladio corporali bestialiter pios insequens. Alia Editio quartam partem transtulit, quia tres equi mali diabolo rectore fidentes, contra quartam Ecclesiæ calcitrant equitatum.

Et cum aperuisset quintum sigillum, etc. Quia Ecclesiam dixerat in præsentem multipliciter afflictam, dicit et gloriam animarum post corporum pœnam. Vidi, inquit, eas sub altare, id est, in secretario laudis æternæ. Ara enim aurea et interius posita, et prope dominici corporis arcam, non ut exterior carnem et sanguinem, sed sola offert Domino thymiamata laudis. Et qui nunc exhibent corpora sua hostiam viventem, tunc, diruptis carnis vinculis, illi sacrificant hostiam laudis (*Psal. cxv*). Potest autem

et per hyperbaton esse, ut non sub ara viderit, sed sub ara occisos, id est, sub testificatione nominis Christi, sicut de Machabæis dictum est. *Sub testamento Dei ceciderunt (II Machab. vii)*.

Et clamabant voce magna, dicentes. Magnus animarum clamor, magnum est desiderium eorum quæ Dominum facere velle noverunt. Nec enim fas est eas credere contra Dei nutum quidquam cupere, cum earum desideria ex ejus pendeant voluntate.

Usquequo, Domine sanctus et verus, non iudicas et vindicas, etc.? Non hæc odio inimicorum, pro quibus in hoc sæculo rogaverunt, orant, sed amore æquitatis, qua ipsi iudici ut prope positi concordant, diem iudicii, quo peccati regnum destruat, et resurrectionem extinctorum corporum advenire, precantur. Nam et nos in præsentem, cum pro inimicis orare jubemur, dicimus tamen Domino orantes: *Adveniat regnum tuum (Matth. vi)*.

Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ. Singulas modo stolas habent animæ sanctorum de sua beata immortalitate gaudentes. Resurgentibus autem corporibus juxta Isaiam, in terra sua duplicia possidebunt.

Et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, etc. Non desiderium resurrectionis abnuitur, sed ex colligendorum fratrum augmento differitur. Nam et ipsa animarum lætitia potest stolis albis figurari, cum Domino revelante didicerint, et impios in fine damnandos, et usque ad finem sæculi multos suo numero per martyrium esse sociandos, atque, interna charitate perfusi, maluerint hac consolatione contenti pro supplendo fratrum numero hactenus sua gaudia differri.

Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, etc. Sexto sigillo patefacto novissima persecutio nuntiatur, et sicut Domino sexta feria crucifixo, mundum tenebris et pavore concuti.

Et sol factus est niger tanquam saccus. Tanquam Christi vel operata potentia, vel doctrina temporaliter obscurata, vel a defensione sit velata, cum ministri Antichristi in servos Christi grassari sumuntur.

Et luna tota facta est sicut sanguis. Ecclesia solito amplius pro Christo sanguinem fundet. Tota autem dixit, quia in toto orbe erit novissimus terræ motus, antea vero sicut scriptum est, per loca.

Et stellæ ceciderunt super terram, etc. Qui cœlestes in Ecclesia specie tenus fulgent, vento novissimæ persecutionis impulsis, terreni fuisse probabuntur. Quorum bene opera grossis, immaturis videlicet et inutilibus et caducis sici fructibus, comparantur.

Et cœlum recessit sicut liber involutus. Sicut liber involutus mysteria quidem intus, sed foris non apparentia continet, sic et tunc Ecclesia, suis tantum cognita, persecutionem discrete vitans recedet, ut ab extraneis abdita non videatur.

Et omnis mons et insulæ de locis suis notæ sunt. Diversa pro qualitate officiorum vel virium memorans Ecclesiæ membra, nullum ab hoc turbine præcedit alienum, sed motus dissimilis, in bonis scilicet

fugiendo præcavens, in malis vero cadens sequendo. **A** libere notaretur. Nam et ipsa crucis figura dilatatum ubique Domini significat regnum, sicut vetus dictum comprobat :

Et reges terræ et principes et tribuni. Reges potentes homines accipimus. Ex omni enim gradu et conditione vult intelligi. Cæterum, qui tunc reges præter unum persecutorem ?

Abconderunt se in speluncis et in petris montium, etc. Cum infirmiores quique tunc præcelsum in Ecclesia roborari exemplis, consiliis muniri, protegi monitis et precibus quærent obumbrari, quasi ipsos super se montes per affectum compassionis cadere deprecantur. *Montes enim excelsi cervis, petra refugium herinacis (Psal. cxlii).*

Et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira Agni. Ut nos scilicet non reprobos, sed in fide stabiles, venturus inveniat, peccatis nostris sanctorum intercessu et Dei miseratione contactis.

Et quis poterit stare? Ille utique qui nunc vigilare, in fide stare, viriliter agere, procuraverit. Quod si hanc terræ motum juxta litteram ad ipsum diem judicii referas, non est mirum si reges terreni et principes, sanctorum tunc montium pavidum refugia quærant, sicut in divite purpurato et paupere Lazaro jam factum legimus.

CAPUT VII.

Post hæc vidi quatuor angelos stare super quatuor angulos terræ. Id est, quatuor regna principalia, Assyriorum scilicet et Persarum, Græcorumque, et Romanorum. Sicut enim in superioribus sigillis post multiformes Ecclesiæ conflictus, triumphantium gaudia vidit animarum; sic etiam nunc regnum Antichristi quæ victoria sequatur præcedentium mundi regnorum, quæ Christi Ecclesiæ juri jam cesserunt, probaturus est exemplis. Grandes enim causæ, grandioribus necesse est confirmantur argumentis.

Tenentes quatuor ventos terræ, etc. Suo quodammodo potentatu omnia præfocantes, nullum pro libitu sui juris respirare sinebant. In terris diversitas provinciarum, in mari insularum, in arboribus diversa hominum qualitas et conditio, designatur. Aliter. Qui sunt angeli quatuor, iidem quatuor intelligendi sunt venti, juxta Danielis prophetiam dicentis: *Ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, et quatuor bestiæ ascendebant de mari (Dan. vii).*

Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, etc. Dominus in carne natus, qui magni consilii angelus est, paternæ scilicet voluntatis nuntius, **D** *visitavit nos Oriens ex alto (Luc. 1),* vexillum crucis, quo suorum frontes signaret, afferens.

Et clamavit voce magna quatuor angelis. Magna Domini vox est, prædicatio sublimis: *Pænitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.*

Nolite nocere terræ et mari, neque arboribus. Ex quo Dominus passus est, non hostis solum adversarii, sed et mundani principatus contritum est imperium, sicut et oculis cernimus, et in statua, quam lapis de monte comminuit legimus.

Quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum? Ad hoc enim gentium contractum est imperium, ut signo fidei, cui resisterent, facies sanctorum

Respice distinctis quadratum partibus orbem,
Ut regnum fidei cuncta tenere probes.

Neque enim frustra in fronte pontificis nomen Domini tetragrammaton scribebatur, nisi quia hoc est signum in fronte fidelium, de quo in Psalmo pro torcularibus canitur: *Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra (Psal. viii),* et cætera, usquedum ait: *Ut destruas inimicum et defensorem (Ibid.).*

Et audivi numerum signatorum, etc. Hoc numero finito, innumerabilis significatur totius Ecclesiæ multitudo, quæ de patriarchis, vel prosapia carnis, vel **B** fidei, est imitatione progenita. *Si enim,* inquit, *vos Christi, ergo Abraham semen estis (Galat. iii).* Ad augmentum autem perfectionis pertinet et ipsa duodecim duodecies multiplicari, et ad summam millenarium perfici, qui est denarius numerus quadratus solidus, significans Ecclesiæ stabilem vitam. Propterea quippe duodenario numero sæpe figuratur, quia per orbem quadratum in fide consistit sanctæ Trinitatis. Ter enim quaterni decus dipondius. Denique et apostoli eandem mundo fidem prædicaturi duodecim sunt electi, numero scilicet mysterium operis sui figurantes.

Ex tribu Juda duodecim millia signati, etc. Conventienter et a Juda inchoat, ex qua tribu ortus est Dominus noster; et Dan prætermisit, ex quo dicitur **C** Antichristus esse nasciturus, sicut scriptum est: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus (Gen. xlii).* Quia non ordinem terrenæ generationis, sed juxta interpretationem nominum virtutes Ecclesiæ decrevit exponere, quæ a confessione et laude præsentis, ad dexteram vitæ festinet æternæ. Hoc enim nomen Judæ, qui primus, et Benjamin, qui ultimus ponitur, sonat. Primus ergo Judas, qui confessio sive laudatio interpretatur, ponitur, quia ante initia confessionis culmen honorum operum nullus apprehendit. Et nisi per confessionem renuntiemus actibus malis, non informamur rectis. Secundus Ruben, qui interpretatur *videns filium.* In filiis opera designari, Psalmita testatur, qui in beati viri benedictionibus inter cætera dicit: *Filii tui, sicut novellæ olivarum (Psal. cxxvii).* Et infra: *Ut videas filios filiorum tuorum (Ibid.).* Non enim qui timet Dominum, nisi genuerit filios, nepotesque susceperit, beatus esse non potest, cum virgines fideles potior merces expectet, sed in filiis opera, in filiis vero filiorum fructus operum, id est, mercedem designat æternam. Post Judam ergo Ruben, id est, post exordia divinæ confessionis et laudis, perfectio sequitur actionis. Sed quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei (Act. xiv),* post Ruben sequitur Gad, qui *tentatio* vel *accinctus* interpretatur. Post inchoationem enim boni operis, majoribus necesse est hominem temptationibus probari, atque ad bella graviora succingi, ut fidei

illius fortitudo comprobetur. Dicente Salomone : *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem* (Eccli. 11). Itemque Psalmista : *Præcinxisti me, inquit, virtute ad bellum* (Psal. xvii). Et quoniam beatificamus eos qui sustinuerunt sufferentiam, ideo post Gad Aser, id est, *Beatus* ponitur, congruo satis ordine. *Beatus enim qui suffert tentationem, qui cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ* (Jac. 1). Quia vero hujus beatitudinis fida promissione securi non angustantur, sed rpe gaudentes in tribulatione patientes, cum Psalmographo decantant : *In tribulatione dilatasti me*; et item : *Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meum* (Psal. cxviii); et cum matre beati Samuelis exultantes aiunt : *Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia lætata sum in saluari tuo* (1 Reg. 11). Propterea Nephthalim succedit, quod est *latitudo*. Sed et ipsum Manasses sequitur, qui interpretatur *oblitus, vel necessitas*. Cujus nominis mysterio moneretur ut tentationum præsentium angoribus edocti, ea vere quæ retro sunt obliviscentes, sic in ea quæ ante sunt, secundum Apostolum, extendamur, ut carnis curam non in desideriis, sed sola necessitate humanæ conditionis astricti faciamus (Philipp. 111). De qua Psalmista, meliora suspirans, orabat : *De necessitatibus meis eripe me* (Psal. xxiv). Huic supponitur Simeon, id est, *audivit tristitiam, vel nomen habitaculi*, ut hujus etiam qualitate vocabuli evidentius inculcetur, et quid hic habendum, et quid sit salubriter expectandum. Illis enim habitaculi cœlestis gaudium dabitur, quorum hic animus fructuosa pœnitentia contristatur. Quibus et dicitur : *Tristitia vestra vertetur in gaudium* (Joan. xvi). Proinde Levi subnectitur, id est, *additus*. In quo intelligimus sive eos qui temporalibus æterna mercantur, sicut Salomon dicit : *Redemptio animæ viri propriæ divitiæ* (Proverb. xiii), seu illos qui, Dei sequendo consilium, percipiunt in hoc sæculo centuplicia cum tribulationibus, in futuro autem sæculo vitam æternam (Marc. x). His et quod scriptum est convenit : *Qui addit scientiam, addit dolorem* (Eccl. 1). Nam et beato Job ad hoc tribulationum acerbitas addebatur, ut probato præmiorum merces amplior redderetur. Unde non immerito Issachar ei ordine recto succedit, qui interpretatur *merces*. Quia, sicut docet Apostolus, *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis* (Rom. viii). Fructuosius quippe pugnatur, ubi merces certa speratur. Hoc autem in habitaculo fortitudinis Deus operatur et perficit, quod dicitur Zabulon, quando virtus in infirmitate perficitur (11 Cor. xii), ut corpus quod ab inimicis putatur infirmum, et per cujus materiam animæ quoque inferre nituntur interitum, Deo confortante, experiatur invictum, augmento succedente felici. Quod vocabulum Joseph indicat, gratiarum videlicet addenda dona designans. Sive de talentorum dupla redditione usuras commodi spiritualis intelligas, sive in his quæ votiva fidelium religione Redemptori Deo redduntur acclips. Atque ut hos omnes quos et

A ordo et interpretatio nominum his significative positos indicat in futuro judicio ad dexteram Christi regis æterni futuros intelligas, Benjamin, ut prædixi, postremo loco supponitur, id est, *filius dexteræ*; tanquam ipse sit finis ordinis, cum novissima inimica morte destructa (1 Cor. xv), felicitas hæreditatis æternæ donabitur electis, sive unusquisque fidelium filius dextræ jure dicatur, seu omnis Ecclesiæ cœtus, de qua canitur : *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate* (Psal. xliiv). Ex singulis ergo tribubus duodecim sunt millia signati, quia in quibuscunque singuli fidelium virtutibus profecerint, antiquorum necesse est patrum semper fide roborentur, atque informentur exemplis. Duodenario enim numero propter apostolorum vel patriarcharum summam, sæpe doctorum, sæpe totius Ecclesiæ formam, designari certissimum est. Sive enim confessione quique tanquam in Juda laudabiles, sive in Ruben operum prole præclari, sive in Gad tentationum exercitio fortes, sive in Aser certaminum victoria felices, sive in Nephthalim largis misericordiarum operibus dilatati, sive in Manasse posteriorum obliti, sive in Simeon quasi tristes adhuc in convulle lacrymarum, semper autem gaudentes nomine habitaculi in cœlestem suspirantes Jerusalem, sive in Levi, qui in promissionibus vitæ præsentis et futuræ congaudeant, additis bonis temporalibus æterno bono fundati, sive in Issachar futuræ mercedis contemplatione firmati, sive in Zabulon, qui pro Christo suas animas ponant, sive in Joseph, qui et augmento spiritualis substantiæ studeant, et super Dei præcepta aliquid amplius vel in virginitate vel ex facultatum suarum offerant quantitate, sive in Benjamin, qui felicitatis æternæ dexteram indefessis votis expectent, in sua quemque professione congruit patrum præcedentium regula quasi duodenario numero signari, atque ex singularum meritis personarum perfectissimam Ecclesiæ pulchritudinem, quasi centum quadraginta quatuor millium summam colligi.

Pest hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat. Finita recapitulatione, quam exempli causa interposuerat, regreditur ad ordinem, gloriam prædicans eorum qui nequitiam victuri sunt ultimæ persecutionis. Et quod sequitur :

D *Ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, etc., potest et sic intelligi, quod, enumeratis tribubus Israel, quibus Evangelium primo prædicatum est, salvationem quoque velit commemorare gentium.*

Amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum. Stolis baptismum, palmis triumphum crucis, insinuat, et quod sæculum in Christo vicerint. Licet claritatem quoque, quæ per Spiritum sanctum datur, stolæ significant.

Et clamabant voce magna, dicentes : Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno. Magna voce, hoc est, gaudio devotione et indesinenti laude, protestentur in throno, id est, in Ecclesia, Patrem Filiumque regnare, Spiritu sancto nihilominus con-

regnante. Sic enim dictum est : Sedenti super thronum, et Agno (Apoc. v), sicut in Evangelio dicitur : *Et cognoscant te verum et unum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii)*. Subauditur : Unum et verum Deum cognoscant.

Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et animalium. In omnibus angelis turbæ multæ personas exposuit Dominus adorantes. Omnes, inquit, qui in circuitu ejus sunt, offerent munera (Psal. lxxv).

Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, etc. Neque turbam, neque animalia, vel seniores hoc loco commemorat adorasse, sed solos angelos. Ipsi enim sunt turba, ipsi animalia et seniores. Quamvis et de ipsis angelicis spiritibus intelligi possit, de quibus in gentium salute congaudentibus dicitur : *Lætamini, gentes, simul cum populo ejus, et adorent eum omnes angeli Dei (Rom. xv)*.

Benedictio et claritas et sapientia, etc. Septenariam Ecclesia virtutum laudem offert Domino, quam se in singulis membris ab eo percepisse fatetur.

Et unus de senioribus dixit mihi : Hi qui amici sunt stolis albis, qui sunt ? etc. Ad hoc interrogat, ut doceat.

Et dixit mihi : Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei (Act. xiv). Quis autem nesciat tribulationem Antichristi cæteris futuram esse majorem ?

Et laverunt stolas suas in sanguine Agni. Non de solis martyribus dicit. Illi enim sanguine proprio lavantur. Ecclesiam autem totam sanguis Jesu Filii Dei mundat ab omni delicto (II Cor. vii), ideo sunt ante thronum Dei. Illi enim digni habentur illic in Dei consistere ministerio, qui hic inter adversa fideles nominis ejus confessores existunt.

Et serviunt ei die ac nocte in templo ejus. More nostro loquens, æternitatem significat.

Et qui sedet in throno habitabit super illos. Thronus Dei, sancti sunt, super quos et in quibus in sæcula habitat Deus.

Non esurient neque sitient amplius. Hoc est quod Dominus ipse promisit : *Ego sum, inquit, panis ritæ : qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet unquam (Joan. vi)*. Beati enim qui esu-

riunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur (Matth. v).

Neque cadet super illos sol, neque ullus æstus. Transivimus, inquit, per ignem et aquam, et inducisti nos in refrigerium (Psal. lxxv).

Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos. Agnum in medio dicit esse throni, qui superius Agnum a sedente in throno librum dixerat accepisse, docens Ecclesiam unum esse Patri et Filio thronum, in qua per fidem inhabitat unus, tota Trinitas, Deus.

Et deducet eos ad vitæ fontes aquarum. Ad consortium utique sanctorum, qui fontes sunt doctrinæ cælestis. Potest et ipsa Dei visio significari, in quo sunt thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. Juxta quod David ait : *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus (Psal. xli)*.

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Immortalium adepta plenitudine gaudiorum, omnis incæror penitus oblivioni mandabitur. Beati enim qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati autem visio hujus turbæ stolatæ de præsentī etiam tempore intelligi, ubi spe salvi facti sumus, et quod non videmus sperantes, per patientiam expectamus.

CAPUT VIII.

Et cum aperuisset sigillum septimum, etc. Post interitum Antichristi requies aliquantula futura creditur in Ecclesia, de qua Daniel ita prædixit : *Beatus qui expectat et pervenit ad dies mille trecentos triginta quinque (Dan. xii)*. Quod beatus Hieronymus sic exponit : « Beatus, inquit, qui, interfecto Antichristo, supra mille ducentos nonaginta dies, id est, tres semis annos, dies quadraginta quinque præstolatur, quibus est Dominus atque Salvator in sua majestate venturus. » Quare autem post interfectionem Antichristi quadragesimum quintum dierum silentium sit, divinæ scientiæ est. Nisi forte dicamus : dilatio regni sanctorum, patientiæ probatio est. Nota quod in sexto sigillo maximas Ecclesiæ pressuras, in septimo requiem, cernit, quia Dominus, sexta feria crucifixus, in Sabbato quievit, tempus resurrectionis expectans. Hucusque de apertione libri clausi et sex sigillorum. Nunc vero recapitulat ab origine, eadem aliter dicturus.

LIBER SECUNDUS.

Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei, etc. Ecclesia septenario sæpe numero commendata prædicationis officio mancipatur, cujus prima tuba communem impiorum in igne et grandine designat interitum ; secunda propulsum de Ecclesia diabolum, mare sæculi ardentius incendientem ; tertia hæreticos Ecclesia decedentes, sanctæ Scripturæ flumina corrumpentes ; quarta falsorum fratrum in siderum obscuracione defectum ; quinta majorem hæretico-

rum infestationem tempus Antichristi præcurrentium ; sexta apertum Antichristi et suorum contra Ecclesiam bellum, et recapitulatione ab adventu Domini, intersertam ejusdem adversarii destructionem ; septima, diem judicii, quo mercedem Dominus suis redditurus, et exterminaturus est eos qui corruerunt terram.

Et alius angelus venit. Non dixit, Postea venit, sed angelos tubas accepisse proponens, redit exponere

qualiter acceperint. Quoniam etsi ante adventum A Domini prædicabat Ecclesiæ, sed non ubique, donec ejus esset confirmata Spiritu.

Et stetit ante altare habens thuribulum aureum. In conspectu scilicet apparuit Ecclesiæ, factus ipse thuribulum, ex quo Deus odorem suavitatis accepit, et propitius factus est mundo. Alia Editio habet *Super aram*, quod super altare crucis thuribulum suum aureum, id est, corpus suum immaculatum et Spiritu sancto conceptum, obtulerit Patri pro nobis.

Et data sunt illi incensa multa, etc. De orationibus sanctorum obtulit incensa. Ipsi enim delegavit Ecclesia preces suas dicens: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (Psal. cxl)*. Accepisse de orationibus sanctorum idem dicitur et obtulisse, quia per ipsum omnium possunt preces ad Deum suaviter pervenire. B

Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum, etc. Christo Domino se hostiam suavitatis offerente compunctio cordis sanctorum acceptabilis facta est, quæ ab igne nascens intimo, sicut fumus solet excitare lacrymas.

Et accepit angelus thuribulum, etc. Bene thuribulum igne impletum inducit. *Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum (Joan. iii)*. Quod proprie de Christi humanitate novimus adimpletum, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter (Coloss. ii).

Et misit in terram. Sic et Dominus in Evangelio: *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram (Luc. xii)*.

Et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terræmotus. Tonitruo comminationis supernæ, et voce C exhortationis, et fulgure miraculorum terram movit, quibusdam insequentibus, quibusdam vero sequentibus, his dicentibus: *Bonus est*, illis autem: *Non, sed seducit turbas (Joan. vii)*.

Et septem angeli, qui habebant septem tubas, paraverunt se ut tuba canerent. Ecclesia, septiformi spiritu inflammata, se ad prædicandum fiducialiter præparavit, gloriam sæculi tubis cælestibus quasi muros Jericho dejectura. Nam et illa septem dierum circummissio, totum Ecclesiæ tempus insinuat.

Et primus angelus tuba cecinit. Recte prædicatio plagarum tubæ, quæ signum belli est, comparatur. *Exalta enim*, inquit, *sicut tuba vocem tuam et annuntia populo meo scelera eorum (Isai. lviii)*. Et alibi, *tuba sit in gutture tuo, quasi aquila super domum Domini (Ose. viii)*, id est grandi voce prædica Nabuchodonosor ad destructionem templi venturum. D

Et facta est grando et ignis, mixta sanguine, etc. Pœnam gehennæ sanguinolentis operibus deberi, prædicatorum voce refertur dicentium: *Ad calorem nivium, transibunt ab aquis nivium (Job. xxiv)*. Postest etiam nomine sanguinis, ipsa mors animæ spiritualis intelligi. Hunc versum Tychonius sic exponit: « facta est ira Dei, quæ haberet in se multorum necem. »

Et tertia pars terræ combusta est, etc. Vita bonorum in doctoribus consistit et auditoribus. *Beatus enim qui legit (inquit) et qui audit verba prophetiæ*

(*Apoc. i*). Tertia verò pars malorum hoc utroque caret. Terra enim bona, fructum proferens in patientia (*Luc. viii*), benedictionem accipit a Domino (*Psal. cxliii*). Mala autem spinas et tribulos generat, cujus consummatio in combustionem. Sic et arborem fructiferam agricola Pater excolit, sterilem vero excidens, igni pabulum præbet (*Matth. vii*).

Et omne fenum viride combustum est. Omnis caro fenum (Isai. xl), quæ nunc luxus mollitiæ saginata, sole judicii fervente, florem decoris amittit, et, ut Dominus ait, *hodie in agro est, et cras in clibanum mittitur (Matth. vi)*. Tychonius de tertia parte sic in hoc loco inquit. Tertiam hostes intestinos dicit. Cæterum quidquid præter Ecclesiam est, tertia pars dicta est, et Ecclesia tertia, quæ contra geminum malum pugnet.

Et tanquam mons magnus igni ardens, missus est in mare, etc. Crescente religione Christiana, diabolus superbia tumidus, et igne sui furoris ardens, in mare sæculi missus est, dicente Domino: *Si monti huic dixeritis: Tollere, et jactu te in mare, fiet (Marc. xi)*. Non quod ante ibi non fuerit, sed quod de Ecclesia projectus, amplius in suos insanire cœperit, fastu prudentiæ carnalis mortem illis infligens spirituali. Sapere enim secundum carnem, mors est (*Rom. viii*). Non autem apostolos caro et sanguis docuit, sed Pater qui est in cælis (*Matth. xvi*). In illo enim mari navem fidei regebant quod plantis Domini se calcabilem præbuit.

Et mortua est tertia pars eorum, quæ habebant animas in mari. Quæ habent animas dixit, ut ostenderet vivos spiritualiter mortuos. Sicut Apostolus de vidua deliciosa: *Vivens, inquit, mortua est (I Tim. v)*.

Et tertia pars navium interiit. Alia Editio dicendo: « Et tertiam partem navium corruerunt, » significat quod tertia, quæ mortua est, aliam tertiam, id est, succedentem sibi, occiderit noxia traditione, et inutilis imitatione doctrinæ.

Et cecidit de celo stella magna, ardens tanquam facula, etc. Hæretici, quos Judas apostolus sidera seductionis appellat, de culmine cadentes Ecclesie flamma suæ nequitæ fontes divinarum conatur inficere Scripturarum. Quarum non sensus tantum, sed et verba sæpius infalsare non timent. Absinthii nomine digni, cujus immistio modica, magnam solet amaricare dulcedinem.

Et multi homines mortui sunt de aquis. Multi enim (ut ait Apostolus) sequuntur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphematur (*II Petr. ii*), tamen populo Dei, Moysæ docente, omnis aquarum unda potabilis est.

Et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, etc. Ecclesiæ decus, instar sideris relucentis, per falsos fratres sæpe obscuratur, qui vel in prosperis, vel in adversis sæculi, minus eam fulgore sua defectione faciunt.

Et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter. Alia Editio sic habet: *Et diei tertia pars apparetur*,

et noctis similiter. Id est, ad hoc: percussa est ut appareret tertia pars diei et tertia noctis, quæ Christi et quæ diaboli. Ad hoc, inquam, percussa est, id est suis voluntatibus tradita, ut, redundantibus et insolentibus peccatis, in suo tempore revelaretur.

Et vidi et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, etc. Hujus aquilæ vox per eximiorum in Ecclesia quotidie pervolat ora doctorum, cum nequitiam hæreticorum, Antichristi sævitiam, diemque judicii, amatoribus terræ prædicant graviter adfuturum, dicentes: *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines seipsos amantes* (II Tim. III); et infra: *Homines corrupti mente, reprobi circa fidem* (Ibid.), et alibi: *Tunc revelabitur ille iniquus qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur* (II Thess. II). Et item: *Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint: Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet iteritus* (I Thess. V).

De cæteris vocibus trium angelorum. Non quod angelorum tubæ plagas inferant mundo, sed venientes vel venturas suo quique tempore prædicent.

CAPUT IX.

Et vidi stellam de cælo cecidisse in terram, etc. Flamina hæreticorum, de qua paucis memoraverat, quo fumite adoleverit exponit: antiquus quippe hostis, quem Dominus vidit quasi fulgur de cælo cadentem (Luc. X), blasphemus dogmate corda suorum aperuit, eosque quasi fumum alta potere, iniquitatem in excelsum loqui, perlocuit.

Et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ, etc. Prænantia magnæ fornacis, id est, novissimæ persecutionis, hæretica fervet insania, non imbecilliones tantum, qui, aeris instar, terræ quodammodo cælique confinia tangunt, sed excelsorum quoque lumen obscurare laborans, non tamen extinguere valens. In errorem enim inducentur, si fieri potest, etiam electi (Math. XXIV).

Et de fumo exierunt locustæ in terram. Sicut sancti corpus sunt Christi, et membra de membro, sic et membra carniæ draconis coherentia sibi alia nascuntur ex aliis, fumusque hæreticæ cæcitatæ ore lædentem pravorum generat superbiam. Qui vero elationis excussi, terrena tamen non deserunt. Nam et fumus de quo gignuntur, alta licet appetens, in seipso semper deficit.

Et data est illis potestas, etc. Adversariis potestatibus hæretici comparantur, ipse facie velut innocui, sed in posterioribus venena servantes.

Et præceptum est illis ne læderent fenum terræ neque omne viride. Ostendit locustas homines esse, quæ non ad fenum, sed ad homines mittuntur. Fenum enim hoc loco simpliciter accipimus.

Nisi tantum homines qui non habent signum Dei in frontibus suis. Signum Dei in frontibus suis illi habere dicuntur, a quibus ut oportet habetur. Quorum supra numerum angelus qui ab ortu solis signum Dei vivi attulit, inviolabilem fixumque recensuit. Illo enim hic locutionis genere uti voluit, quo dici-

A tur: *Nemo dicit Dominum Jesum nisi in Spiritu sancto* (I Cor. XII), id est, perfecte et vere.

Et dictum est illis ne occiderent eos, etc. Quamlibet hæretici sæculari potestate fulti temporaliter in bonos grassari permittantur, animam tamen, ut Dominus ait, occidere non possunt. Tempus quippe sæculi quinque mensibus, propter quinque partitum sensum quo in hac vita utimur, significat. Quod vero alia translatio sex menses continet, eidem sensui propter sex ætates sæculi congruit.

Et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percudit hominem. Sicut scorpius a posterioribus venena diffundit, sic impietas malorum a posterioribus nocet, cum anterioribus, id est, æternis bonis temporalia, quæ retro sunt, præferri nimis blandimentisve compellit. Hunc scorpionem contra Evangelii parabolam generatio viperarum suæ soboli tradit.

Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam. Miseram vitam cita morte finire malentes. Sicut beatus Cyprianus sub Deciana contigisse tempestate conquestus: « Volentibus, inquit, mori, non permittebatur occidi. »

Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium. Id est, similes novissimis persecutoribus. In novissimo enim bello, quod descripturus est in sequente angelo, equos dicit pugnare. Vel simpliciter sicut equi non propria ratione, sed impetu præsidentis, aguntur in prælium, ita mali doctores dæmonico acti Spiritu Ecclesiam impugnant.

C *Et super capita earum tanquam coronæ similes auro*. Seniores viginti quatuor, qui sunt Ecclesia, coronas aureas habent. Isti autem similes auro falsos sibi fingentes de victoria stulta triumphos.

Et facies earum sicut facies hominum, etc. In facie humana simulationem rationis; in capillis mulierum, fluxos et effeminatos mores; in dentibus leonum, qui et laniare, et naturalem solent asserere putorem, mentis ferocitatem famamque doctrinæ malæ; in ferreis vero loriceis obdurata contra veritatem præcordia, notat. Qui habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes (II Tim. III), veniunt in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Math. VII).

D *Et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum*. Expavescendum magis quam exponendum est, quod tantum huic exercitui vires accrescunt. Primo fumus ascendit. Deinde locustas effert, quæ et prius scorpionibus, et mox equis leonibusque comparantur. Quarum et virtus sufficeret, si non etiam loriceatæ venirent. Nunc vero volatiles, et curribus dicuntur similes esse bellantibus.

Et habebant caudas similes scorpionum, etc. Sicut scorpius palpando incedit, sed cauda ferit, ita fraudulenta pernicies malorum blanda et innoxia in facie videtur, sed dum occulte perimit, quasi latenter mortem trahit.

Potest earum nocere hominibus mensibus sex. Hanc vitam rursus insinuat, ubi potest valere mendacium

vel ad capiendum inutiles, vel ad cruciandum temporariter spirituales.

Et habebant super se regem angelum abyssi. Deus summe bonus licet occultis, justis tamen iudiciis congruum talibus angelum præsente permisit.

Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ. Quoniam tria væ ventura prædixerat, horum nunc unum in hæretica fraude jam venisse, duo autem restare, memorat, quæ in tempore Antichristi et in die iudicii sunt futura perversis.

Et sextus angelus tuba cecinit, etc. Sextus angelus prædicatores novissimi certaminis exprimit, qui momente Evangelio, fraudes detegunt Antichristi. Cornua quippe altaris aurei Evangelia sunt Ecclesiæ præminentia.

Solve quatuor angelos, etc. Quantum hostis antiquus cum satellitibus suis in fine mundi sit Ecclesiam persecuturus, indicat, qui a tempore dominicæ passionis in corde reclusus impiorum, ne hanc quantum velit noceat, divina potentia refrenatur. Euphrates enim, qui fluvius est Babylonicæ, mundani regni potentiam et persecutorum indicat undas. Iste est mons magnus, quem igne ardente in mare missum prædixerat.

Et soluti sunt quatuor angeli. More prophetiæ, quæ nobis ventura designat, ipse facta videt in spiritu. Quatuor vero dixit angelos, eo quod in quatuor mundi partibus illa persecutio sit sævitura. Ii sunt enim quos superior vidit in quatuor angulis terræ stantes, et propter consignandos Dei servos a terræ marisque læsione prohibitos.

Qui parati erant in horam, et diem, et mensem, etc. Maligni spiritus, qui singulis horarum et temporum momentis humanam esuriunt mortem, tunc ad exercendam Ecclesiam opportune perdendi liberius sævire permittuntur. Quid autem putas soluti facient, qui tantum nunc nocent ligati?

Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Hic numerus duplicitatem dolosam perversi designat exercitus. Quod alia translatione, quæ dicit *bis myriades myriadam*, facilius sentiri potest; hunc autem numerum evangelica quoque parabola opponit regi habenti decem millia (*Matth. iv*), tanquam malorum duplicitas simplici fidei Christi resistat, cui millia millium ministrant, et decies millies centena millia assistunt (*Dan. vii*).

Et ita vidi equos in visione, et qui sedebant super eos, etc. Spiritus maligni quorum cordibus præsidet, eorum sunt pœnis amicti. Legimus enim adorantes bestiam igne et sulphure torquendos, et fumum tormentorum eorum in sæcula sæculorum ascendere. Nota quod in plaga locustarum non se dixit equites, sed equos tantum vidisse. Hic enim magnitudo persecutionum apertam contrariæ virtutis ostendit præsentiam. Denique hic capita leonum, illic vero facies quidem humana, sed dentes tantum sunt bestiales. Quia sæpe hæretici aliquid humanitatis ostentant,

ministri vero novissimæ tempestatis, quod dicitis et signis suadent, hoc etiam pœnis extorquent.

Et de ore ipsorum procedit ignis et fumus et sulphur. Ostendit quod pro fumo hyacinthum dixerat. Non autem perspicue ista exeunt de ore ipsorum, sed noxia prædicatione pœnam sibi suisque generant auditoribus. *Producam enim, inquit, ignem de medio tui, qui comedat te. (Ezech. xviii).*

Potestas enim equorum in ore, et in caudis eorum. Id est, in sermone et officio; propheta enim docens mendacium, ipse est cauda. Qui partem quodammodo cæcam et immundam linguæ blandientis volubilitate contegit, dicens impio: Bonus es.

Nam et caudæ eorum similes serpentibus, etc. Falsi doctores antiqui serpentis, qui hominem decepit, similes, principum patrocinio fulti, amplius nocent quam si solo sermone suaderent. *Sedet, inquit, in insidiis cum dicitibus (Psal. x).*

Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, etc. Quia falsos Christianos et hæreticos descriperat, nunc, ut corpus omne diaboli circumscribat, gentilium quoque commemorat errorem, quibus nihil prodest his plagis non occidi, cum constet eos in gentili tunc quoque perdurare malitia. Neque enim in illa persecutione cogentur gentiles supradictis consentire sed in sua incredulitate morientur.

Et non egerunt penitentiam ab homicidiis suis, etc. Impiæ religioni improbos etiam mores adiungunt. Descripta Antichristi sævitia, ad ostendendam ejusdem ruinam more suo exordium nativitatis Christi et gloriam recapitulat Ecclesiæ.

CAPUT X.

Et vidi alium angelum fortem, descendentem de cælo, amictum nube. Dominus magni consilii angelus descendit de cælo, nube carnis amictus. Sicut et Isaias ait: *Ecce Dominus accendit super nubem levem, et ingreditur Ægyptum (Isai. xix), et iris in capite ejus.* Circa bonos propitiationis promissio perseverans.

Et facies ejus erat ut sol, etc. Facie Domini clarescente, id est, ejus notitia per resurrectionis gloriam manifestata, pedes illius super montes evangelizaturi et annuntiaturi pacem (*Rom. x*), igne sunt Spiritus sancti illustrati, et instar columnæ firmati. *Jacobus enim et Cephas et Joannes columnæ videbantur Ecclesiæ esse.*

Et habebat in manu sua libellum apertum. Hic est liber supra memoratus, quem, diutino tegmine clausum, Domini tandem gratia reseravit, ut, juxta prophetam surdi etiam verba libri audirent (*Isai. xxix*). Et merito facies ejus ut sol, quia librum jam gestat apertum.

Et posuit pedem suum dexterum super mare, sinistrum autem super terram. Prædicatio fidei Christianæ terra marique propagatur. Sed, allegorice, fortiora membra in majoribus periculis, altera in competentibus sistuntur. Non enim patitur nos Deus tentari super id quod possumus (*I Cor. x*).

Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Domino fortiter prædicante, Ecclesia quoque, septiformi gratia plena, suas ad prædicandum voces elevat. *Leo enim rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit (Amos. iii)?* Septem quippe tonitrua idem sunt quod septem tubæ de quibus sermo est.

Et cum locuta sunt septem tonitrua, ego scripturus eram. Superius enim audivit : *Quod vides, scribe in libro (Apoc. i).*

Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, noli ea scribere. Mysteria fidei Christianæ nec passim cunctis ostenta, ne vilescant, nec probis claudere, ne in totum lateant. Propter quod inferius audivit : *Ne signaveris verba prophetiæ hujus (Apoc. xxii).* Quod utrumque apud Danielem uno versiculo comprehenditur, cui per angelum dicitur : *Signa librum et claudere sermonem usque ad tempus statutum (Dan. xii).*

Et angelus quem vidi stantem supra mare et supra terram, levavit manum suam ad cælum, et juravit, etc. Angelus per viventem in sæcula jurat, dum Christus, in nomine Patris veniens, incommutabili sua dicta veritate confirmat : *Cælum, inquit, et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Matth. xxiv).*

Qui creavit cælum et ea quæ in illo sunt, etc. Qui, mari terraque consistens, cælo palmam tendit, congrue per cæli, terræ marisque, Creatorem jurat.

Quia tempus amplius non erit. Erit utique, ut psalmus ait, *tempus impiorum in æternum (Psal. lxxx),* sed mutabilis sæcularium temporum varietas in novissima tuba cessabit. Cænet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et hæreditas eorum in æternum erit (I Cor. xv).

Consummabitur mysterium Dei, etc. Mysterium quod nunc evangelizatur, tunc consummabitur, quando ibunt impij in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam (Matth. xxv).

Et vox quam audivi de cælo iterum loquentem mecum, etc. Domino futuri temporis mysteria pandente, ac dicente : *Appropinquavit enim regnum cælorum (Matth. x),* Ecclesia quoque monetur eundem prædicandi percipere librum. Quamvis et eidem Joanni possint hæc dicta congruere post exsilium ad prædicandum reversuro.

Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum. Accedat ad Dominum qui velit docendi percipere sacramenta.

Et dixit mihi : Accipe librum, et devora illum. Id est, inserte tuis visceribus, et describe in latitudine cordis tui.

Et faciet amaricari ventrem tuum, etc. Cum perciperis, oblectaberis divini eloquii dulcedine, sed amaritudinem senties, cum prædicare et operari cœperis quod intellexeris. Vel certe juxta Ezechielem intelligendum, qui cum librum se devorasse diceret, adjecit, *Et abii amarus in indignatione spiritus mei.*

Et dixit mihi : Oportet te iterum prophetare populis et gentibus. Quid liber comestus, et amaritudini mi-

sta dulcedo significaret, exprimit, quod, videlicet, ereptus exsilio, gentibus esset Evangelium prædicaturus, amore quidem dulce, sed tolerandis persecutionibus amarum.

CAPUT XI.

Et datus est mihi calamus similis virgæ. In calamo, ministerium scribendi Evangelii percepit, qui non inani nitore supervacuum, sed similis est virgæ æquitatis, virgæ regni Dei (Hebr. i). Regnum enim Christi describit æternum.

Surge et metire templum Dei et altare. Surge dixit, non quia hæc Joannes sedibundus audiebat, sed quia hoc verbo excitantur corda singulorum evangelicam Scripturam aciusque metiri. Ibi enim quantum singuli proficiant, quantumque regulæ divinæ concordent, inveniunt.

Et adorantes in eo. Quia non omnes qui videntur, in eo adorant, sicut qui confessus fuerit in me. Partem denique jubet non recenseri, dicens :

Atrium autem quod est extra templum, ejice foras, etc. Illi qui nomine tenus Ecclesiæ junguntur, et nec altari nec sanctis sanctorum appropriant, a regula Evangelii projecti gentibus sociantur. *Omnis enim gloria ejus filie regum ab intus (Psal. xlii).*

Et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Non solum de Ecclesiâ pelluntur, sed et eandem Ecclesiam sociis gentilibus tribus semis annis impugnant. Non quod illo tantum hæc, id est, Antichristi tempore conculcent, sed quod omne malorum corpus illo quasi ad proprium caput pertineat, in quibus jam nunc ministerium operatur iniquitatis.

Et dabo duobus testibus meis, etc. Ne sevitia pravorum terreret audientem, Ecclesiam quoque duobus ex populis unitam, gratia commemorat illustrandam esse virtutum. Quæ et ipsa caput suum, Christum videlicet in carne docentem, semper intuens, tribus semis annis prophetatura narratur. Menses enim trium semis annorum, id est, tricies quadrageni et bini, mille ducentos sexaginta dies efficiunt. Daniel autem scribit dies mille ducentos nonaginta temporis ejusdem, quo ponenda sit abominatio in desolationem.

Saccis amicti. Id est, in exomologesi consituti. Sicut propheta : *Ego autem, ait, dum mihi molesti essent, indueram me cilicio (Psal. xxxiv).*

Hi sunt duæ olivæ, etc. Ecclesia duorum Testamentorum lumine radiata, Domini semper justis assistit. Nam et propheta Zacharias unum candelabrum vidit septiforme, et has duas olivas, id est, testamenta, infundere oleum candelabro. Hæc est Ecclesia cum oleo suo indeficiente, quod eam facit in lumine orbis ardere.

Et si quis eos voluerit nocere, ignis exiet de ore illorum, etc. Si quis Ecclesiam lædit, ejusdem læsionis reciprocante judicio igne consumitur condemnatus. *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt (Matth. xxvi).* Unde et Chaldaica flamma, quæ pueris Dei ingerebatur, ipsos ministros impietatis absu-

psit. Sive in bono precibus oris Ecclesiæ igne spiritualiter consumitur in melius cummutandus. *Carbones*, inquit, *ignis congeres super caput ejus* (Rom. 11).

Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat, etc. Data est Ecclesiæ in Christo omnis potestas in cælo et in terra, clavibus ei ligandi atque solvendi dimissis (Matth. xxiij). Sed et spiritualiter cælum clauditur, ne imbrem pluat, ne super terram sterilem de Ecclesia benedictio descendat. Sicut Dominus de Patre vineæ suæ: *Nubibus*, inquit, *mandabo, ne pluant super eam imbrem* (Isai. v).

Et potestatem habent super aquas, etc. Non solum aquas suspendunt, sed etiam quæ descenderant inutiles faciunt, quod est vertere aquas in sanguinem. Bonus enim Christi odor de Ecclesia fragrans, aliis odor mortis in mortem, aliis odor est vitæ in vitam (II Cor. xvi).

Et cum finierint testimonium suum, bestia, etc. Aperte ostendit omnia hæc ante novissimam persecutionem fieri dicendo *Cum finierint testimonium suum*, utique illud quod perhibent usque ad revelationem bestiæ, quæ cordibus emersura est impiorum. Non quod tunc eodem testimonio non nitantur hosti fortiter resistendo, sed quod tunc Ecclesia virtutum gratia destituenda credatur, adversario palam signis mendacii coruscante. Nam *faciem ejus præcedet egestas*, ut Dominus ait (Job. xli).

Et vincet eos, et occidet illos. Vincet in eis qui succubuerint, occidet in eis qui pro Christi nomine laudabili patientia fuerint interempti. Aut si spiritualiter vincet et occidet, partem testium accipiet. Sicut in Evangelio Dominus dicit: *Tradent vos in pressuram, et occident vos* (Matth. xxiv). Quod Lucas evangelista pro parte dictum insinuat dicens: *Occident ex vobis* (Luc. xi).

Et jacebunt corpora eorum in plateis civitatis magnæ. Si me, inquit, persecuti sunt, et vos persequentur. Non est ergo mirum si civitas impiorum, quæ Dominum crucifigere non timuit, servos quoque ipsius ludibrio habeat etiam occisos. Qualia sæpe facta historia ecclesiastica refert.

Quæ vocatur spiritualiter Sodoma, etc. Id est, muta et tenebrosa, nec lumen utique fidei, nec confessionis habens vocem. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem* (Rom. x). Hæ provinciam in signum pœnæ spiritualis visibiliter his plagis, id est, igne devorante, et aqua in sanguinem versa, percussæ sunt.

Et videbunt de populis et tribubus, etc. Non dixit: *Videbunt populi et tribus*, sed multi de populis, qui aliis credentibus, sanctos palam irrideunt.

Et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Votum eorum dixit et impugnationem. Non quod valeant facere ne sit Ecclesia in memoriam. Sicut: *Nec vos intratis, nec alios sinitis intrare* (Matth. xxii), cum intrent, illis impugnantibus. Facient autem perspicue de vivorum occisorumque corporibus, quia nec vivos sinent sacra celebrando in me-

moriam colligi, nec occisos in memoriam recitari, nec eorum corpora in memoriam Dei testium sepeliri.

Et habitantes terram, gaudebunt super eos. Quoties affliguntur justi, exsultant injusti, et epulantur, sicut, dum superbit impius, incenditur pauper.

Quoniam hi duo prophetae cruciaverunt eos. Propter plagas quibus propter testamenta Dei humanum genus urgetur, etiam visus ipse justorum gravat injustos. Sicut ipsi dicunt: *Gravis est nobis etiam ad videndum* (Sap. 11).

Et post tres dies et dimidium, Spiritus vitæ a Deo, etc. Illicusque angelus futurum narravit, et nunc inducit factum quod futurum audit, regno Antichristi perditio, sanctos resurrexisse in gloriam.

Et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. De omnibus vivis dixit, quia et justis superstitibus pertimescent in resurrectione dormientium.

Et ascenderunt in cælum in nube. Hoc est quod Apostolus dixit: *Rapiemur in nubibus obviam Domino in aera* (I Thess. iv).

Et viderunt illos inimici eorum. Hic separavit injustos ab his quos in commune dixerat timuisse.

Et illa hora factus est terræ motus magnus, etc. Incumbente terrore judicii, omnis diaboli civitas super arenam condita cum omnibus ædificatoribus suis corruet. Et denarius enim et septenarius numerus est perfectus. Quod si non esset, a parte totum intelligendum erat.

Et cæteri in timore sunt missi. Quis hominum gloriabitur castum se habere cor, cum virtutes cælorum commovebuntur?

Et dederunt gloriam Deo cæli. Isti sunt super petram ædificati, qui, aliis terræ motu ruentibus, de stabilitate sua, recta Dominum confessione clarificant. *Lætabitur enim justus, cum viderit vindictam impiorum*. Quidam duos prophetas Enoch et Eliam interpretantur, qui, tribus semis annis prædicantes, contra mox secuturam Antichristi perfidiam fidelium corda confirmit, illisque occisis, tantumdem temporis ævinitiam ejusdem grassaturam, et, reinstaurato demum certamine, a sanctis, qui latebrarum præsidio velut mortui credebantur, esse superandam; qui pro unius compage corporis idem prophetae resurgere dicantur, acriusque illis visis qui jam mortui putabantur, exaggerata persecutione multos eorum qui vel septenario vel denario numero digni credebantur esse casuros, dicente Daniele: *Confirmabit pactum multis hebdomada una et in dimidio hebdomadis deficiet hostia, et sacrificium, et in templo erit abominatio desolationis* (Dan. ix). Et in subsequentibus: *Et cum posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta* (Dan. xii). Qui numerus circa trium annorum et sex mensium curricula diversatur. Denique Elias igitur quondam perdidit adversarios, et tres semis annos latitans imbres continuit, tandemque pseudopropheta interfectis, per sacrificium quod ablatum fuerat convertit Israel ad Dominum.

Væ secundum abiit, et ecce væ tertium veniet cito. Hoc væ secundum non ad recapitulationem, sed ad prælium equorum, quod tuba sexti angeli commotum est, pertinet. Prædixerat enim aquila tria væ de trium voce ventura tubarum. Sed ibi non dixit, ne statim tertium sequi putaretur quod ad septimum angelum et ad finem pertinet.

Et septimus angelus tuba cecinit, etc. Sex tubæ priores sæculi præsentis ætatibus comparatæ varios bellorum Ecclesiæ denuntiavere concursus. Septima vero, Sabbati æterni nuntia, victoriam tantum et imperium veri regis indicat.

Et viginti quatuor seniores adoraverunt Deum, etc. Ecce, inquit, væ tertium veniet in voce septimi angeli. Et cum cecinisset, non nisi Ecclesiam dixit laudantem Deum et gratias agentem. Unde intelligimus honorum retributionem non esse, nisi væ maiorum.

Qui es, et qui eras, etc. Tu quidem, rebellantibus licet impiis, a sæculo regnasti, sed eorum nunc furor te iudice pressus peribit. Dominus enim regnavit, irascantur populi (Psal. xcviij).

Et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem, etc. Ordini congruit evangelicæ lectionis, primo quidem omnes gentes ante Iudicem congregandas, deinde dexteros in regno Patris per multas mansiones collocandos, impios vero extra terminos regni pulsos, flammis maledictionis esse torrendos.

Et exterminandi eos qui corruperunt terram. Hoc est væ novissimum. Hactenus de septem angelis tuba canentibus, nunc recapitulat a nativitate Domini, eadem aliter ac latius dicturus.

Et apertum est templum Dei in cælo, etc. Templum Domini quondam in terra positum, arcam testamenti sub velamine mystico clausam tegebat; nunc autem in Ecclesia, quæ est templum Dei vivi, cuius conversatio in cælis est (Philipp. ij), velo templi veteris et medio pariete maceræ Domini sanguine discisso, arca Incarnationis ejus toto jam panditur orbi. Quasi enim manna cælestis in auro mundo, divinitas est in corpore sancto.

Et facta sunt fulgura et voces, etc. Hæc omnia virtutes sunt coruscationis, et prædicationis, et bellorum Ecclesiæ. Hæc dixerat facta et in descriptione prædicationis septem angelorum ab adventu Domini, cum stetisset super aram, sed generaliter ab origine usque in finem. Deinde descripsit per partes, quemadmodum facta sint: ita et nunc, ut templum Dei in cælo apertum sit, et pugnæ secutæ, dicens:

CAPUT XII.

Et signum magnum apparuit in cælo. Quod nunc quoque apparet in Ecclesia, Deum ex homine fieri.

Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus. Ecclesia Christi lumine cincta, gloriam calcet temporalem: Orietur, inquit, in diebus ejus justitia, et abundantia pacis donec extollatur vel interficiatur luna (Psal. lxxi). Id est, a undantia pacis in tau-

tum crescet, donec omnem mutabilitatem mortalitatis absumet, cum novissima inimica destruetur mors (I Cor. xv). Sive quia eadem Ecclesia partim in cælo, sole Christo fruitur, partim in corpore peregrinatur a Domino. Potest hic intelligi quod ait: *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me* (Cant. viij).

In capite ejus corona stellarum duodecim. Duodenario apostolorum numero caput ornatur Ecclesia, sive Christum intelligas, sive ipsum primordium ejusdem Ecclesiæ nascentis, capitis nomine designatum. *Posuisti, inquit, in capite ejus coronam de lapide pretioso* (Psal. xx).

Et in utero habens, et clamavit parturiens. Ecclesia spiritualiter et quos parturit parit, et jam genitos parturire non desinit. Sicut ipsa dicit: *Filioli mei, quos iterum parturio donec formeur Christus in vobis* (Ga'al. iv).

Et cruciabatur ut pariat. Sic Dominus in Evangelio: *Mulier, inquit, cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium* (Joan. xvi). Quod ipse discipulis exponens adjunxit: *Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum* (Ibid.).

Et ecce draco magnus rufus, etc. Diabolus sævitia cruentus contra Ecclesiam potentia terreni regni armatur. In septem enim capitibus omnes reges suos, et in decem cornibus omne regnum dicit.

Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, etc. Vires et malitiam hostis indicat, quem Ecclesia Domino juvante devincit, qui innumeram partem angelorum, vel hominum, dolo fallente quasi cauda dejecerit. Cauda enim est pars cæca, pars immunda, sique velamine contegens immunda ne appareant. Tychonius more suo tertiam partem stellarum quæ cecidit falsos fratres interpretatur, quod altera tertia Ecclesia sit, et hostes forinseci tertia.

Et draco stetit ante mulierem, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. Insidiatur Ecclesiæ diabolus, fidem Christi contendens in cordibus extinguere credentium, ut quem illa docendo genuit ipse quasi occidat doctum. Cujus in Herode doli figura ostensa est, qui, sicut hostes intestini, Dominum ut perimat, adorare se velle simulat.

Et peperit puerum masculum. Semper Ecclesia, dracone licet adversante, Christum parit. Masculum autem dixit victorem diaboli qui feminam vicerat. Nam quis filius nisi masculus? *Qui rectorus est omnes gentes in virga ferrea* (Psal. ij), inflexibili justitia regit bonos, confringit malos. Quod in superioribus etiam Ecclesiæ promittitur: *Dabo ei potestatem super gentes, et reget eas in virga ferrea* (Apoc. ij). Nam et Ecclesia quotidie gignit Ecclesiam, mundum in Christo regentem.

Et raptus est filius ejus ad Deum, etc. Ideo Christum spiritualiter in auditorum mente nascentem apprehendere non potest impietas, quia idem cum

Patre regnat in cœlis, qui nos quoque resuscitavit, A et consedere fecit in cœlestibus in Christo.

Et mulier fugit in solitudinem. Ecclesia sub spe vivens æternorum peregrinatione præsentis eremi gaudet, accepta potestate calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem draconis ruffi instar Israeliticæ plebis, quæ pane cœlesti pasta in eremo, visu ænei serpentis, serpentes viticit ignitos.

Ubi habet locum paratum a Deo. Esto mihi, inquit, in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum me facias.

Ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. Isto dierum numero, qui tres semis annos facit, omnia Christianitatis tempora complectitur, quia Christus, cujus hæc corpus est, tantum in carne B

Et factum est prælium magnum in cælo. Michael et angeli ejus, etc. Cælum Ecclesiam significat, in qua Michael cum angelis suis contra diabolum dicit pugnare, quia secundum Dei voluntatem pro peregrinante Ecclesia orando, et adjutoria ministrando, confligit. Quem et Daniel in novissima gravissimaque pressura in auxilium dixit Ecclesiæ venturum, unde ab eo putant Antichristum esse perimendum. Ita vero angeli ejus esse dicuntur, quemadmodum et angeli nostri. Dominus ait: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei (Matth. xviii)*, eorum scilicet quorum cives sunt.

Et draco pugnabat, et angeli ejus. Angeli Satanæ non illi tantum qui ei natura sunt et voluntate similes, sed et homines eorum laqueis irretiti, sunt intelligendi.

Et non valuerunt. Scilicet, toto tempore.

Neque locus inventus est eorum amplius in cælo. Id est, in hominibus sanctis, per ejectionem ejus cælum jam factis, qui credentes semel expulsus eum amplius non recipiunt.

Et projectus est draco ille magnus in terram. Antiquus hostis de spiritualibus expulsus, arctius in terrenis includitur. Hoc est de cælo præcipitari, et in terram mitti. Cui dicitur: *Terram comedas cunctis diebus (Gen. iii)*. In qua terra sanctorum pedibus conteritur, sicut scriptum est: *Super aspidem et basiliscum ambulabis.*

Nunc facta est salus et virtus et regnum Dei nostri, etc. Evidenter ostenditur in quo cælo ista fiant. In Ecclesia namque factam novimus victoria Christi salutem. Pro qua dicit: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra (Matth. xxviii)*. Non quam semper ipse habuit, sed quam in Ecclesia ex tempore quo ipse voluit, tanquam caput in membris habere cœpit.

Quia projectus est accusator fratrum nostrorum. Congratulantur angeli saluti fratrum suorum, id est, civium futurorum, nunc autem peregrinorum.

Qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. Quos et prosperis male uti, et in adversis non habere patientiam suggillat.

Et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Merito animas pro Christo contemunt, qui per sanguinem Christi tantum vicerunt adversarium.

Propterea lætamini, cœli, et qui habitatis in eis. Hic habitatores cœli, et angelos, et homines sanctos oportet intelligi, et utriusque convenit in Domino gratulari, cum et homines angelis sociantur, et angeli humanæ in Christo substantiæ famulantur.

Væ terræ et mari, quia descendit diabolus, etc. Sicut gaudium redemptis, sic pereuntibus planctum docuit exspectandum. Magnumque vœ illis imminet, quos nequissimus hostis possidet iratus.

Et postquam vidit draco quod projectus est in terram, etc. Inextricabili astu diabolus Ecclesiam impugnans, quanto plus dejicitur, tanto magis persequitur.

Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, etc. Ecclesia duobus fulta testamentis, tumultuosa sæculi venena cavens, mentis affectu quotidie solitudinem quieti et modesti spiritus petit, ita gaudendo canens: *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. ltv)*. Nec dissonat quod ibi columbæ quærit, hic vero aquilæ percipit alas. Sicut enim illa propter donum Spiritus sancti, sic et hæc propter celsum volatum, aciemque sublimem, qua mundo corde Deum cernit, Ecclesia figurata est, cujus renovabitur sicut aquilæ juvenus.

Ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis. Totum tempus Ecclesiæ designatur, dierum numero superius comprehensum. Tempus enim annum significat, tempora duos, dimidium temporis sex menses.

Et misit serpens ex ore suo aquam tanquam flumen post mulierem, etc. Impetum persecutorum aqua significat. Unde dicitur: *Forsitan velut aqua absorbissent nos (Psal. cxxiii)*. Ecclesia ergo non solum verbo Dei sublevata, sed et vi persecutionum propulsa, festinat evolare de mundo.

Et aperuit terra os suum, et absorbit flumen. Terra hæc sancta Domini caro est, quæ susceptam deglutiens mortem temporaliter sibi prævalentem, nos quoque deglutire docuit. Potest et Ecclesia intelligi, cujus monitis et precibus oris inimici caventur insidiæ.

Et iratus est draco in mulierem, etc. Videns non posse continuari persecutiones quod ore sanctæ terræ avertantur, magis se armavit mysterio facinoris insistere, quo possit jugiter insidiari.

Qui custodiunt mandata Dei, etc. Mandata Dei in fide Jesu Christi custodire, hoc est pugnare cum dracone, et ipsum provocare in prælium. Et gratias Deo, qui sævi draconis evacuavit incœptus. Ecce enim, Dominum in carne natum extinguere molitus, ejus resurrectione frustratur. Post apostolis fiduciam docendi refringere laborans, quasi mulierem, id est, totam Ecclesiam de rebus humanis auferre satagebat. Sed et hoc frustra nisus passim nunc singulas fidelium impugnat ætates. Unde et sequitur:

Et stetit super arenam maris. Id est, super multitudinem populi, quem projicit ventus a facie terræ. Illius, sine dubio, qui hostis machinas absorbere solet, idem hostis insidias et bella excitaturus insistit.

CAPUT XIII.

Et vidi de mari bestiam ascendentem. Varias habet bestia pro ratione locorum intelligentias. Hic ergo corpus diaboli de populo nascens impiorum significat. Hoc etenim mare quod supra abyssus intelligitur. Unde et draco rex dicitur omnium quæ in aquis sunt, et cujus in mari secundum David confringuntur capita.

Haben'tem capita septem et cornua decem, etc. Ostendit id esse septem capita quod decem cornua. Dixerat enim draconem septem diademata super septem capita gestare; nunc dicit bestiam decem diademata super decem habere cornua. Septem namque et decem, idem est sicuti *septupla accipiet in isto sæculo.* Et alius evangelista, *centupla* (Matth. xiv).

Et super capita ejus nomina blasphemiarum. Reges enim suos deos appellant, tam mortuos, et velut in cælum atque inter deos translatos, quam etiam in terris Augustos, quod est nomen (ut volunt) deitatis. Alio autem loco totam ipsam bestiam plenam dicit nominibus blasphemiarum.

Et bestia quam vidi, similis erat pardo, etc. Pardo, propter varietatem gentium; urso, propter malitiam et vesaniam; leoni, propter virtutem corporis et linguæ superbiam simulatur. Legimus in Daniele regnum Chaldæorum Bæneæ, Persarum urso, Macedonum pardo comparatum.

Et dedit illi draco virtutem suam. Sic Apostolus, de diaboli corpore loquens: *Cujus est, inquit, adventus secundum operationem Satanae in omni virtute, signis, et prodigiis mendacii his qui pereunt* (II Thes. ii).

Et vidi unum de capitibus ejus quasi occisum in mortem, etc. Antichristus, ad capita regni terreni pertinens, imitatione veri capitis nostri se quasi occisum resurrexisse, et pro Christo qui hoc vere perfecit, se suscipiendum audet exhibere. Cujus commentum dicitur in Simone Mago precessisse fallacia.

Et admirata est universa terra post eam. Genus ponit pro specie, dicens adorari bestiam, cum ipsum caput simulacrum sub nomine capitis vere occisi et viventis, terreni sint homines adoraturi.

Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestiae. Illi dicunt adorare se Deum, qui dedit potestatem Christo.

Et adoraverunt bestium dicentes: Quis similis bestiae? Ipsi dicunt: Quis similis Christo? Aut quis illum potest vincere?

Et datum est ei os, loquens magna et blasphemias. Qui extollitur, inquit, super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur (II Thes. ii).

Et data est illi potestas facere menses quadraginta duos, etc. Ante enim tres senis annos non aperto

ore blasphematur, sed in mysterio facinoris, quod facta dissensione, et revelato homine peccati, nudabitur. Tunc enim dicit: *Ego sum Christus* (Matth. xxiv); nunc vero: *Ecce hic Christus, et ecce illic* (Ibid.). Ad Deum autem significat, adversus Deum.

Blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus. Dignitatem sibi nominis Dei impie usurpans, ecclesiam quoque suam nominare presumet.

Et datum est illi bellum facere cum sanctis, etc. A toto parte. Quæ vinci potest, cum violentia temporis, si fieri potest, etiam electi quantentur. Ut condemnentur Judæi, qui, non credentes veritati, susceperunt mendacium.

Et adoraverunt eam omnes qui habitant terram. Omnes dixit, sed habitantes terram. *Recedentes enim, inquit, a te, in terra scribentur* (Jerem. xvii).

Quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni. Justum est eos qui mortis auctori servant in libro vitæ non scribi, et qui simulatoria nece bestiae deluduntur Agni qui abstulit peccata mundi carere consortio. Agni, inquit,

Qui occisus est ab origine mundi. Agni, ut Petrus ait, *innoculati, præcogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus* (I Petr. i). Alia enim Editio *Agnem signatum ab origine mundi transtulit.* Potest et per hyperbaton intelligi, quod sanctorum ab initio nomina sint in libro vitæ conscripta.

Si quis habet aurem audiendi, audiat. Quoties Scriptura hoc dictum interponit, intentum præ obscuritate rei querit auditorem. Ne enim momentaneum diaboli regnum magni penderetur, cogitationibus humanis occurrit dicens: *Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem valet,* id est, diabolus et bestia, qui suis nunc retribus gentes captivare videtur, ipse erit cum suis cito captivus.

Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Qui Ecclesiam nunc vel carnali vel etiam spirituali morte persequitur, hunc Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui.

Illic est patientia et fides sanctorum. Promiserat occidi homicidam, sed quia nemo coronatur nisi qui legitime certaverit, nunc animis opus esse dicit, nunc pectore firmo. Descripta generaliter bestia primo in hypocrisi, deinde aperto ore blasphemante, describit eandem in solis præpositis, similiter in hypocrisi, deinde revelatam.

Et vidi etiam bestiam ascendentem de terra. Aliam dixit de officio. Alias una est. Quod est autem mare, hoc, teste Daniele, est terra. Cui quatuor bestias ascendere de mari cernenti per angelum dicitur: *Hæ quatuor bestiae magnæ, quatuor regna consurgunt de terra* (Dan. vii).

Et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur ut draco. Agni cornua præfert, quo draconis venena latenter inserat. Qui, per hypocrisin sanctitatis, eam quam in se veraciter habuit Dominus, singularem sibi inesse et sapientiam mentitur et vitam. De

hac bestia Dominus : *Attendite, inquit, a pseudopropheta, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii).*

Et omnem potestatem prioris bestie faciebat. Discipuli miseri magistrum sequuntur in omnibus.

Et fecit terram, et inhabitantes in ea, adorare bestiam primam. Vim seductionis ostendit, et corpus sibi mancipasse, et animam quæ habitat in ipso.

Cujus curata est plaga mortis. Id est, quæ se simulavit mortem resurgendo vicisse. Nunc enim Scriptura non occisum, sed velut occisum, dixerat, sicut de Judæis dictum est : *Ipsi autem non intraverunt in prætorium, ne contaminarentur.* Non enim affirmavit evangelista potuisse inquinatissimos inquinari, si prætorium intrassent ; aut Judæi tantorum scelerum conscii vere inquinati timuerunt, sed quid simulassent quasi affirmans retulit.

Et fecit signa magna, ita ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram. Miraculum ignis, quasi maximum cæteris prætulit, ut quia Dominus Christus discipulis Spiritu sancto in igne veniente virtutum dedit gratiam, ipse quoque suos, quasi simili charismate, astu fallente decipiat.

Et seducit habitantes terram, etc. Adventus enim ejus erit, sicut dictum est, secundum operationem Satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacii (*II Thess. ii*). Quæ solet ambigi utrum propterea dicta sint signa et prodigia mendacii, quoniam mortales sensus per phantasmata decepturus est, ut quod non facit, facere videatur ; an quia illa ipsa etiam, si erunt vera prodigia, ad mendacium pertrahent credituros non ea potuisse nisi divinitus fieri, virtutem diaboli nescientes, qui non phantastico, sed vero igni et turbine tantam familiam sancti Job cum tantis gregibus absumpsit. Sive autem hoc, sive illo modo signa mendacii dicantur, hoc est, sine dubio, in quo illa tentatio cunctis major apparebit, quando pius martyr et corpus tormentis subjicit, et tamen ante ejus oculos miracula tot facit.

Dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestie, etc. Id est, esse ejus similes, et sic ei facere imaginem, ut alia Editio dicit : *Sicut habet plagam de gladio et rixit.* Id est, ea falsitate se dicant commortuos, et consurrexisse Antichristo, quasi ille et Deum mediatorem inter se suosque constituat, non enim sicut Dominus noster Jesus Christus habet alterum, inter quem suosque mediator sit.

Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestie, etc. Id est, ipsi populo qui hanc falsitatem impleverit bestie se constituendo imaginem, spiritum veritatis se dare simulavit.

Et ut loquatur imago bestie. Non tantum vulgus miserum simulato per ignem spiritu deludet, verum etiam docendis aliis efficiet idoneum.

Et faciet ut quicumque non adoraverint imaginem bestie, occidantur. Non illam imaginem quam se dicunt fieri, sed illam cui similem populum faciunt. Facit ergo ut imago bestie adoret imaginem

A bestie, id est, ut populus adoret diaboli inventionem.

Et faciet omnes pusillos et magnos, etc. Non omnes sine exceptione quasi et gentiles, sed qui ad hoc mysterium pertinent.

Habere characterem in dextera manu aut in frontibus. Character est mysterium iniquitatis, quod hypocrisis sub nomine Christi in opere et professione accipiunt.

Et ne quis possit emere aut vendere. In hac vendendi et mercandi mentione docuit, quod sicut in bono symbolum Ecclesia tradidit profuturum nostræ salutis, ita illi in malo tali se definitione coarctent, ut nec mercandi aut vendendi licentia detur, sicut mercatores qui una navi portantur, uniformi signo tenentur.

B *Nisi qui habet characterem nominis bestie, etc.* Id est, qui communicat fraudi illius. Character enim, id est, nota, et nomen bestie, et numerus nominis ejus unum est. Numerus enim hominis est, ne cum putemus, juxta quorundam opinionem, vel diabolum esse vel dæmonem, sed unum de hominibus, in quo totus Satanus habitaturus est corporaliter. Est enim homo peccati, filius perditionis.

Hic sapientia est. Qui habet intellectum, etc. Ille numerus apud Græcos in nomine Titanis, id est, gigantis, dicitur inveniri, hoc modo. T enim ccc, E v, I x, T ccc, A i, N L. Et hoc sibi nomen Antichristus, quasi omnibus potentia antecellat, usurpatum ire putatur, et ipsum se esse jactans de quo scriptum est : *Exultavit ut gigas ad currendam viam, a summo cælo egressio ejus, etc. (Psal. xviii).* Ponit autem Primasius et aliud nomen, eundem numerum complectens, A i, N L, T ccc, E v, M xl, O lxx, Σ cc, quod significat *honori contrarium.* Sed et verbum A i, P c, N L, O lxx, Y cccc, M xl, E v, id est, *nego.* Per quæ et persone qualitas et operis Antichristi insinuetur asperitas. Sed operosa expositione indiget, quomodo se tantus appetitor laudis, tali velit caractere notari. Aliter senarium numerum, quo mundus factus est, perfectionem operis significare quis nesciat ? Qui sive simplex, sive per decem centumve multiplicatus, ejusdem perfectionis, sexagesimum centesimumque fructum demonstrat. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos annos sexcentorum sexaginta sex millia talentorum. Quod ergo vero regi jure munus et debetur et solvitur, hoc etiam sibi seductor ille tyrannus exigere præsumet.

CAPUT XIV.

Et vidi, et ecce Agnus stabat super montem Sion. Id est, Dominus Jesus Christus, Ecclesiæ suæ certaminum fasce desudanti exemplo virtutis et protectionis munimine præstabat. Ostenso enim corpore, quod draconis et virtute confusum, et notatum est cauterio, ne corpus Agni bestie timeres succubuisse furori, ostendit Ecclesiam solito fulgore numeroque gaudentem. Notaque bestiam in arena maris Agnum in monte Sion consistere.

Et cum illo centum quadraginta quatuor millia. A citharis vestris, utique tale, quale nemo poterit dicere nisi vos. Sic enim vos vidit in Apocalypsi quidam præ cæteris dilectus Agno, qui discumbere super pectus ejus solitus erat, ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharædorum illibatæ virginitatis in corpore, inviolatæ veritatis in corde. Sequimini Agnum, quia et Agni caro utique virgo. Sequimini cum virginitate cordis et carnis quocunque ierit. Quid est enim sequi, nisi imitari? quæ a *Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (I Petr. II).

Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo et Agno. De illo sancto et immaculato Ecclesiæ grege quasi sanctiores purioresque hostiæ pro voluntatis suæ meritis a Spiritu sancto eliguntur: quod Apostolus

B de eis præceptum Domini non habens (I Cor. VI), obsecrat ut exhibeant corpora sua hostiam vivam, sanctam, Deo placentem (Rom. XII).

Hubentia nomen ejus et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis. Ostendit quæ sit imitatio notæ in fronte corporis bestiæ, dum Deum et Christum dicit scriptos in frontibus Ecclesiæ.

Et audiivi vocem de cælo, tanquam vocem aquarum multarum. Magna vox sanctorum, magna est devotio charitatis, quam se de cælo audisse refert, cum eos qui vocem ediderunt in Sion monte stare prædiceret. Ut ostendat se montem Sion non aliud dixisse quam Ecclesiam, quæ, ad devincenda gravamina preasurarum, sublimi contemplationis erecta gaudio, Regis sui certamina laude simul et imitatione concelebrat. Hoc est enim veraciter Agno stanti psallere.

Et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Non solius pudicitæ merito, divino comitalui virginitatis copulantur, nisi et ab omni contagione peccati immaculatam gesserint vitam. Hanc visionem Tychonius non de virginibus specialiter, sed de tota generaliter interpretatur Ecclesia, quam despondit apostolus *uni viro virginem castam exhibere Christo* (II Cor. XI), ita concludens: Non dixit, Non fuit in ore eorum mendacium, sed *non est inventum*. Sicut Apostolus dicit: *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis* (I Cor. VI). *Et iniquitas injusti non nocet ei, quæ die conversus fuerit ab iniquitate sua* (Ezech. XXXIII), et poterit esse virgo, et dolus in ore ejus non inveniri. Virgines enim castos dicit et pudicos.

Et vox quam audiivi sicut citharædorum citharizantium in citharis. Cum citharistæ Dei omnes sancti sint, qui *carnem suam crucifigentes cum vitis et concupiscentiis* (Galat. V), laudant eum in psalterio et cithara (Psalm. CL), quanto amplius illi qui evangelicæ privilegio castitatis totis se Domino faciunt holocaustum, singulariter abnegantes semetipsos, et tollentes crucem suam (Luc. IX) sequuntur Agnum quocunque vadit (Apoc. XIV)!

Et cantabant quasi canticum novum ante sedem. Vetus erat canticum: Beatus qui sedem in Sion et domesticos in Jerusalem habet. Novum vero est: *Lætare, sterilis quæ non parit* (Galat. IV). Et item, *Dabo, inquit, eunuchis, dicit Dominus, in domo mea et in muris meis locum et nomen melius a filiis et filiabus* (Isai. LVI).

Et nemo poterat dicere canticum, nisi, etc. Singulariter canticum Agno cantare est, cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis in corruptione gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeunt, quia per charitatem quidem de illorum celsitudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non assurgunt.

Virgines enim sunt, etc. Hæc pulchre beatus Augustinus virgines admonendo exposuit. « Pergite, inquit, sancti Dei pueri et puellæ, mares ac femina: celibes et inuptæ, pergite perseveranter in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius. Sperate felicius, cui servitis instantius. Amate ardentius, cui placetis attentius. Lumbis accinctis et lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat a nuptiis. Vos asseretis ad nuptias Agni canticum novum, quod cantabitis in

Et vidi alterum angelum volentem per meatum cælum, habentem evangelium æternum. Quoniam ecclesiæ peregrinantis in sæculo ancipitem varianque cum dracone pugnam descriperat, restat utriusque militiæ dignam rependere mercedem, et quæ vel malos pœnæ, vel præmia bonos sequantur, ostendere. Prædicator ergo, per mediam discurrens Ecclesiam, Evangelium regni portat æterni.

Ut evangelizaret sedentibus super terram. Convenit eos qui cælesti attolluntur v. datu, terrenas quoque mentes de sede sui torporis prædicando levare.

Et super omnem gentem, etc. Prædicabitur, inquit, hoc Evangelium in toto orbe, et tunc veniet consummatio.

Timete Deum, et date illi honorem, etc. Tanto magis, inquit, salutis vestræ prospicite, quanto vos citius expectat retributio, quæ in æternum mutari non potest, Dominum mundi factorem, et non temporalem bestiæ tyrannidem formidantes.

Et alius angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babilon illa magna. Civitatem diaboli ruinosam jam cecidisse dicit. Sive more Scripturæ, quæ solet præteritum ponere, quod novit inevitabiliter adimplendum. Sive quod superbi tunc a Domino dejecti, quando a diabolo sunt inflati, sicut Psalmista inquit: *Dejecisti eos dum allevarentur* (Psalm. LXXII).

Quæ a vino iræ fornicationis sæ potavit omnes gentes. Civitas impiorum ex omnibus congregata gentibus, ipsa gentes, id est, sua membra vino debriat erroris. Domini vero civitas vineam Sorec exerceus non vult inebriari vino in quo est luxuria (Ephes. v), ne promisso vitæ privetur denario.

Et angelus tertius: Si quis adoraverit bestiam et imaginem ejus. Id est, diabolium, et caput vituli occisum.

Et acceperit characterem in fronte sua, etc. In fronte aut in manu dicens, significat diabolium quosdam professione nefanda, quosdam vero tantum operatione notare.

Et hic bibet de vino iræ Dei, etc. Dum dicit: Et hic bibet, ostendit esse et alium qui liberit, ne separet eum qui licet gentibus visibiliter non miscetur, eandem tamen sub Christi nomine adorat bestiam. Juste autem qui calicem iræ fornicationis propinant calice Domini sternuntur, non ut, juxta Jeremiam, malitiam cordis evomant mundandi, sed ut damnati pereant æterna morte soporandi.

Et cruciabitur igni et sulphure, etc. Pœnam malorum sancti cum Domino regnantes semper videre possunt, ut hinc majores creptori suo gratias agentes, misericordias Domini in æternum cantent. Non enim eos justo judici concordantes visa pravorum tormenta contristant, sicut nec divitem in flammis sepultum visa Lazari requies refrigerare valebat.

Nec habent requiem die ac nocte, etc. Leonem dicunt homini prostrato parcere, sed hæc bestia leone ferocior, quo magis adoratur, eo majores irrogat pœnas.

Et si quis acceperit characterem nominis ejus. Bestiam sanctus Augustinus impiam civitatem, imaginem vero ejus simulationem avis, id est, fallaci imagine Christianos, characterem autem notam criminis interpretatur, quam adorari, et subjici ei, ei consentiri, dicit.

Hic patientia sanctorum est. Licet bestia sævierit, non tamen sanctos passio contristet temporalis, quæ æterna beatitudine remuneranda est, cum e contrario persecutores suis temporaliter superbientes æternas cum bestia viderint luere pœnas.

Et audivi vocem de cælo dicentem: Scribe. Pulchra jam prædicatorum concordia. Ecce enim Domini hic regnum venire, ille civitatem diaboli cecidisse; iste flammam impiorum, alius beatorum prædicat requiem, qui suam vocem et de cælo emittit, et dignam memoria æterna litteris mandari præcipit. Gaudent enim justi, quia nomina eorum scripta sunt in cælo; delentur vero impii de libro viventium.

Beati mortui qui in Domino moriuntur. Gratias tibi ago, Jesu, qui beatificas eos in cælo, qui in te moriuntur in terra. Quanto magis illos qui et in tua et pro tua fide felices ponunt animas!

Amodo jam, dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis, etc. Sicut impios dixerat perpetuo requiem non habere, sic e contrario fideles priscis adjunctos operibus amodo jam, id est, a tempore

mortis, requiescere docet. Cum enim dederit dilectis suis omnium, hæc est hæreditas Domini (Psal. cxxvi). Propter frigus autem piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, et non dabitur ei.

Et vidi, et ecce nubem candidam, etc. Nactenus præconum voce præmissa, nunc personam restat ipsius demonstrare judicis. Qui ad judicium veniens, gloriam divinitatis nube carnis obumbrat, ut videant impii quem compunxerunt (Joan. xis).

Habentem in capite suo coronam auream. Qualis sit hæc corona, superius in mulieris habitu descripsit: *Et in capite ejus corona stellarum duodecim* (Apoc. xii). Quamvis et victoriam possit significare regnantis.

Et in manu sua falcem acutam. Judicalem scilicet dirimendi sententiam, quæ nullatenus evitatur. Intra ipsam quippe sumus, quolibet fugere conemur. In falce enim quidquid includitur, intus cadit.

Et aliter angelus exivit de templo, clamans, etc. Angeli, quos terræ messoris in Evangelio legimus, et qui omnes sunt in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis (Hebr. i), singula pensantes Ecclesiæ merita, quotidie Domino renarrant.

Mitte falcem tuam, et mete, etc. Ecce, inquit, abundante iniquitate, refrixit charitas multorum (Matth. xxiv), et æstu malorum incumbente, messis mundi bene jam virere cessavit. Ne ergo grana jam matura decidunt, propter electos breviantur dies (Ibid.), et zizania quidem paleasque flammis, fructum vero cælestem horreis reconde felicibus (Matth. xiii).

Et alius angelus, etc., habens et ipse falcem acutam. Si Christus visus est in nube candida messor, quis est vindemiator, nisi idem propter geminum Ecclesiæ fructum eleganter repetitus? Quia qui seminavit bonum semen in agro suo (Matth. xiii), ipse quoque vineam in loco uberi plantavit, sed utraque cultura custodum incuria degeneravit.

Et alius angelus exivit de altari, qui habet potestatem supra ignem, etc. Duplex est, ut Hieronymus ait, angelorum officium. Aliorum qui præmia justis tribuant, aliorum qui singulis præsentat cruciatibus. Sicut dicitur: *Qui facit angelos suos spiritus,* etc. Possunt duo angeli, qui aridam messem et maturam prædicant vineam, Ecclesiæ preces intelligi, quæ magna voce, id est, magno quotidie desiderio regnum Domini advenire precatur, dicens

Mitte falcem tuam acutam, etc. Sicut messis, sic et vindemia partim terrena, partim cælestis est. Utriusque autem maturitas finem indicat sæculi.

Quoniam maturæ sunt uvæ ejus. Id est, consummata sunt peccata. Quamvis et bonorum quoque perfectio maturitas dici possit. Nam, ut sanctus papa Gregorius ait, « quamlibet mundi finis ex ipso suo ordine pendeat, perversiones tamen quosque inveniens, quia digne ruinis illius opprimantur, innotescit. »

Et misit angelus falcem suam in terram, etc. Qui

habet falce[m] messoriam, ipse habet et vindemiatoriam. Unum est enim iudicium et uno tempore fiet. Sed in messe et vindemia, initium ostendit, et finem ejusdem pressuræ.

Et misit in lacum iræ Dei magnum, etc. Si ad malos tantum messis hæc, et de vindemia pertinet, torcular pœnam significat. Si autem et ad bonos, calcatio torcularis et tribula aræ inutilia conterit, utilia probat. Sicut ait Apostolus, pretiosa metalla igne probari, lignum vero, fenum stipulamque consumi (I Cor. iii). Quod utrumque extra cœlestem Jerusalem agitur. Lacus autem iræ eo loquendi genere nominatur quo dicitur: *In die mala liberavit eum Dominus* (Psal. xl).

Et exiit sanguis de lacu, etc. Exiit ultio usque ad rectores populorum. Usque enim ad diabolum et ejus angelos novissimo certamine exiit ultio sanguinis sanctorum effusi. Sicut scriptum est: *In sanguine*

A peccasti, et sanguis te pers. quitur. Dictum est supra de equis:

Per stadia mille sexcenta. Id est, per omnes quatuor mundi partes. Quaternitas enim est conquaternata, sicut in quatuor faciebus quadriformibus et rotis. Quater enim quadringenti, mille sexcenti. Tycho-nius messorem et vindemiatorem Ecclesiam interpretatur, post persecutionum flammis clarescentem, et potestatem ligandi solvendique tenentem. Angelus de templo vel altari rubentis imperium dicens Domini, non perspicua voce, sed suggestionem Spiritus sancti, qui operatur in suo corpore, docens jam tempus esse malorum anathematizandorum, habens potestatem super ignem, utique illum qui exiit ex ore testium, et comedit inimicos eorum. Hucusque de conflictu Ecclesiæ et utriusque maturo fine certaminis.

LIBER TERTIUS.

CAPUT XV.

Et vidi aliud signum in cœlo magnum et mirabile. Instaurato rursus ordine, easdem plagas persecutionis novissimæ narraturus, intentum fieri voluit auditorem dicendo: *Signum magnum et mirabile.*

Angelos septem. Id est, Ecclesiam septiformi gratiam plenam.

Habentes plagas septem novissimas. Quoniam in illis consummata est ira Dei, novissimas dixit: quia semper ira Dei populum percussit contumacem septem plagis, id est perfectis, sicut frequenter in Levitico: *Et percussiam, inquit, vos septem plagis* (Levit. xxvi). Quæ novissimæ futuræ sunt, cum Ecclesia de medio ejus exierit.

Et vidi tanquam mare vitreum mistum igni. Fontem videlicet baptismi perlucidum, igne sancti Spiritus consecratum. Vel etiam quod ad ignis pertinet qualitatem, martyrio rubricatum.

Et eos qui vicerunt bestiam et imaginem ejus, etc. Qui fraudes vincunt bestię, consequenter igneo baptismo superstare videntur, studentes, juxta Apostolum, supercertari semel traditæ sanctis fidei (Jud. iii).

Habentes citharas Dei, et cantantes, etc. Id est, eorda lædantium Deo dicata gerentes, et utriusque Testamenti veritate canora. Vel carnem ligno passionis extentam. Ubi non tantum sonus vocis, sed etiam boni operis significatur effectus.

Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens, etc. Hoc carmen in utroque reperi Testamento, ubi Dominus et verax et misericors, a cunctis canitur sæculis iudex adorandus. Repetit quod proposuerat, dicens:

Et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo. Concinit carmini visio. Ut enim Dominus a

cunctis posset gentibus adorari, templum illud secretorum Dei, unius quondam urbis mœnibus inclusum, toto jam spiritualiter cœpit orbi reserari.

Et exierunt septem angeli, habentes septem plagas de templo. Hoc est, quod Marcus ait: Illi autem profecti prædicaverunt ubique.

Vestiti lapide mundo candido. Quotquot (ait Apostolus) in Christo baptizati estis, Christum induistis (Galat. iii). Hæc est enim summus lapis angularis electus. Vel si numerum singularem pro plurali positum intelligas, varia virtutum ornamenta significat. Alia translatio linteamen candidum habet, mortificationem cordis doctoribus indicens, juxta illud: *Castigo corpus meum et servituti subicio, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus inveniar* (I Cor. ix).

Et præincti circa pectora zonis aureis. Qui prædicare fortia velit, non solum mortificet corpus, sed et pectus auro sapientiæ stringat. Vel certe zonis aureis pectora stringere est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius Dei amoris vincula restringere.

Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis, etc. Istæ sunt phialæ quas cum odoribus ferunt animalia et seniores, qui sunt Ecclesia, qui et septem angeli. Eadem quippe phialæ, et suavitatem supplicationum et iram suppliciorum continere dicuntur, cum a sanctis pro regni Dei adventu funduntur, quando judicia Dei non jam occulta sicut abyssus, sed aperta ut phialæ, justis latura salutem, impiis vero prædicuntur inferre perniciem, sicut Apostolus ait: *Quia Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt, et in his qui pereunt* (II Cor. ii).

Et impletum est templum fumo, etc. Prædicatura gentibus Ecclesia, prius ipa charitatis igne cale-

scens, fumum piæ confessionis emittit, gratias Deo super inenarrabili dono eju-agens.

Et nemo poterat introire in templum, etc. Nemo potest Ecclesiæ membris incorporari, nisi qui mysteria fidei audiens discit a prædicatoribus, quia Jesus constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Quod si fumum abdita iudiciorum Dei interpretaris arcana, mortalibus hæc impenetrabilia manent et clausa, donec, finitis præsentis sæculi plagis, adveniat Dominus, qui et illuminet et abscondita tenebrarum (*I Cor. iv*), et manifestet quantum vel utilitatis ad probandam Ecclesiæ fidem, vel iustitiæ ad excæcandos Judæos qui charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fiorent, adventus conferat Antichristi.

CAPUT XVI.

Et audivi vocem magnam: Ite et effundite septem phialas, etc. Data est potestas Ecclesiæ iudicium irrogare damnandis, et absolutionem misericorditer dare conversis. Et omnibus quidem angelis in terram fundere mandatum est; sed iidem terreni homines pro varietate peccatorum varia quoque vocabula sortiuntur, ut sicut prædicationis et vindictæ, sic etiam noxæ plenitudo septenario numero censeatur.

Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram. Duplici modo prædicatoribus phialas iræ Dei effundunt, dum pœnas impiorum vel eisdem impiis irrogant spiritualiter iudicando, ut Petrus Simoni: *Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem* (*Act. viii*); vel sanctæ Ecclesiæ manifestant prædicando, ut idem dixit: *Quibus iudiciura jam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat* (*II Petr. ii*). Potest et tertius modus intelligi, quo quisque peccator, audita prædicatione veritatis, graviore contradictionis vulnere corrumpitur. De quo Dominus: *Si non remissem, inquit, et locutus eis fuissetem, peccatum non haberent* (*Joan. xv*).

Et factum est vulnus sævum, etc. Qui, Domino derelicto, diabolom venerantur, ejusdem impietatis vulnere pessimo spiritualiter interibunt.

Et secundus effudit phialam suam in mare, etc. Qui non solum caractere notantur Antichristi, sed et servorum Christi, stabilitatem undis amaræ persecutionis insectantur, spirituali jam ultione, quam sanguinem vocat, puniuntur; et qui se vivere jactabant, mortis probabuntur auctori serviisse.

Et tertius effudit phialam suam super flumina, etc. Et hi quoque qui, ut suum virus incantis infundant, dulcia se propinare lingunt, digna plagæ perennis ultione plectentur.

Et audivi angelum aquarum dicentem, Justus es, etc. In angelo aquarum, omnes angelos populorum dicit, interiori affectu divinis laudibus concrepantes, quod vindicans sanguinem servorum suorum homicidas morte potaverit.

Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa iudicia tua. Quod

sunt angeli, hoc est et altare Deo gratias agens, id est, interior affectus sanctorum, vel angelorum, vel hominum, qui docendo populis præstant.

Et quartus effudit phialam suam in solem, etc. Persecutores Ecclesiæ, qui, solis insiar ardentis, semen verbi Dei arefacere moluntur, futuro cremandi sunt ardore gehennæ. Vel si solem, splendorem sapientium interpretaris, non angelo solem perfundenti, sed eidem soli datum est æsta afflicere homines et igni, quia dum sapientes viri, cruciatibus victi, male agendi errore tanguntur, illorum exemplo persuasi, infirmi quique temporalibus desideriis inardescunt. Quamvis et æstus, ut diximus, possit intelligi, quod diaboli corpus de stabilitate sanctorum irremediabiliter cruciatur, et ad blasphemandum incitatur. De quo propheta: *Zelus, inquit, apprehendit populum ineruditum; et nunc ignis adversarios comedit.* Et nunc utique excepto, scilicet ultimi illius igne iudicii.

Et astuaverunt homines æstu magno. Inpræsentiarum quidem, quantum permittitur, clarificat suos diabolus. Quam claritatem et lætitiæ Spiritus sanctus plagas defnivit et dolores. Nam et supra legimus exercitum diaboli occidisse homines igne, fumo et sulphure. Non quod per-picne occiderit, sed his pœnis consentientes destinaverit.

Et quintus effudit phialam suam etc. Sedes bestię, id est, regnum ejus, tanquam iudiciaria potestas, hujusmodi plagis, id est, terrenæ felicitatis falsa contenebratur lætitiæ, et lucis efficitur aliena, ut Psalmus: *Dejecisti, inquit, eos dum allevarentur* (*Psal. lxxii*). Non enim dixit, postquam elevati sunt.

Et manducaverunt linguas suas præ dolore. Sicut justus labores fructuum suorum manducabit, ita impius quoque dignis blasphemię suæ pœnis expositus quasi lingua sua saturatur. Sibi ergo nocebant blasphemantes ex ira Dei, qua transpuncti gaudia existimabant.

Et blasphemaverunt Deum cæli, etc. Non ad ipsorum duritiam retulit, sed ad justam indignationem Dei, qui tale genus plagæ dedit, in quo non recordentur. Nam quis corporaliter afflictus, non sentiat manum Dei sicut Antiochus? Blasphemaverunt enim, dixit, non aperte, sed in peccatis luxuriantes.

Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, etc. Pereunte populo, Babylonis affluentia, in quo nihil vivum, nihil viride, quod igni aptum non sit, remanebit. Hoc est quod supra dixit: *Aruit messis terræ* (*Apoc. xiv*), sancti regis obviam Soli iustitiæ properant. Aliter. Sicut dum superbit impius, incenditur pauper, ita pestilente flagellato sapiens astutior fiet. Solito autem more prætermissa, septimo angelo recapitulat ab origine breviter.

Et vidi de ore draconis et de ore bestię, etc. Spiritus diaboli, et Antichristi, et præpositorum corporis ejus, qui pro numero partium unius corporis trifarius dicitur, ranis similatur, animantibus scilicet loco, visu, molestoque strepitu horrentibus. Quæ cum aquarum incoæ videantur, in sordibus tamen et

cæno volutantur. Hypocritæ quippe aquam vitæ suis promittentes, in sordibus quas credentes in aqua deponunt mortui deliſcunt. Sic Pharo, qui ut populum perderet in baptismo, post eum introire ausus, ibidem necatus est.

Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa. Ita namque sicut etiam per magos Pharaonis credendi sunt signa facturi. Nec immerito eorum meminit facta mentione ranarum, nisi ut ministros Satanæ tunc quoque similia prædicaret signa facturos. Usque ad signum enim ranarum suis magi incantationibus valere permissi sunt.

Et procedent ad reges totius terræ, congregare illos in prælium, etc. Sicut sancti reges sunt, quibus, Euphrate siccato, via pauiditur Orientis, ita etiam pravi reges terræ dicuntur, qui non ex toto orbe ad unum locum congregati, sed suo quæque gens in loco sanctos impugnent. Diem autem Domini magnum, totum tempus dicit a Domini passione. Potest et dies accipi iudicii; cum exercitus diaboli per totum tempus vitæ præsentis congregatus Domino regi prosterneadus occurret.

Ecce venio sicut fur. Alia editio consequentius habet: *Ad diem magnum Dei omnipotentis. Ecce venit ut fur.*

Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, etc. *Beati quorum tecta sunt peccata* (Psal. xxxi), qui turpitudinem vitæ reprehensibilis ante justorum oculos in iudicio subsequentis boni operis tegmine velant. Et in Evangelio, Dominus, in exemplo furis cavendi, servos vigilare præcipit.

Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraice Hermagedon. Hunc locum alibi exponit, dicens: *Congregavit illos in prælium, et circumierunt castra sanctorum, et civitatem electam* (Apoc. xx), id est, Ecclesiam. Potest et e contrario locus impiorum diabolus intelligi, qui in homine perditio, tumore usurpatæ Deitatis inflato, priores, id est, quondam a Domino interdictas, recuperare se gaudebit insidias. Hermagedon enim *conresurrectio in priora*, sive *mons globosus* interpretatur.

Et septimus effudit phialam suam in aerem, etc. Sicut supra sanguis ultionis usque ad frenos equorum, immundos videlicet spiritus exivit, sic et hic cum easdem potestates aërias novissima perfunderet ultio, factum esse, id est, finis adesse narratur, *quando* (ut Apostolus ait) *novissima inimica destruetur mors* (I Cor. xv). Hactenus sub plagarum nomine persecutio novissima describitur, quas Tychonius omnes a contrario vult intelligi. *Plaga est,* inquit, *insanabilis,* et ira magna accipere potestatem peccandi maxime in sanctos, nec corripit adhuc majore ira Dei. Proventus enim beatitudinis malorum mors est, sicut e contrario tormenta et humiliatio Ecclesiæ claritas est. Nam ipso tempore illæsus erit omnis populus impius ab omni plaga corporis, quasi qui acceperit totam sæviendi potestatem. Nec opus erit tunc adimpletione peccatorum, et ira consummatione aliquem malorum flagellari, et a furore com-

A pesci. Recapitulat ab eadem persecutione, ruinam describens impiæ civitatis.

Et facta sunt fulgura et voces, etc. Cum in fine sæculi talis fuerit tribulatio, qualis non fuit ab initio (Matth. xxiv), signa pariter maxima clarebunt. Sed utrum a parte bonorum, an a parte malorum, an ex utraque parte sibi altrinsecus coeant, non hic satis elucet. Sicut Moysi et magis factum est Pharaonis.

Et facta est civitas magna in tres partes. Triforme bellum impia civitas infert Ecclesiæ Christi. Quam gentiles et Judæi aperto certamine, hæretici subdola defectione, falsi fratres pravis infestant exemplis. Quod et supra in tribus equis malis, rosco, nigro et pallido, figuratum est.

Et civitates gentium ceciderunt. Id est, omne robur fiduciaque gentium. Jucunditas enim impiorum ruina est magna, et gaudium iniqui perditio.

Et Babylon magna in memoriam venit ante Deum, etc. Tunc Babylon cadit, aut iram Dei bibit, cum potestatem accipit adversus Jerusalem, præcipue novissimam. Propterea ipsam dixit cecidisse terræ motu quem facit Ecclesiæ. Quod si ad diem iudicii referas, ibi impius in memoriam Deo veniet, qui nunc dicit in corde suo: *Oblitus est Deus.*

Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Ecclesia, quæ, propter stabilitatis eminentiam, insulis comparatur ac montibus, a persecutorum se cauta fluctibus abscondit.

Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines. Grando iræ Dei talento similatur, quæ et pondere gravis et æqua iudicio, pro diversitate culparum, singulis infligatur. Et omnes plagæ Ægypti figuræ fuerunt plagarum spiritualium.

Et blasphemaverunt homines Deum, etc. Quia alia peccata causa sunt peccati, alia pœna peccati, alia utrumque. Sicut Isaias: *Ecce tu* (inquit) *iratus es, et peccavimus* (Isai. lxiv). Illic blasphemare Deum propter grandinem, et peccatum agnoscitur, et pœna peccati.

CAPUT XVII.

Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ. etc. Perditorum multitudo, quæ, relicto Creatore, dæmonibus se prostravit constuprandam, in fluctibus, id est, in discordia populorum sedere memoratur. E contrario autem multitudinis credentium erat cor unum et anima una. Quos despondit Apostolus uni viro virginem castam exhibere Christo.

Cum qua fornicati sunt reges terræ, etc. Universitas partibus præeminet. Reges enim et inhabitatores terræ sunt singuli terrena superbe petentes, quos illicebra sæculi, vitiorum libidine constuprat, et insania mentis debriat.

Et abstulit me in desertum in spiritu. Desertum ponit divinitatis absentiam, cujus præsentia paradisus est.

Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, etc. Diabolus impietate cruentus, blasphemus, in-

status, corruptelam pravorum fastu præsumptionis A extollit.

Habentem capita septem et cornua decem. Id est, habentem reges mundi et regna, quorum et Domino gloriam in monte monstravit. Et septenario enim sæpe et denario numero, ut supra diximus, universitas indicatur.

Et mulier erat circumdata purpura et coccino. In purpura fucus simulatæ regiminis, in coccino cruentus habitus impietatis demonstratur.

Et inaurata auro et lapide pretioso et margaritis. Id est omnibus illecebris simulatæ veritatis. Quid sit denique intra hanc pulchritudinem, exponit, dicens:

Habens poculum aureum, etc. Aureum poculum plenum immunditiarum hypocrisis est, quia hypocritæ foris quidem parent hominibus quasi justis, intus autem pleni sunt omni spurcitia. Quod enim virus in auro, hoc est, bestia sub habitu meretricis latens.

Et in fronte ejus nomen scriptum mysterium, etc. Hæc quidem corruptela statim in ipsa facie nutrit ostenditur esse vitiorum, sed quia prudenti tantum ratione discernitur, maxime pretiose ornata, mysticum hoc esse nomen indicatur.

Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, etc. Unum est corpus adversum intus ac foris: quod licet videatur loco separatum, in commune tamen unitate spiritus operatur. Sic pronepotes pravorum sensu Zachariam lapidasse accusantur, cum ipsi non fecerint.

Et miratus sum, cum viderem illam, admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? etc. Id est, diabolus quondam in mundo principabat, qui, Domino crucifixo, ejectus est foras; in fine autem mundi, de carceris sui laxatur ergastulo, spiritu oris Domini peribit in æternum (II Thess. II). Tychonius bestiam ad omne corpus diaboli refert, quod decedentium et succedentium sibi generationum pro cursu suppleatur. Maxime, quia mulierem, quam super aquas multas, id est, populos sedentem ostendere promiserat, super bestiam ostendit sedentem.

Septem capita, septem montes sunt, etc. Capita, inquit, bestię, reges mundi sunt, ob tumorem superbę montibus adæquati præcelsis. In quibus lasciva requiescit impietas, ut et vi premant et fraude decipiant.

Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit. Cum in septenario numero plenitudinem mundani descripsisset imperii, cujus ultima pars, id est, Antichristi nondum venerat regnum, consequenter quinque reges præterierisse, sextum adesse, septimum venturum esse testatur.

Et cum venerit, oportet eum brevi tempore manere. Quia et superbos nos et infirmos Dominus conspicit, dies quos singulariter malos intulit, misericorditer breviter dicit. Profecto ut et superbiam terreat, de

adversitate temporis, et infirmitatem releveat, de brevitate.

Et bestia quæ erat, et non est, et ipsa octava est, etc. Antichristus qui in fine sæculi regnaturus est, propter ejusdem quidem corporis impiorum, cui caput est, unitatem, ad regnorum mundi pertinet numerum; sed propter singularem nequitię potentiam, sui etiam loci proprii continetur ordine.

Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, etc. Nondum regna mundi in persequendo Ecclesiam, suam plene potentiam demonstrarunt: quæ licet nunc quoque plurimis dominantur, acrior tamen erat gloriationis insanę potentia, cum etiam signis deceperint plerimos. Quidam, persecutione novissima propinquante, decem reges futuros, qui orbem inter se dividant, juxta Danielis quoque prophetiam, interpretantur, qui de bestia quarta dixit: *Et habebat cornua decem; et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum; et tria de cornibus primis evulsa sunt a facte ejus (Dan. vii);* de Antichristum, de Babylone natum, Ægypti regem et Africæ et Æthiopię superaturum, quibus interfectis, etiam septem alii reges victori colla submittant. Alii autem ad prævaricationem significandam in undenario numero positum dicunt Antichristum. Undecim enim denarię perfectionis transgressionem designant.

Sed potestatem tanquam reges una hora accipient post bestiam. Tanquam reges dixit, quia velut in somnis regnant, qui Christi regno adversantur.

Hi unum concilium habent, etc. Id est pari consensu tota intentione diabolo militant, hoc est enim post bestiam accipere regnum, diabolum imitando, Christo adversari.

Hi cum Agno pugnabunt, etc. Ne sævitiam hostis antiqui humana timeret infirmitas, septicipitem describit bestiam sæcularis regni cornibus armatam, Christo triumphante devinci, quem in suis triumphare designans adject:

Et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fdeles. Præmisit bene electi, multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Et decem cornua quæ vidisti, etc. Gloriam mundi, quam nunc lascivo complectuntur amore, maximo tunc incipient odio detestari, cum se Agno vincente viderint in fine damnandos. Potest et aliter intelligi, sive quod inter superbos semper jurgia sint, sive quod omnis qui diligit iniquitatem odit animam suam (Psal. x).

Et desolatam facient illam et nudam. Ipsi enim per iram Dei desertum faciunt mundum, dum ei dediti sunt, et injuste utuntur.

Et carnes ejus manducabunt, etc. Luxibus eam solitis destitutam gehennæ ignibus comburent.

Deus enim dedit in corda eorum, etc. Deus, inquit, iudex justus fertis, et cui justitia semper placita est, talia permisit impiis pro poena peccati prioris operari: pro quibus merito finem totius imponeret orbis, sicut in Sodomis et diluvio factum Evangelia testantur.

Ut dent regnum suum bestiae, etc. Id est, diabolo A teritæ vitæ præsentia remanserit, dicentibus : *Quid nobis profuit superbia? aut quid divitiarum jactantia contulit nobis? Transierunt hæc omnia, tanquam umbra* (Sap. v). Vel cum in præsentī, rerum affluentia cessante, et contritione gentium diversarum instante, pravorum voluntatibus adimendū circumfluens, carnalium deliciarum ablata fuerit occasio.

Et mulier quam vidisti est civitas magna, etc. Sic et infra sponsam Agni contemplari jussus, vidit civitatem sanctam descendentem de cælo. Quam cum describeret: *Et reges (inquit) terræ afferent gloriam suam in illam* (Apoc. xxi). Duæ sunt enim in mundo civitates: una de abyso, altera de cælestibus oriens. Unde et eandem impietatem, quam sub habitu meretricis nudatæ atque combustæ descripsit, nunc desertæ civitatis comparat ruinis.

CAPUT XVIII.

Et post hæc vidi alium angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam, etc. Angelus hic fortis et illuminans terram, et ipse Dominus incarnatus, et Ecclesie doctores possunt intelligi; qui cælesti lumine præditi, casum mundi prædicant, dicentes: *Appropinquavit regnum cælorum* (Matth. iii, iv).

Cecidit, cecidit Babylon magna, etc. Ne timeas (inquit), o Jerusalem, terrenæ potentiam civitatis, quæ eo ipso spiritualiter cadit, quo tibi nefandorum prævalet infestatione civium. Isaias quoque describit Babylonem monstris inhabitandam immundis. Nulla est enim nisi diaboli civitas, quæ omnem animam capiat immundam, in qua omnis immunditia per orbem commoratur.

Et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. Divites peccatis dici eos qui pro abundantia temporali suas infelici mercatu animas commutant. Nam nimietas luxuriæ pauperes potius quam divites facit.

Exite de illa, populus meus, etc. Sic et Isaias: *Exite de medio eorum, et immundum ne tetigeritis. Mundamini qui fert vasa Domini* (Isai. lxi). Præmunita Babylonis ruina, inducit discessionem, quæ est Babylonis ruina. Cum enim discesserit Lot a Sodomis, funditus tollentur.

Reddite illi sicut ipsa reddidit vobis. De Ecclesia enim exeunt in mundum plagæ viribiles et invisibiles.

Et duplicate duplicia secundum opera ejus. Ut quæ D temporalibus fruebatur deliciis tormentis crucietur æternis.

Quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, etc. Quia præsentibus delectata luxuriis ultionem noluit præcavere futuram, ideo in brevi tempore et spiritali et carnali clade punietur. E contrario autem cives cælestis patriæ, qui proponunt Jerusalem in principio lætitiæ suæ, nolunt in terra aliena canticum Domini resonare (Psal. cxxxvi), id est, in præsentī percipere gaudium futuro sæculo debitum.

Et flebunt et plangent se super illam reges terræ, etc. Hic florus regum, et mercatorum et nautarum Babylonis, dupliciter intelligi potest, vel cum in die judicii, tota mundi gloria percunte, impiis sola præ-

teritæ vitæ præsentia remanserit, dicentibus : *Quid nobis profuit superbia? aut quid divitiarum jactantia contulit nobis? Transierunt hæc omnia, tanquam umbra* (Sap. v). Vel cum in præsentī, rerum affluentia cessante, et contritione gentium diversarum instante, pravorum voluntatibus adimendū circumfluens, carnalium deliciarum ablata fuerit occasio.

Cum viderint fumum incendii ejus Id est, indicium perditionis, quoniam fumus ignem prævit. Quid enim est aliud grassatio ista mundi et conritio, quam fumus instantis gehennæ?

Longe stantes propter timorem tormentorum ejus. Longe stantes non corpore, sed animo, dum unusquisque sibi timet, quod alterum per calumnias et potentiam pati videt.

B *Dicentes: Væ, væ, civitas illa magna Babylon, etc.* Spiritus dicit nomen civitatis, verum illi mundum plangunt exiguo admodum tempore poena interceptum, omnemque industriam labefactam cessare.

Et negotiatores terræ flebunt et lugebunt super illam, etc. Cunctas mundi pompas, et ea quæ vel sensibus corporis suavia, vel externis sunt usibus accommodata, deficere lugent. Species enim metallorum ad visum, odora ad olfactum unguenta ad tactum, vinum, triticum et oleum ad gustum, pertinent. Jumentorum porro et mancipiorum vocabulo cætera humanitatis auxilia perire quærentur; duplici genere, ut dixi, quod deficient ista mundo moriente, vel quod miseri superstites eorum interitum qui mundi gaudia morte reliquerunt quasi suæ civitatis ruinas deplorent, qui et ideo, metu poenæ similis, longe stare dicuntur.

Qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt. Ubique dicit Spiritus ditatos ab ea, delictorum divitias significat. Inferius enim ubi injustorum vox est dicentium: *Væ, væ, civitas illa magna, in qua ditati sunt omnes qui habent naves in mari, rerum divitiæ intelliguntur.* Putant enim suæ factionis solertia se esse ditatos.

Quæ amicta erat byssino et purpura et cocco. Nunquid civitas amicitur bysso aut purpura, et non homines? Ipsi itaque se plangunt, dum supradictis exspoliantur.

Et omnis gubernator, et nautæ longe steterunt, etc. Nunquid omnes mare navigantes adesse poterunt, ut videant incendium civitatis? Sed omnes sæculi cultores et operarios dicit timere sibi, videntes spei suæ ruinam.

Dicentes: Quæ est similis civitati huic magnæ? Id est, non posse mundum in integrum restitui

Et miserunt pulverem super capita sua. Id est principum suorum faciem exprobrantes; a quibus seducti peribant; vel cordis sui, quod est principale hominis, vera poenitentia vesaniam accusantes.

Quoniam una horu desolata est. Nota singulas lugentium personas non solum jacturam divitiarum, sed et repentinam improvisamque deflere ruinam sæculi fallentis.

Exsulta super eam, cælum, et sancti apostoli et pro-

phetæ. Sic et Dominus in Evangelio ruinam mundi prædicans addidit: *Cum videritis hæc fieri, respicite et levate capita vestra (Luc. xi),* id est, exhilarate corda.

Quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa. Hoc est illud quod judicium animæ sanctorum magno clamore quærebant: *Usquequo, Domine Deus, sanctus et verus, non iudicas et vindicas sanguinem nostrum (Apoc. vi)?*

Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum; et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon. Sive (ut alia dicit Editio): *Sic impetu dejicietur Babylon magna civitas.* Civitas sæculi pro peccatorum pondere et errore, instabili molæ comparatur. In circuitu enim impii ambulant. Quæ jure fluctibus ultionis absorbetur, quia cives Jerusalem fluctibus oppressit infidelitatis, cum super flumina Babylonis sedentes, cœlestis Sion absentiam flerent. Ait enim Dominus auctores scandali tali poena plectendos. Et Ecclesia quidem lapidi similatur, sed stabili et firmo, qui tempestatum spernat incursus. Potest mola etiam pro contritione peccatorum intelligi. Nam et beatus Ignatius fertur dixisse passurus: « Frumentum Dei sum, bestiarum dentibus molar, ut panis mundis efficiar. »

Vox citharadorum et musicorum, etc. De illis quinque sensibus sonum distulerat, quem nunc inter alia de mundo dicit auferri. Ac si diceret: Quod visu pulchrum, auditu canorum, tactu planum, odoratu suave, gustu delectabile, de sæculo transitorium est.

Et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, etc. Omnia, inquit, quæ ad usum vel jucunditatem humanæ vitæ pertinent, tolluntur ab impiis. Et adjecit causam, dicens:

Quoniam mercatores tui erant principes terræ. Id est, quoniam in vita tua percepisti bona (Luc. xvi).

Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, etc. Nunquid eadem civitas occidit apostolos, quæ et prophetas, aut omnes sanctos? Sed hæc est civitas quam Cain fratris sui sanguine fundavit, et vocavit nomine filii sui Enoch, id est, posteritatis suæ omnis. Nam septem generationes descriptæ sunt Cain. In ejus civitatis ædificium funditur omnis sanguis justus a sanguine Abel justus usque ad sanguinem Zachariæ (Matth. xxiii), id est, populi et sacer-

CAPUT XIX.

Post hæc audivi quasi vocem magnam tubarum multarum in cælo dicentium: Alleluia, etc. Hæc nunc ex parte dicit Ecclesia; tunc autem perfecte cum discussio facta fuerit, et cum apertius vindicata.

Quæ corruptit terram in prostitutione sua, etc. Duo meretricis facta commemorat, quæ se videlicet malis corruerit, et bonos persecuta sit, quibus duobus cuncta reor pravorum crimina comprehendit.

Et iterum dixerunt: Alleluia. Ecclesia Dominum super judiciis ejus indesinenti affectu collaudat. Alleluia enim dicitur *Laudate Dominum.* Denique

psalmi qui principium habent *Laudate Dominum,* apud Hebræos ab alleluia incipiunt.

Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum. Ascendit dixit, non ascendet. Semper autem in perditionem vadit Babylon, et jam crematur in parte, sicut Jerusalem transit in paradysum, Domino manifestante in pauvere et divite.

Et viginti quatuor seniores ceciderunt, et quatuor animalia adoraverunt Deum. Non laborum tantum officio, sed summæ dulcedine devotionis Ecclesia Deum veneratur.

Dicentes: Amen, alleluia. Hæc verba cum interpretari queant (nam in fidem sive veritatem et laudem Domini, ut dixi, transferuntur), propter reverentiam tamen sanctitatis primæ illis linguæ servatur auctoritas. Nam et alleluia Dominicis diebus totoque Quinquagesimo tempore propter spem resurrectionis, quæ in Domini est laude futura, continuè canit Ecclesia.

Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro, etc. Cum hoc imperat faciendum, et memorat factum, approbatam servorum laudem indicat electorum. *Puilli,* inquit, *et magni,* quia parvitas non nocet ingenii, cujus cor et lingua Domini laude repleta est.

Et audivi quasi vocem tubæ magnæ, et quasi vocem æquarum multarum, etc. Magna vox canentium, magna cordis est devotio; quæ multiplici repetitu laudis et ruinam impiorum, et gloriæ iam Domini suorumque concelebrat æternam.

Et demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni. Nuptiæ sunt Agni, cum Ecclesia Domino in thalamo regni cœlestis sociabitur.

Et uxor ejus præparavit se. Operibus justitiæ semper insistendo spirituali se convivio et perenni regno dignam exhibuit. Potest et juxta Evangelii parabolam accipi, quæ virgines narrat veniente sponso surgentes, suas ornare lampadas, id est, sua secum opera numerare, pro quibus æternam percipere beatitudinem expectant.

Et datum est illi, ut conperiat se byssino splendente candido. Datum est illi factis suis indui. Quo contra, impii, qui, juxta Isaiam, telas aranæ texunt, non operientur operibus suis. Opera enim eorum opera inutilia.

Et dicit mihi: Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo, finito præsentis vitæ tempore, ad refectionem supernæ contemplationis veniunt, profecto ad cœnam Agni vocantur.

Hæc verba vera Dei sunt. Id est, veraciter evenient quæ futura prædixi.

Vide ne feceris. Conservus tuus sum, et fratrum tuorum. Supra dixerat: *Ego sum primus et novissimus (Apoc. i).* Ostendit ergo angelum missum esse in figuram Domini et Ecclesiæ. Nam et in fine dicit: *Ego Jesus mihi angelum meum testificari vobis hæc in ecclesiis (Apoc. xxi).*

Habentium testimonium Jesu. Postquam Dominus A Jesus hominem assumptum super caelos elevavit, angelus ab homine timuit adorari, super se videlicet adorans hominem Deum, quod ante incarnationem Domini ab hominibus factum, et nequaquam ab angelis prohibitum esse legimus.

Testimonium Jesu est spiritus prophetiae. Quidquid enim spiritus prophetiae dixit, testimonium est Jesu, qui habet testimonium a lege et prophetis. Ne me ergo, inquit, pro Deo adores, cum illius ego virtutibus testimonium perhibere venerim. Haecenus de ruina Babylon's, abhinc de gloria Jerusalem futura.

Et vidi caelum apertum, et ecce equus albus, etc. Dominus qui est via, veritas et vita (Joan. xiv), et cui per prophetam dicitur: *Quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen* (Isai. xxv): ad debellandas aereas potestates candidi corporis, id est, immaculati conscendit sedem.

Et in justitia judicat et pugnat. Judicat ut rex saeculorum. Pugnatur, quia in suis membris semper compassus dimicat.

Oculi autem ejus sicut flamma ignis. Oculos Dei aliquando praeccepta dicit, aliquando spiritum. *Lucerna* (inquit) *pedibus meis verbum tuum, Domine* (Psal. cxviii). Et de Spiritu: *Ignem veni mittere in terram* (Luc. xii).

Et in capite ejus diademata multa. In quo faciemus virtutem, in ipso multitudo sanctorum coronatum dicitur habere decorem.

Habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Nisi ipse, ait, quia in illo est omnis Ecclesia. Verbi enim Dei perfecta cognitio illis manifestatur, qui corpus Christi et membra esse meruerunt. Eodem modo et Dominus ait: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, Filius hominis qui est in caelo* (Joan. iii).

Et vestitus erat veste aspersa sanguine. Vestis Christi pro locis intelligi debet. Illic ergo videtur ipsum opus iudicare passivum, ut in equo albo natiuitas incorrupta, in veste sanguinolenta mors innoxia, designetur.

Et vocabatur nomen ejus Verbum Dei. Quia idem qui homo passurus ad tempus apparuit, in principio Deus apud Deum erat (Joan. i). Verbum enim dicitur, quia nihil in substantia naturae ejus visibile vel corporeum est, vel quia per eum omnia condidit Pater. Cujus ad integrum notitia naturae sibi tantum, ut superius ait, et Patri cognita est. *Pax enim Dei exsuperat omnem sensum* (Philipp. iv), id est, ea pax quia Deus ipse sibi pacatus est omnem creaturam, sive humanam, sive etiam angelicam, transcendit intellectum. Sapientiae enim ejus non est numerus. Nam quod dicitur: *Et cui revelati Filius revelare* (Matth. xi), id est, Filium et Patrem novit, ad modum creaturam respicit.

Et exercitus qui sunt in caelo, sequebantur eum in equis albis. Id est, Ecclesia in corporibus candidis imitabatur eum, quae propter agoniam certaminis sui jure nomen accipit exercitus.

Vestiti byssino albo mundo. Quod ipse superius

exposuit justificationes esse sanctorum, juxta quod Psalmista ait: *Sacerdotes tui induantur justitia* (Psal. cxxx).

Et de ore ipsius procedit gladius acutus. Sic et Isaias: *Et posuit, inquit, os meum quasi gladium acutum* (Isai. xlix). Et Apostolus: *Et gladium Spiritus quod est verbum Dei* (Ephes. vi).

Et ipse calcatur torcular vini furoris et irae Dei omnipotentis. Calcatur enim nunc quoque, donec extra civitatem calcet.

Et habet in vestimento et in femore suo scriptum: Rex regum et Dominus dominantium. Hoc est nomen quod nemo superbiorum cognoscit. Ecclesiae autem non a tramento, sed spiritu Dei vivi, in tabulis scilicet cordis inscribitur (II Cor. iii). Femore enim posteritas seminis designatur. Unde et Abraham, ne posteritas ejus alienigenis misceretur, inter se servumque suum tertium testimonium femori adhibuit. De quo Apostolus tanquam mortuo fratri semen suscitans, ait: *In Christo enim Jesu per Evangelium ego vos genui* (I Cor. iv). Potest et sic intelligi, quod Ecclesia serviendo in Christo regnet, et dominetur dominantium. In vestimento etiam idem nomen describitur, quia mysterio natiuitatis et opere passionis illius nobis majestas regnumque aperitur. Exponit in sequentibus quid hic habitus regis et exercitus significet, laborem videlicet novissimi certaminis et gloriam regni sequentis.

Et vidi unum angelum stantem in sole, etc. Id est, praedicationem in Ecclesia, quae quanto magis promittitur, tanto lucet clarior, et liberius intonat.

Dicens omnibus avibus, etc. Aves appellat sanctos, in caeli vita degentes: *Ubiunque enim fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilae* (Matth. xxiv). Quos in unum corpus redigens, dixerat aquilam volentem in medio caeli.

Venite, congregamini ad caenam magnam Dei, etc. *Venite*, inquit, qui esuritis et sititis justitiam (Matth. v), ad epulas regni venturi, ubi, superbiorum furore represso, divinae justitiae luce satiemini.

Et carnes equorum et sedentium in ipsis. Hos reor equites illos esse quos in apertione sigillorum contra equum Domini album venisse descriperat.

Et vidi bestiam, et reges terrae... ad faciendum praelium, etc. Caena illa Dei quomodo parata sit exponit, diabolo scilicet Ecclesiam impugnante, sed victo.

Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis et sulphuris, etc. Videtur significare diabolum et Antichristum tanto majore quam ceteros homines vel demones poena plectendos, quanto gravius est viventem flammis concremari sulphureis, quam cito moriturum ictu gladii trucidari. Nisi forte praecipitatum in eos divinam significat adversionem. *Qui enim non crediderit, jam judicatus est* (Joan. iii). Sive Antichristum per eudopphetam dictum, sive haereticos intelligas. Nullus enim mortalium durius peccat haereticis, qui Christum postquam cognoverint, negant

Et omnes aves saturatæ sunt de carnibus eorum. A *ligaveris super terram, erunt ligatæ et in cælo* (Matth. xvi). Si nunc lætabitur justus cum viderit vindictam impiorum, quanto tunc amplius, cum ipsi iudici præsens, unus cum eo spiritus efficietur. Possunt autem aves etiam immundi spiritus intelligi, qui de suorum interitu satientur. Hanc cœnam Tychonius sic exponit: «Omni tempore comedit Ecclesia carnes inimicorum suorum, dum comeditur ab eis, satiabitur autem in resurrectione de eorum carnali opere vindicata.»

CAPUT XX.

Et vidi angelum... habentem clavem abyssi, etc. Recapitulans ab origine, plenius exponit quomodo supra dixerit: *Bestia quam vidisti, fuit, et non est, et ascensura est de abyssu, et in interitum ibit* (Apoc. xvii). Dominus ergo paterna præditus potestate descendit in carnem cum principe mundi bella gesturus, atque illo ligato, vasa ejus erepturus.

Et apprehendit draconem serpentem antiquum, etc. Diabolus *deorsum fluens* interpretatur. Græce autem dicitur *criminator*. Satan, *adversarius* sive *prævaricator*. Draco ergo, propter nocendi malitiam; serpens, propter fallendi astutiam; Diabolus, propter status sui casum; Satan, propter obstinationem Domino adversandi nominatur.

Et ligavit eum per annos mille. Id est, ejus potestatem a seducendis hominibus qui liberandi fuerant cohibens refrenavit. Quam si totam vi vel fraude permitteretur exercere, in tam longo tempore plurimos infirmorum deciperet. Mille annos dixit partem, id est, reliquias mille annorum sexti diei in quo natus est Dominus et passus.

Et misit eum in abyssum. In corda utique populi persecutoris. Non quia ibi diabolus ante non erat, sed quia exclusus a credentibus amplius cœpit impios possidere, qui non solum alienantur a Deo, verum etiam gratius odiunt servientes Deo. Quod et Dominus visibiliter ostenditur, cum eum de hominibus in porcos excluderet.

Et clausit, et signavit super illum ne seducat amplius gentes. Interdixit, et velut signaculo regali præclusit, ne seducat gentes, sed quæ in vitam destinatæ sunt, quas antea seducebat, ne Deo reconciliarentur.

Post hæc oportet eum solvi modico tempore. Tunc solvetur, ut sanctus Augustinus ait, quando et breve tempus erit (nam tribus semis annis legitur totis suis suorumque viribus sæviturus), et tales erunt cum quibus belligerandum est, ut vicini tanto ejus impetu insidiisque non possint. Si autem nunquam solveretur, minus appareret ejus maligna potentia, minus sanctæ civitatis fidelissima patientia probaretur, minus denique prospiceretur quam magno malo ejus tam bene usus fuerit omnipotens Deus.

Et vidi sedes, et sederunt super eas, etc. Quid in istis mille annis quibus diabolus ligatus est agatur indicat. Ecclesia enim, quæ sedebit in Christo super duodecim thronos ad judicandum, jam sedet, iudicans, quæ a suo rege ineruit audire: *Quæcumque*

Et animas decollatorum propter testimonium Jesu, etc. Subauditur quod post hic dicturus est: *Regnaverunt cum Christo mille annis.* Regnat itaque Ecclesia cum Christo in vivis et mortuis. Proprierea enim, sicut dicit Apostolus, *mortuus est Christus ut et vivorum et mortuorum dominetur* (Rom. xiv). Sed ideo martyrum tantum animas commemoravit, quia ipsi præcipue regnant post mortem qui usque ad mortem pro veritate certaverunt. Quod vero sequitur:

Et qui non adoraverunt bestiam, etc. Simul de vivis et mortuis debemus accipere, qui sive adhuc in ista mortali carne viventes, sive defuncti regnant cum Christo, jam nunc modo quodam tempore huic congruo, per totum hoc intervallum quod numero mille significatur annorum.

Cæteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Quicumque toto isto tempore quo agitur prima resurrectio, id est animarum, non audierunt vocem Filii Dei, et ad vitam de morte transierunt, profecto in secunda resurrectione, quæ carnis est, in secundam mortem, id est, æterna tormenta, cum ipsa carne transibunt.

Hæc est (inquit) *resurrectio prima.* Utique qua resurgimus per baptismum, sicut Apostolus dicit: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite* (Coloss. iii). Sicut enim prima mors in hac vita est per peccata, cum anima qua peccaverit ipsa morietur, ita et prima resurrectio in hac vita est per remissionem peccatorum.

Beatus et sanctus, etc. Id est, qui servaverit quod renatus est.

Sed erunt sancti Dei et Christi. Alia Editio habet, *Sacerdotes Dei et Christi.* Non autem de solis episcopis et pre-byteris dictum est, qui proprie vocantur in Ecclesia sacerdotes, sed sicut omnes Christi dicuntur propter mysticum chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam membra sunt unius sacerdotis. De quibus apostolus Petrus: *Plebs, inquit, sancta, regale sacerdotium* (1 Petr. ii).

Et regnabunt cum Christo mille annis. Retulit Spiritus, cum hæc scriberet, regnaturam Ecclesiam mille annos, id est, usque ad finem mundi, unde posset dubitari. De perpetuo enim regno manifestum est.

Et cum consummati fuerint mille anni, etc. Consummatos dixit a toto partem, nam sic solvetur ut supersint anni tres et menses sex novissimi certaminis. Sed præter hunc tropum recte dicitur finitum tempus. Non enim computandæ sunt tam exiguæ reliquæ, cum septingenti et quot Deus voluerit anni hora ab apostolo appellati sint.

Et exibit et seducet gentes, etc. Ad hoc tunc seducet, ut in hoc prælium congreget. Nam et antea modis quibus poterat per mala multa et varia seducebat. *Exibit* enim dictum est: in apertam persecutionem de latebris erumpet odiorum. Porro Gog et

Magog, vel a parte totum significant, vel, juxta interpretationem nominum, quæ tectum et de tecto dicuntur, occultos et apertos indicant hostes. Et tectum enim ipsi sunt, quia in eis nunc clauditur et regitur inimicus: et de tecto ipsi erunt, quando in apertum erupturi sunt odium.

Et ascenderunt super latitudinem terræ, etc. Non utique ad unum locum venisse, vel venturi esse significati sunt, quasi uno aliquo loco coarctanda sit dilecta civitas, id est, Ecclesia. Quam potius nomine latitudinis terræ in omnibus tunc gentibus persequendam, et nec militiam suam deserturam, vobis abulo maluit intimare castrorum.

Et descendit ignis a Deo de cælo, et devoravit eos. Non extremum putandum est id esse supplicium, sed ignis potius invidentiæ quo cruciabitur, adversitas de firmitate sanctorum. Firmamentum est enim cælum. Hic est ignis qui exiit ex ore testium Dei, et devorabit inimicos eorum. Nam in novissimo die non super eos pluet ignem, sed congregatos ante se et judicatos mittet in ignem æternum, de quo et hic subditur:

Et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, etc. Id est, diabolus ultimo judicio in ignem mittetur æternum, ubi et omnes quos præmisit, id est, maxima pars impiæ civitatis. Bestia quippe pro locis accipienda est, nunc diabolus, nunc Antichristus, nunc ipsa civitas impia. Potest autem ignis nomine de cælo descendentis etiam repentinus impiorum interitus designari, cum Dominus adveniens interficiet Antichristum spiritu oris sui (*II Thess. II*). Exponit latius quomodo judicante Christo diabolus cum suis sit missus in ignem.

Et vidi thronum magnum candidum, etc. Eum se dixit in throno vilisse sedentem, a cujus aspectu fugit terra et cælum. Peracto quippe judicio esse designant cælum et terra, cum incipit esse cælum novum et terra nova, mutatione scilicet rerum non omnimodo interitu earum. Præterit enim figura hujus mundi (*I Cor. VI*); non dixit et substantia. Eadem namque in melius commutanda esse creditur.

Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni. Cum enim sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes.

Et libri aperti sunt, etc. Alia Editio habet: Qui est vitæ uniuscujusque. Libros ergo apertos Testamenta Dei dicit. Secundum enim utrumque Testamentum judicabitur mundus. Librum vitæ uniuscujusque memoriam dicit gestorum nostrorum, non quod librum habeat commemoratorium, occultorum cognitor.

Et judicati sunt mortui ex his, etc. Id est, ex Testamentis judicati sunt secundum quod ex eis fecerunt, aut non fecerunt. Possunt etiam libri, facta justorum intellegi quorum dum ex comparatione reprobi damnantur, quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerunt

Et dedit mare mortuos suos, etc. Hoc procul dubio

prius factum est quam essent mortui judicati. Ideo recapitulavit quod intermiserat, et exsequitur ordinem, dicens:

Et judicatum est de singulis, etc. Significat autem corpora de terra, et animas de suis locis esse congregandas. Bonas enim mortis nomine, quæ tantummodo solutionem carnis, non autem et pœnam perpessæ sunt. Malas autem inferni vocabulo designat. Potest et ad litteram accipi, corpora omnia etiam quæ fluctus absorbit, vel belua devoravit, esse resurrecturæ. Quod Tychonius sic exponit: «Gentes quas hic inveniet vivas, ipsi sunt mortui maris. Et mors et infernus dederunt mortuos suos, ipsæ sunt gentes sepultæ.» Cum autem dixisset: *Et judicati sunt singuli secundum opera*, breviter subiecit quomodo et mors infernus missi sunt in stagnum ignis. Diabolus dicit et suos, quem supra in equo pallido sedentem infernus sequetur. Repetit enim quod evidentiis præoccupando jam dixerat. Et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris. Quod vero ibi obscurius adjunxerat, quod et bestia et pseudopropheta, hic apertius edisserit.

Et qui non est inventus in libro vitæ scriptus. Id est, qui non est judicatus a Deo vivus. Unde mihi rectius dicere videntur, qui supra libros apertos conscientias singulorum et opera patefacta interpretantur. Librum autem vitæ præscientiam Dei (quæ falli non potest) de illis quibus æterna dabitur vita, in quo sunt scripti, id est ante præcogniti. Finito judicio quo malos vidit damnandos, restat ut etiam de bonis dicat.

CAPUT XXI.

Et vidi cælum novum et terram novam, etc. Isto fiet ordine, quod superius præoccupando jam dixit, vidisse se super thronum sedentem, cujus a facie fugit cælum et terra, judicatis videlicet impiis. Tunc figura hujus mundi supernorum ignium conflagratione præteribit, ut, cælo et terra in melius commutatis, incorruptioni et immortalitati sanctorum corporum congrua utriusque commutationis qualitas conveniat. Quod autem ait:

Et mare jam non est. Utrum maximo illo ardore siccat, an et ipsum in melius vertatur, non facile dixerim. Cælum quippe novum et terram novam, non autem et mare novum futurum legimus. Nisi forte ut assolet prophetica locutio propriis verbis translata miscere, turbulentiam hujus sæculi vitam, quæ tunc cessabit, maris nomine figuravit.

Et civitatem sanctam Jerusalem novam, etc. De cælo descendere ista civitas dicitur, quoniam celestis est gratia, qua Deus eam fecit. Compositam sicut sponsam et ornatam viro suo; est enim altera Jerusalem, quæ non viro suo ornatur, sed adultero.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, etc. Ipse Deus erit electis æternæ beatitudinis præmium, quod ab eo possessi possidebunt in æternum.

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Tanta illius civitatis et tam celsa de Dei munere claritas apparebit, ut nulla remaneant vestigia vetu-

statis. Quandoquidem et corpora cœlestis incorruptio A
sublimabit, et mentes æterni Regis pascet intuitus.

Et mors ultra non erit, etc. Prædixerat enim mortem in stagnum ignis missam. Nam etiam sic eadem potest sententia intelligi, ut, sancta civitate novissimo iudicio glorificata, dolor, luctus, et mortalitas tantum in gehenna remaneant.

Et dixit mihi: Scribe, etc. Et dixit mihi: *Factum est*. Hæc credi oportet, non exponi, præsertim quia sic dicit factum esse de præterito, ut dubitare quemquam non sinit de futuro.

Ego sum Alpha, etc. Sicut in initio libri hoc se esse testatus est, ita hoc tertio oportuit repeti, ut neque ante eum Deus, sicut Isaias dicit, nec post eum credatur alius (*Isai. xliii*). Et quia de fine mundi sermo est, potest ipse sæculi consummator qui B
Creator dictus intelligi.

Ego sitiienti dabo, etc. De hoc fonte irrorat nunc credentes in via, quem vincentibus ubertim hauriendum præbet in patria. Utrumque autem gratis. Gratia enim Dei vita æterna Christo Jesu Domino nostro. *Et de plenitudine ejus omnes accepimus, gratiam pro gratia* (*Joan. i*).

Timidis autem, et incredulis, et execratis, etc. Blandis semper, ad cautelam insinuandam, austera permiscet. Sic et psalmus centesimus quadragesimus quartus cum gratiam miserationum Domini abundanter intimaret, repente districtum ejus iudicium infert, dicens: *Custodit Dominus omnes diligentes se, et omnes peccatores disperdet* (*Psal. cxliii*). Timidos autem conjungit incredulis, quia ille timet experiri periculum certaminis, qui dubitat de præmio vincentis.

Et omnibus mendacibus pars erit in stagno ardenti. Ostendit multa esse genera mendacii, sed periculosissimum et maxime detestandum est quo in religionem peccatur, de quo supra. Dicunt, inquit, se Judæos esse, et non sunt; sed mentiuntur, sunt enim synagoga Satanæ.

Et venit unus de septem angelis, etc. Prædicatores iidem qui plagam septenariam, id est, universalem irrogant in piis, Ecclesiæ quoque futura gaudia pandunt.

Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni. Sponsam et uxorem dicit Ecclesiam, quæ, immaculata permanens, spirituales semper Deo filios generat. D
Vel quod nunc Deo desponsata, tunc ad immortales est perducenda nuptias.

Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, etc. Post ruinam Babylonis civitas sancta, quæ sponsa est Agni, supra montem posita videatur. Lapis enim præcisus de monte sine manibus comminuit simulacrum gloriæ mundanæ, et crevit in montem magnum, orbemque implevit universum (*Dan. ii*).

Descendem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei. Tunc enim amplius decora videbitur, quando per Spiritum quo ejus sponsus creditur conceptus et genitus, imaginem plene meruit portare cœlestem.

Lumen ejus simile lapidi pretioso. Lapis pretiosus

Christus est, qui ait: *Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis* (*Joan. xvi*).

Tanquam lapidi jaspidi, sicut crystallum. Jaspidi, pro candore virtutum; crystallo, pro interna mentis puritate et fide non ficta (*I Tim. i*).

Et habebat murum magnum et altum. Id est inexpugnabilem fidei, spei, charitatisque firmitatem. Post et ipse Dominus Ecclesiam undique protegens, murus magnus intelligi, de quo et Isaias ait: *Pone tur in ea murus et circummurale* (*Isai. xxvi*), id est, Domini protectio et intercessio sanctorum, qui iter faciunt ei docendo ad corda credentium.

Habens portas duodecim. Hæc portæ apostoli sunt, qui suo vel scripto vel opere cunctis primordialiter gentibus Ecclesiæ pandebant introitum.

Et in portis angulos duodecim. Doctores scilicet apostolorum vestigia fidei et verbi mysterio sequentes.

Et nomina scripta, etc. Memoriam veterum patrum significat prædicatorum cordibus insitam. Unde et pontifex tabernaculum ingressurus memoriale patrum in rationali pectoris ferre jubetur.

Ab oriente portæ tres, etc. Hæc tam solerti reor descriptione portarum, duodenarii numeri voluit indicare mysterium, quo idcirco vel summa apostolorum, vel Ecclesiæ sit figurata perfectio, quia per eam orbi quadrato sanctæ Trinitatis erat fides intimanda.

Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, etc. Quod sunt portæ, hoc fundamenta; quod civitas, hoc murus. Possunt autem et patriarchæ fundamentorum vocabulo designari, qui nomina in se apostolorum, id est, figuram, tenuerunt. Per illos enim fundamenta hæc civitas, quamvis per apostolos, quasi per portas, latius sit credituris aperta nationibus. Et notandum fundamenta, cum pluraliter dicantur, doctores vel virtutes Ecclesiæ, cum vero singulariter, ipsum significare Dominum, qui est fundamentum fundamentorum.

Et qui loquebatur mecum, etc. Christus qui est sapientia Dei (*I Cor. i*), attingens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter (*Sap. viii*), sanctam meitur civitatem. Quia omnia in numero, et mensura, et pondere constituens, unicuique fidelium spiritualium distribuit dona gratiarum. Posunt et Ecclesiæ doctores corpore fragiles, mente cœlestes intelligi, qui merita solerter examinent singularum.

Et civitas in quadro posita est. Idcirco civitas in quadro posita et ex omni parte æquali dicitur dimensione locata, quia nulla sinitur inæqualitate notari. Perfectum enim secundum apostolum esse, id est, sapere, pacem habere, vere est in soliditate quadra subsistere.

Et mensus est civitatem per stadia duodecim. Id est, Ecclesiam fide factisque conspexit, vel donavit esse perfectam. Quatuor enim principatum perfectio virtutum fide sanctæ Trinitatis sublimata, quasi numero denario dignitatem componit Ecclesiæ.

Longitudo et latitudo et altitudo ejus æqualia sunt. Hæc est illa soliditas veritatis invictæ, qua Ecclesia longitudine fidei, latitudine charitatis, altitudine spei, subnixâ, circumferri non sinitur omni veno doctrinæ (*Ephes. iv*), quarum si unam minus habuerit, perfecta Ecclesiæ stabilitas non erit.

Et mensus est muros ejus centum quadraginta quatuor cubitorum. Hæc summa quadraturam duodenarii numeri continet (duodecies enim duodeni, centum quadraginta quatuor sunt), significans et ipsa stabilem civitatis sanctæ perfectionem.

Mensura hominis quæ est angeli. Ex hominibus enim conquisita constet Ecclesia, et Christi promissionibus sublimata, æqualitatem sperat angelorum. Quantum autem ad litteram, significavit sibi angelum in hominis apparuisse figuram.

Et erat structura muri ex lapide jaspide. Hoc est quod Petrus apostolus hortatur: *Et vos tanquam lapides vivi superædificamini domos spirituales (I Petr. ii)*.

Ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo. Ecclesia auro figuratur, quæ in candelabris aureis et phialis propter sapientiæ cultum sæpe compta describitur. Vitrum autem ad fidem veri retulit, quia quod foris videtur, hoc est et intus, et nihil simulatum est et non perspicuum in sanctis Ecclesiæ. Potest et ad illud tempus referri, quo sibi invicem cogitationes in alterutrum perspicaciter declarantur.

Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Variorum nominibus lapidum, vel species virtutum, vel ordo, vel diversitas, indicatur, quibus tota Jerusalem cælestis exstruitur. Difficile enim est singulos cunctis florere virtutibus. Denique Isaias, cum ejusdem civitatis ornatum describeret, dicens: *Eccæ ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabote in sapphiris (Isai. liv)*, et reliqua, statim quasi exponens subjecit: *Universos filios tuos doctos a Domino (Ibid.)*.

Fundamentum primum jaspis. Jaspidium multa sunt genera. Alius enim viridis coloris, et tinctus quasi floribus apparet. Alius smaragdi habens simili udiuem, sed crassi coloris, quo omnia phantasmata fugari autant. Alius nive et spuma mari orum fluctuum quasi misto colore obrutilans. Per jaspidem ergo fidei viror immarcescibilis indicatur, quæ dominicæ passionis sacramento per undam baptismatis imbuitur, atque ad omnes spiritualium gratiarum flores prolificentibus meritis instruitur. Hauc enim qui habuerit, vanos timores fugat, monente beato Petro apostolo: *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide (I Petr. v)*. Et potest cum sponsa dicere: *Dilectus meus candidus et rubicundus (Cant. v)*. Unde merito ex hoc lapide et hic structura muri, et apud Isaiam propugnacula ejusdem civitatis muniuntur pariter et ornantur.

Secundum sapphirus. Hujus lapidis colorem pariter et sacramentum Moyses exposuit, cum Dei habitum describens diceret: *Sub pedibus ejus quasi opus la-*

pidis sapphiri, et quasi cælum cum serenum est (Exod. xxiv). Ezechiel quoque dicit quod locus in quo thronus Dei sit sapphiri habeat similitudinem; et gloria Domini in hoc colore consistat, qui portat imaginem supercælestis, ut qui talis est, cum Apostolo possit dicere: *Nostra autem conversatio in cælis est (Philipp. iii)*. Qui radiis percussus solis, ardentem ex se emittit fulgorem. Quia cælestibus semper intentus sanctorum animus, divini luminis quotidie radiis innovatus, compunctior quodammodo atque ardentior æterna perquirat, aliisque inquirenda suadet. Nam quod in mari Rubro reperiri dicitur, significat per Domini passionem et sacri baptismatis lavacrum mentes mortalium ad præsumenda cælestia sublimiter erigi.

Tertium chalcidonius. Chalcedonius quasi ignis lucernæ pallenti specie renitet, et habet fulgorem sub dio, non in domo. Quo demonstrantur hi qui cælesti desiderio subnixi, hominibus tamen latent, et quasi in abscondito, jejuniis, elemosynas precesque suas, agunt. Sed cum, vel doctrinæ, vel aliis sanctorum usibus in servitute, ad publicum procedere jubentur, mox quid fulgoris intus gesserint ostendunt. Nam quod sculpturis resistere, radiis autem solis ictu, vel digitorum attritu si excandeat, paleas ad se rapere dicitur, talibus merito congruit qui, a nullo suam fortitudinem vinci permittentes, ipsi potius fragiliores quousque in sui luminis ardorisque jura conjungunt. De quorum uno dicitur: *Ille erat lucerna ardens et lucens (Joan. v)*. Ardens videlicet amore, lucens sermone. Lumen enim virtutum suarum internæ charitatis oleo, ne deficiat, semper refovent. Et quod apud Nasamonas, quæ est Æthiopiæ provincia, nascitur, indicat eos sub ardenti fervore dilectionis, fama tamen obscura quasi nigricanti cute sordere.

Quartum smaragdus. Smaragdus nimis viriditatis est, adeo ut herbas virentes, frondesque et gemmas superet omnes, inficiens circa se viriditate re-percussus aerem, qui merito et viridi proficit oleo, quamvis natura imbuatur. Cujus genera plurima, sed nobiliores Scythici. Secundum locum tenent Bactriani. Tertium Ægyptii. Significat autem animas fide semper virentes, quæ quo magis adversitate sæculi, quam frigora Scythiæ designant, tentantur, eo amplius hæreditatem immarcescibilem et æternam conservatam in cælis et mente concipere sperando, et in proximis satagunt spargere prædicando. Quæ etiam calice Dominicæ passionis, et internæ pinguedine charitatis, quæ per Spiritum sanctum datur, ad contemptum mundi proficiunt. His quoque ejusdem lapidis patria tellus pulcherrima ratione congruit. Tellus locuples, sed inhabitabilis. Nam cum auro et gemmis affluat, gryphes tenent universa, alites ferocissimi, vel potius feræ volantes. Sunt enim quadrupes, et corpore quidem leonibus, capite vero et alis aequis similes. Ariaspi cum his dimicant, qui uno oculo in fronte media feruntur insignes, ut accipiant hos lapides, mira cupiditate

et feris rapientibus, et Arimaspiis custodientibus. Hanc enim terram virtutum thesauris abundantem, adierat Psalmista, cum dicebat: *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV)*, id est, a mundi illecebris animos elongando subtraxi. In hac contrarias sibi bestias offenderat, cum imprecans ait: *Muta efficiantur labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem in superbia et contemptu (Psal. xxx)*. In hac quoque gazas desiderabiles invenire se manifestat, cum admiratione delectabili secutus adjungeret, dicens: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (Ibid.)*, et cætera usque ad finem psalmi. Contra hujusmodi alites semen divini verbi nobis præripere anhelantes, quique sanctorum invigilant simplici per cælesti desiderium intentione, quasi uno oculo admirandi, ut gemmam fidei cæterarumque virtutum investigare et effodere queant. Quo enim quæque virtus celsior est, eo pauciores habet cultores, gravioremque ab immundis spiritibus persecutionem tolerat, qui velut gryphes horrendi meritorum dejectione terrestres, sed superbæ mentis altitudine volucres, divitias spirituales non sibi ad usum possidere, sed hominibus auferre indefesso labore decertant. Et quia tanta fidei sublimitas per Evangelium mundo innotuit, apte, propter quatuor Evangelii libros, quarto loco smaragdus ponitur.

Quintum sardonyx. Hic ex onyche candorem, ex sardio ruborem trahens, ab utroque nomen sardonychis accepit. Sunt autem genera ejus plurima. Alius enim terræ rubræ similitudinem tenet. Alius, quasi per humanum unguem sanguis eniteat, bicolor apparet. Alius tribus coloribus, subterius nigro, medio candido, superius nino, consistit. Cui comparantur homines, corporis passione rubicundi, spiritus puritate candidi, sed mentis sibimet humilitate despecti, cum apostolo protestantes: *Etsi exterior homo noster corrumpitur, sed tamen interior renovatur de die in diem (II Cor. iv)*. Et iterum: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum (I Cor. iv)*. Itemque Psalmista: *Quantum in imagine Dei ambulet homo (Psal. xxxviii)*, id est, de virtute mentis, tamen vane conturbabitur (*Ibid.*), id est, de infirmitate carnis. Quæ quoniam et passio in corporis infirmitate versatur: *Qui enim occidunt corpus, animam non possunt occidere (Luc. xii)*; et humilitas de ejusdem corporis fragilitate descendit, cum dicitur: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus (Rom. vii)*. Recte sardonyx quinto fundamento inseritur, nam corpus nostrum quinque sensibus subsistere certum est.

Sextum sardius. Sardius, qui ex integro sanguinei coloris est, martyrum gloriam significat, de qua dicitur: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus (Psal. cxv)*. Merito sexto loco positus, cum Dominus noster et sexta ætate sæculi incarnatus, et sexta feria sit pro totius mundi salute crucifixus.

Sptimum chrysolithus. Chrysolithus lapis quasi aurum fulget, scintillas habens ardentes. Cujus spe-

cie figurantur hi qui, intellectu supernæ veræque sapientiæ fulgentes, verba exhortationis in proximos, vel etiam virtutum signa, quasi scintillas ignis, effundunt. Quorum, ut Arator ait:

Mentibus iustat amor, sermonibus æstuat ardor, quod quia solo spiritualis gratiæ munere geritur, decentissime septimo fundamento chrysolithus inest. Septiformi enim sæpe numero solet Spiritus sancti gratia figurari, de quo supra dicitur: *Et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt (Apoc. 1)*. Cui sensui consonat etiam hoc quod ejusdem lapidis genus quoddam cærulei viridisque coloris invenitur. Unde et apud Hebræos, a marini coloris similitudine tharsis appellatur. Viror quippe ad integritatem fidei, quæ initium sapientiæ dicitur, aqua vero tropice ad Spiritum sanctum pertinet, Domino attestante qui ait: *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum (Joan. vii)*.

Octavum berillus. Berillus est quasi consideres aquam solis fulgore percussam, rubicundum ac decorum reddere colorem. Sed non fulget, nisi in sexangulam formam poliendo figuretur. Repercussus enim angulorum splendor illius acuitur. Significat autem homines ingenio quidem sagaces, sed amplius supernæ gratiæ lumine refulgentes. Nam quod aqua, sensus altitudinem designet, Salomon testis est, qui ait: *Aqua profunda verba ex ore viri (Proverb. xviii)*. Sed non est perfecti fulgoris vel humana vel etiam divina sapientia, nisi operum quoque et consummatio subnectatur. Nam senario sæpenumero perfectio designatur actionis, maxime cum in hoc numero mundi hujus sit opus consummatum. Quodque tenentis manum adurere dicitur, procul dubio patet quia quisquis sancto viro conjungitur, ejus nimirum bonæ conversationis igne recreatur.

Nonum topazius. Topazius lapis quantum inventionem rarus, tantum mercium quantitate pretiosus est. Qui duos habere fertur colores: unum auri purissimi, et alterum æthereæ claritate relucens. Pinguedo rosea, verecundaque puritas, vicinus lapidi chrysopraso magnitudine vel colore, quia maxime lampas cum solis splendore percutitur, omnium gemmarum superans pretiosissimas claritates, in aspectum suum singulariter provocans oculorum cupidissimam voluptatem. Quem si polire velis, obscuras; si naturæ propriæ relinquis, irradiat. Hic regibus ipsis fertur esse mirabilis, ut inter divitias suas nihil sibi simile possidere cognoscant. Cujus pulcherrima naturæ qualitas contemplatiæ vitæ decori dignissime comparatur. Hanc enim reges sancti, quorum cor est in manu Dei, cunctis honorum operum divitiis, universisque virtutum gemmis, merito præferunt, in eam maxime puræ suæ mentis intuitum aciemque dirigentes, tanto ardentius cælestis vitæ dulcedinem animo complectentes, quanto frequentius supernæ gratiæ fuerint splendore percussus. Habent ergo sancti viri aureum colorem ex

internæ flammae charitatis, habent et æthereum ex supernæ contemplatione dulcedinis. Qui sæpe præsentis sæculi turbine, velut atritu limæ, vilescit. Non enim facile potest animus uno eodemque momento terrenis laboribus, ærumnis, curisque et doloribus, angi, et illa cœlestis vitæ gaudia, tranquillæ mentis statu delectatus intueri; quin potius ingemiscendo proclamat: *Turbatus est, inquiens, præ ira oculus meus, inveteravi inter omnes inimicos meos (Psal. vi).* Quod vero in insula Thebaide, quæ Topazion appellatur, unde et ipse nomen accepit, inveniri dicitur, dupliciter intelligendum est, quia et ille præcipue, id est, Ægyptiorum regiones, monachorum gregibus abundent, et quicumque Soli justitiæ vicinus habitaverit, ætherei nimirum luminis fulgore coloretur. Et pulchre sicut in octavo ordine activæ vitæ perfectio, sic in nono speculativæ suavitatis gemma ponitur. Sive quia novem ordines angelorum, quorum vitam imitatur, in Scriptura sancta reperiantur, sive quia a perfectæ beatitudinis denario uno tantum, ut ita dicam, gradu mortis abest. Cui summo desiderio propheta suspirans aiebat: *Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion (Psal. cxviii),* id est, super omnem probatæ actionis claritatem, superque omnem, quæ in hoc sæculo fieri potest, contemplativi gaudii sublimitatem, dulcissimum mandatorum tuorum delectabat amore. Quorum primum et maximum est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, tota anima, tota virtute (Matth. xxi),* quod non nisi in illo cœlestis regni culmine ad integrum perfici posse certissimum est.

Decimum chrysoprasus. Chrysoprasus est, viridis aureæque commixturæ, quoddam etiam purpureum jobar trahens, aureis intervenientibus guttis. Nascitur autem in India. Qui significat eos qui viriditatem æternæ patriæ, perfectæ charitatis fulgore promerentes, eam etiam cæteris purpurea martyrii sui luce patelaciunt. Qui, quando in eo quod præsentem vitam despiciunt, æternam gloriam præferunt, Domini in carne apparentis exemplum sequuntur, jam velut in India, id est, prope solis ortum, meritorum suorum fulgorem ostendunt. Et quia velut Sol in regno Patris fulgere, regique suo, cui nunc compatiuntur, tunc conregnare desiderantes expectant, jure in decimo loco sunt positi. Per denarium enim quo Dominicæ vineæ cultores remunerantur, æterni Regis percipienda imago figuratur, ubi quod in nono gradu non poterat, perfecta dilectione Dei et proximi per omnia Decalogus implebitur.

Undecimum hyacinthus. Hyacinthus in Æthiopia reperitur, cæruleum colorem habens; optimus qui nec rarus est, nec densitate obtusus, sed ex utroque temperamento lucet, et purificatum suaviter florem trahit. Hic autem non rutilat æqualiter, sed cum facie cæli mutatur. Sereno enim perspicuus atque gratus est, nubo coram oculis evanescit atque marcescit. Indicat autem animas cœlesti semper intentioni deditas, atque angelicæ quodammodo, quantum mortalibus fas est, conversationi propinquantes.

A Quibus omni custodia discretionis cor servare præcipitur, ne vel nimia sensus subtilitate calientes, altiora se querere et fortiora se scrutari audeant (*Eccli. iii*). Gloria enim Domini celare verbum, id est, caute de Deo vel homine Christo philosophari; vel rursus desidia torpente ad infirma fidei iuitia atque elementa exordii sermonum Dei relabuntur. Quin potius via regia gradientes, a dexteris et a sinistris per arma justitiæ tutati procedant (*II Cor. vi*), aptaque temporis observantia cum cœlo faciem mutantes, suis inspectoribus dicant: *Sive enim mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis (II Cor. v).* Quasi hyacinthus nubilo circumdatus, loquitur: *Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris (II Cor. vi).* Et iterum: *Nihil enim judicavi me scire inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. ii).* Et quasi in serena luce visus ait: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos (Ibid.).*

Duodecimum amethystus. Amethystus purpureus est permixto violaceo colore, et quasi rosæ nitore, quasdamque leniter flammulas fundens, sed et quiddam in purpura illius non ex toto igneum, sed quasi vinum rubens, apparet. Purpureus ergo decor cœlestis regni habitum, roseus vero atque violaceus, humilem sanctorum verecundiam pretiosamque mortem designat. Quorum videlicet mens principaliter in summis erigitur, etiam cum exterius perpeti abjecta cernuntur, Domini semper inter adversa memores promissi: *Nolite timere, pusilli grecæ, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. xi).* Quique

C flammam charitatis non ad se tantum invicem, sed ad ipsos etiam persecutores spargentes, positus genibus implorant: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Atque inter calicem passionis bibentium, illius potius vini quod lætificat cor hominis jugi recollectione debriantur (*Psal. ciii*), quod Dominus se novum cum discipulis suis in regno Patris bibiturum esse promisit (*Matth. xxvi*). In jaspide ergo fidei viriditas. In sapphiro, spei cœlestis altitudo. In chalcedonio flamma charitatis internæ figuratur. In smaraglo autem ejusdem fidei fortis inter adversa confessio. In sardonyche, sanctorum inter virtutes humilitas. In sardio reverendus martyrum cruor exprimitur. In chrysolitho vero spiritualis inter miracula prædicationis. In berillo, prædicantium perfecta operatio. In topazio, eorundem ardens contemplatio monstratur. Porro in chrysopraso, beatorum martyrum opus pariter et præmium. In hyacintho, doctorum cœlestis ad alta sublevatio, et, propter infirmos, humilis ad humana descensio. In amethysto, cœlestis semper regni in humilium animo memoria designatur. Singulique lapides pretiosi, singulis sunt fundamentis deputati. Quia licet omnes perfecti, quibus civitas Dei nostri in monte sancto ejus ornatur atque fundatur, spiritualis gratiæ sint luce fulgentes, *alii tamen per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii gratia sanitatum, alii genera linguarum, alteri fides in eodem Spiritu, etc. (I Cor. xii).* Cujus artifex et conditor Deus, qui est fundamentum fundamen-

torum, et pro nobis etiam pontifex fieri dignatus est, A ut proprii sanguinis hostia ejusdem mœnia civitatis ablueret pariter atque dedicaret, omnia quæcunque habet Pater, propria possidet. Unde in pectore summi pontiffris iidem lapides et ipsi patriarcharum nominibus inscripti jubebantur imponi, ut pulcherrimo mysterio pandatur, omnia spiritualia chrisinata quæ singuli quique sanctorum viritim et ex parte percipiabant, in mediatore Dei et hominum homine Jesu Christo pariter et perfecte fuisse completa. Hæc de lapidibus pretiosis copiosius fortassis quam commaticum interpretandi genus decebat videor exposuisse. Necesse enim erat eorum naturas patriamque diligenter exponere, deinde sacramentum investigare solertius, sed et ordinem numerososque prosequi. Quantum vero ad ipsam rei profunditatem pertinet, B videor mihi perpauca, et hæc breviter strictimque dixisse. Lectoremque supplex obsecro ut si recto me tramite viderit incessisse, agat Deo gratias. Sin vero secus quam volebam evenisse deprehenderit, errori meo veniam mecum a Domino deprecetur. Sed hæc hactenus, videamus et reliqua.

Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas. Omnis gloria capitis refertur ad corpus. Et sicut *lux vera quæ illuminat omnem hominem* (Joan. i), sanctis donavit lumen esse mundi, sic et ipse, cum sit margarita singularis, quam negotiator sapiens venditis omnibus emat (Matth. xiii), suos nichidimus margaritarum fulgori comparat.

Et platea civitatis aurum mundum, etc. Hisdem metallis plateas componi, quibus civitatem jam dixerat adornatam; multi enim sunt etiam vitæ latioris et inferioris, summis in Ecclesia cincti virtutibus, et puritate mentis et radio fulgent operis.

Et templum non vidit in ea, etc. Quamvis, inquit, lapidibus civitatem dixerim exstructam, non in ædificio tamen materiali significavi requiem esse sanctorum, quorum ipse Deus unica domus et lux et requies est.

Et civitas non eget sole neque luna ut luceant in ea. Quia non lumine aut elementis mundi regitur Ecclesia, sed Christo æterno sole deducitur per mundi tenebras.

Nam claritas Dei illuminabit eam. Ipso enim lumine fruemur in patria, quo nunc regimur gradientes in via. Eodem in formati inter bona malaque discernimus, quo tunc beatificati, sola quæ bona sunt cernemus.

Et ambulabunt gentes per lumen ejus. Significat quod idem ipse Agnus nunc sit peregrinantibus via, qui tunc civibus vita.

Et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illam. Reges hic spirituales dicit, qui cunctas virtutum suarum divitiis Ecclesiæ conferant laudibus.

Et portæ ejus non claudentur per diem, nox enim non erit illis. Lumen Agni perpetuum, imo ipsum pro lumine sempiterno in illa civitate, sublato noctis tempore, memorat futurum. Quod autem portæ non claudentur, plenissimæ securitatis indicium est. Non enim ibi jam dicitur: *Vigilate et orate ne intratis in tentationem* (Matth. xxvi), sed potius: *Vacate et seditate, quoniam ego sum Deus* (Psal. xlv).

Et afferent gloriam et honorem gentium in eam. Eo quod ex omnibus gentibus sit congreganda.

Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum, etc. Illius temporis describit Ecclesiam, quando, jam malis de medio segregatis, soli cum Christo boni regnabunt. Sed et nunc omnis immundus et mendax non est in Ecclesia, nec videt lumen civitatis Dei qui eam odit, quia tenebræ excæcaverunt oculos ejus.

CAPUT XXII.

Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, etc. In fluvio vitæ civitatis medio meante non adhuc celebratio indicitur baptismi, sed fructus jam illius revelatur sacramenti. Modo enim Ecclesia seminat in Spiritu, ut tunc de Spiritu metat vitam æternam (Galat. vi).

Et ex utraque parte fluminis lignum vitæ. Lignum vitæ circa fontem vitæ cernitur. Quod sive gloriam sanctæ crucis, sive Dominum Christum interpretatis, jam et ante baptismum revelatum in Veteri Testamento, et nunc, baptismatis clarescente mysterio, cælesti fructu sanctos imbuit. *Non enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (Act. iv). Idem quippe lignum, quod Joannes in aurea Jerusalem, Moyses in paradiso florere descriperunt, Salomon dixit lignum vitæ esse amplectentibus eam. Hunc fluvium puto Jordanem figurasse, ultra quem Moyses populis monita salutis, et intra quem terram repermissionis Jesus aperuit.

Afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. In duodecim mensibus omne tempus insinuat vitæ, scilicet illius ubi dicitur: *Et anni tui non deficient* (Psal. ci). Et iterum: *Erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato* (Isai. lxxvi). Ubi præsens Domini vultus, æterna sanitas, æternus vitæ cibus est. Potest et simpliciter intelligi quod per doctrinam duodecim apostolorum crux Christi fructificet.

Et folia ligni ad sanitatem gentium. Si fructus merces beatæ immortalitatis accipitur, recte folia perpetuus intelligitur cantus, quod in sanitatem cadat felici jam sorte canentibus. Ibi enim gentium curatio vera, redemptio plena, felicitas sempiterna.

Et videbunt faciem ejus. Præmium fidei nobis visio Dei servatur, quod summum esse bonum Philippus intelligens ait: *Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis* (Joan. xiv). Sollicite enim fuerat commendandum hoc sanctos visuros et habituros specie, quod credunt viventes ex sic.

Et nomen ejus in frontibus eorum. Confessio nominis sancti nunc inter hostes servata, tunc victores in patria glorificat.

Et nox ultra non erit, etc. Non ibi fragilitas corporum, vel quiete noctis, vel ignis eget lumine, quando erit *Deus omnia in omnibus* (I Cor. xv), qui est lux vera (Joan. i), et requies æterna sanctorum. Quæ si ad allegoriam verba referas, non ibi prophetarum exhortatio, non legis est prædicatio necessaria, quæ nunc lucerna dicitur esse in obscuro loco, quoniam in Dei contemplatione rebus expletis tenetur perfecta promissio.

Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima et vera sunt.

Non de Joannis diffidentia dubitabat, sed veram visionem omni Ecclesiae, in qua et parvulos futuros noverat, commendabat.

Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit angelum suum. Ne dubites, inquit, de persona momentis. Deus enim ipse qui spiritus prophetarum caelesti solet imbucere visionem, hæc me tibi misit præmonstrare futura.

Ostendere servis tuis quæ oportet fieri cito. Docuit se, ut dixi, omnium generaliter utilia prospexisse.

Beatus qui servat verba prophetiæ libri hujus, etc. Subauditur, beatus sum. Sic enim beatus Dionysius Alexandrinus antistes hos versiculos connectit, dum quibusdam hæresibus ex hujus libelli occasione surgentibus et errorem redargueret, et ejusdem prophetiæ sensum ab omni nubilo carnalis intelligentiæ purgatum ad æterna et caelestia promissa transferret.

Cecidi ut adorarem ante pedes angeli, etc. Aut semel factum iteravit, quod cohibitus non est ausus repetere, aut magno visionum stupore percussus, adorare se voluisse iterum confitetur.

Conseruus tuus sum, etc. Nota quoties et Joannem prophetam et hunc librum prophetiam nominet; nam multa huic cum prophetis concordia, nec in sensibus tantum, sed et in verbis. Quot enim hic Isaiæ, quot Zachariæ, aliorumque prophetarum versus invenies?

Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus, etc. Futuro propinquantem judicio manifestari oportuit divina præcepta, judicia, atque promissa, quorum observatione præmium mites acquirant, neglectis prænam contumaces incurrant.

Qui nocet, noceat adhuc, et qui in sordibus est, sordescat adhuc. Occulta hic Dei judicia, sed justa demonstrat, quibus mali homines in pejus proficere permittuntur, id est, pervenire ad summam nequitiam, ut possit justum invenire iudicium. Huic illud simile est: *Aut facite arborem bonam et fructum ejus bonum, aut facite arborem malam et fructum ejus malum* (Matth. xii).

Ego sum A et Ω, etc. In A Verbi divinitatem, et in Ω susceptam humanitatem designat. Principium sine termino, quod crebra in hoc libro repetitione firmatur, sive propter unius Christi divinitatem et humanitatem sæpe insinuandam, sive ut unius naturæ tota Trinitas intimetur, quæ per prophetam dicit: *Ante me non est formatus Deus, et post me non erit* (Isai. xliii).

Ut sit potestas eorum in ligno vitæ. Dignum præmium stolis candidis, id est, vitæ immaculatæ promittit, videlicet ut Domini aspectu, qui est vita æterna, potiatur. *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v).

Et per portas intrent in civitatem. Qui Domini servata mandata dicentis: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur et egredietur, et pascua inveniet* (Joan. x); illa utique pascua quæ et

hic promittuntur, id est, l'gni vitæ, hi procul dubio per portas intrant in Ecclesiam. Portas scilicet justitiæ, quas sibi Psalmista postulat aperiri (Psal. cxvii). *Qui autem aliunde tentat ascendere, ille fur est et lairo* (Joan. x); de quibus et hic subditur:

Foris autem canes, et venefici, et impudici, etc. Cuncta enim rabies improborum et nunc intrinsecus Ecclesiam tentat, sed cum intraverit pater familias, et sanctis secum ad nuptias intrantibus, clausit ostium, tunc incipient foris stare et pulsare ostium (Luc. xiii.)

Ego sum radix et genus David. Geminam hic personæ suæ naturam expressit, quod idem factor sit David secundum divinitatem, qui factus est ex semine David secundum carnem. Quam Dominus quæstionem Judæis in Evangelio proponit, quomodo videlicet Christus filius sit David, cum eum David in Spiritu suum Dominum vocet? (Matth. xxii).

Stella splendida et matutina. Qui post noctem passionis unius apparendo lumen resurrectionis et vitæ verbis et exemplo sæculis ostendit. De quo ad beatum Job dicitur: *Nunquid producis luciferum in tempore suo?* (Job. xxxviii.)

Et sponsus et sponsa dicunt: Veni. Caput et corpus Ecclesiae, singula membra cohortantur ad fidem.

Ei qui audit, dicat: Veni. Quisquis internum in mente fidei vel charitatis lumen percepit, ad hoc et alios convocet.

Qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Sic liberum convenitur arbitrium dicendo: *Qui vult accipiat, ut confestim gratia prædicetur in eo quod sequitur: Aquam vitæ gratis.* Nullis utique meritis præcedentibus. Et ipsum enim velle, Dei donum est.

Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Hæc propter falsatores dixit, non propter eos qui simpliciter quod sentiant, dicunt, in nullo prophetia mutilata.

Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam, venio cito. Idem Christus testimonium perhibet, qui se Ecclesiae venturum annuntiat. Cui more Cantici canticorum Ecclesia devote respondet:

Amen, veni, Domine Jesu Christe. Quæ quotidie clamat orans: *Adveniat regnum tuum* (Matth. vi). Et in psalmo: *Psallam et intelligam in via immaculata, quando venies ad me* (Psal. c).

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis, Amen. Eant Pelagiani, et sua virtute fidentes, Domini se gratia privent. Apostolo autem Paulo præsidium quærente ac dicente: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (Rom. vii.) Respondeat Joannes nominis sui memor, et dicat: *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum* (Ibid.). Et ne sibi Donatistæ de singulari Dei munere blandiantur, audiant quod cum gratiam Dei quasi vale ultimum commendaret, adjecit, *Cum omnibus vobis. Amen.*

Minime obstupent lector non videns a nobis hic dari Expositionem in S. Pauli Epistolas quam veteres Venerabilis Patris editiones habent. Hanc exegesis, Bedæ minus recte attribuendam quam Floro diacono, sub isto nomine, inter sequentis Scriptores sæculi, ad annum 860, edemus. EDIT.